

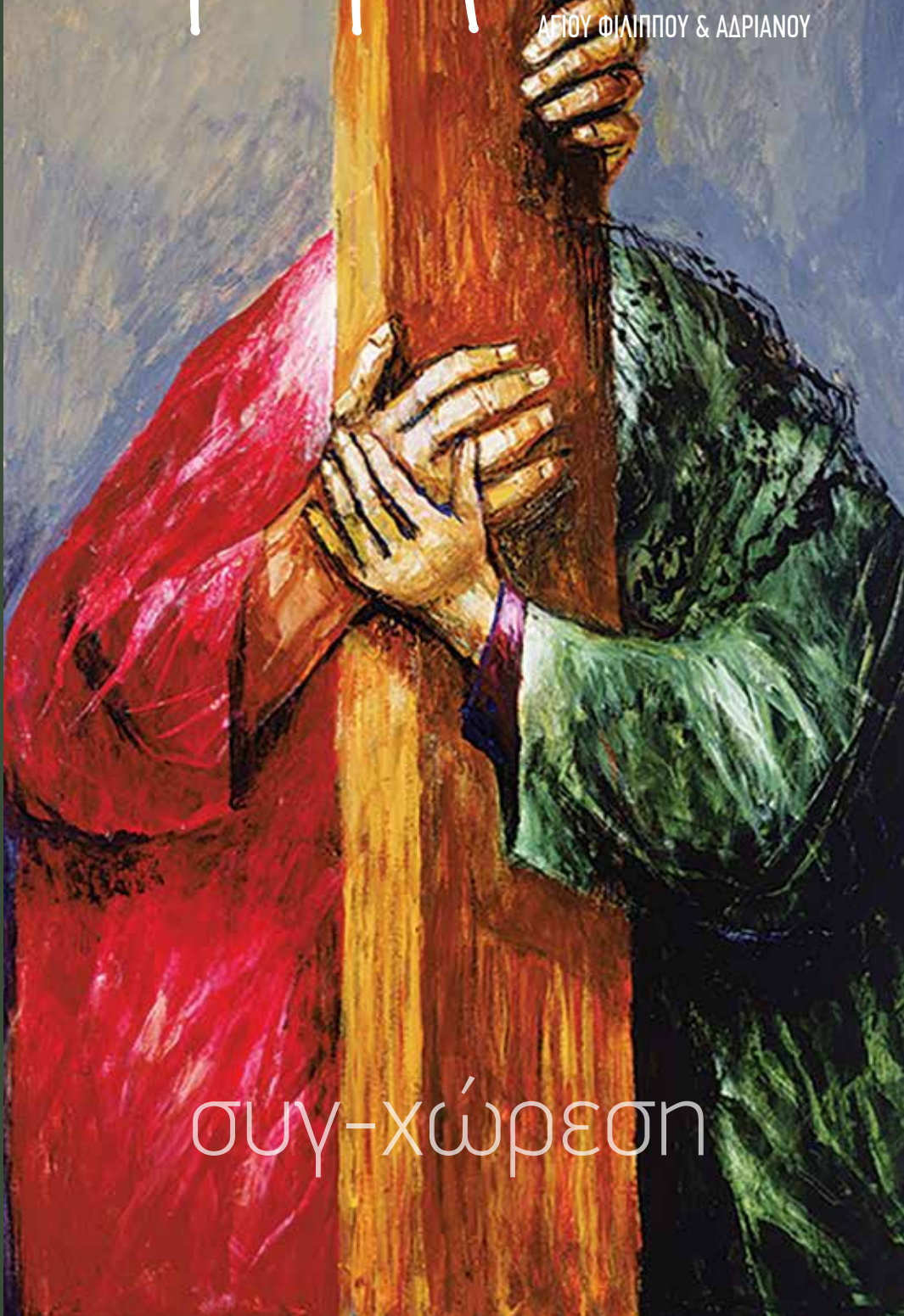
σταυροδρόμι

4

ΑΓΙΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ & ΑΔΡΙΑΝΟΥ

προαιρετική τιμή τεύχους: 2 ευρώ

συγ-χώρεση

στο εξώφυλλό μας

έργο του Sieger Köder

Ο Γερμανός ιερέας και ζωγράφος Sieger Köder πέθανε μόλις πριν τρία χρόνια στο Ellwangen της Γερμανίας, στι 9 Φεβρουαρίου 2015, λίγο μετά τα 90ά γενέθλιά του. Είχε γεννηθεί το 1925 στη Σουαβία (πολιτιστική, ιστορική και γλωσσολογική περιοχή στη νοτιοδυτική Γερμανία). Αρχικά, έμαθε τις τέχνες της αργυροχοΐας και της ζωγραφικής και δούλεψε ως Καθηγητής Τέχνης σε σχολείο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Σε ηλικία 41 ετών σπούδασε Θεολογία και χειροτονήθηκε Ιερέας στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία το 1971. Συνδύασε την ενοριακή ποιμαντική διακονία ως ιερέας με την ζωγραφική, ζωγραφίζοντας πολυάριθμους πίνακες και βιτρώ για εκκλησίες στη Γερμανία αλλά και σε άλλες χώρες. Η αγάπη του για τη ζωγραφική ήταν πολύ μεγάλη και συνέχιζε και να ζωγραφίζει σχεδόν ως το τέλος της ζωής του.

Το ζωγραφικό του έργο έχει επιρροές από τον Σαγκάλ και χαρακτηρίζεται από τα έντονα χρώματα και τις χαρακτηριστικές ισχυρές, χονδροειδείς ανθρώπινες μορφές. Στα έργα του αποτυπώνεται μία κοινωνική θεολογική και πνευματική ερμηνεία των βιβλικών θεμάτων και μία εκκλησιολογία που περιβάλλει με πολλή θέρμη τον άνθρωπο, τονίζοντας την αγάλη της Εκκλησίας για κάθε δυσκολεμένο άνθρωπο. Στις απεικονίσεις των βιβλικών θεμάτων θα συναντήσει κανείς την πρόκληση, το θυμό, το χιούμορ αλλά και μία απέραντη ευαισθησία και πάντα μια ματιά στην ανταπόκριση του ανθρώπου στην επικοινωνία του Θεού μαζί του. Τα βιώματα του από το διάστημα της φυλάκισής του κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο έχουν επιδράσει καταλυτικά στον τρόπο με τον οποίο απεικονίζει τα Πάθη του Χριστού, τον ανθρώπινο πόνο και το κακό. Αυτό φαίνεται ιδιαίτερα στη φημισμένη σειρά από 14 πίνακες, οι οποίοι ονομάζονται «Ο δρόμος του Σταυρού» και βρίσκονται στην Καθολική Εκκλησία του Αγίου Νικολάου στο Bensberg στην περιοχή της Κολωνίας στη Γερμανία (σε αυτή σειρά ανήκουν τα έργα της θεματικής ενότητας «συγ-χώρεση» αυτού του τεύχους).

Η φήμη του ξεπέρασε τα όρια της χώρας του και έλαβε πολλές τιμητικές διακρίσεις και βραβεία. Ο ίδιος ήταν ένας πολύ ταπεινός άνθρωπος. Έλεγε χαρακτηριστικά: «Έρχονται άνθρωποι στο Ellwangen για να συναντήσουν τον ζωγράφο. Εάν ενδιαφέρονται να δουν τον ζωγράφο, αυτό σημαίνει πως δεν έχουν κατανοήσει τα έργα του».

σταυροδρόμι

σύγχρονοι προβληματισμοί στο χώρο της Ορθοδοξίας και του Πολιτισμού

περιοδική έκδοση της Εκκλησιαστικής Κοινότητας του Ι. Ν. Αγ. Φιλίππου Βλασσαρούς
Περίοδος Γ΄ | Τεύχος 4 | Απρίλιος 2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΡΗΣ ΔΑΒΑΡΑΚΗΣ

Αντί προλόγου 4

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Οι σχέσεις του ανθρώπου με το Θεό

και με τους συνανθρώπους του 6

π. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΤΑΝΙΛΟΑΕ

Η ανάγκη της συγχώρησης

και η ανακαίνιση της Εκκλησίας 10

ΜΑΡΙΑ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Η συγ-χωρητική διεργασία

στη ψυχοθεραπεία 15

ΒΑΣΩ ΓΩΓΟΥ

Συγχώρεση: Ο τρόπος για να ζήσουμε; 17

ΜΑΡΩ ΒΑΜΒΟΥΝΑΚΗ

Σε συγχωρώ! 20

Το τροπάριο της Κασσιανής 22

ΠΡΟΣΩΠΑ

π. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ι. ΜΑΡΟΥΛΗΣ

Ο Γέροντας της αγάπης 25

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ

Πάει βαθιά η ρίζα του Ιησού 32

ΣΥΝΑΞΑΡΙΣΤΗΣ

Άγιος Διονύσιος, επίσκοπος Αιγίνης 40

Η Αγία Δούκισσα Ελισάβετ Θεοδώροβνα 44

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Η παράσταση της Σταύρωσης 49

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ & ΤΕΧΝΗ

ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΣΟΥΤΑΣ

Η Καρφίτσα ή Απλά Μαθήματα Επιβίωσης 52

ΟΛΓΑ ΠΕΡΑΚΑΚΗ

«Όταν το φως χορεύει, μιλάω δίκαια» 54

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΟΘΗΤΟΣ

Κοινή συνισταμένη ο πόνος 56

ΙΩΑΝΝΑ ΓΑΛΑΝΑΚΗ

Σχοινοβάτης πάνω σε θάλασσα χρονών 58

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

ΘΑΝΑΣΗΣ Ν. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Πόσο σημαντικό είναι το Ευαγγέλιο

για τον κ. Αμβρόσιο Λενή; 60

ΧΡΙΣΤΟΣ ΞΕΝΟΣ

Ημερολόγιο πορείας Άγιος Φίλιππος 2018 63

ΤΑ ΝΕΑ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΑΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Ενοριακά Νέα 65

Η συνεργασία του Ναού μας

με τα Εκπαιδευτήρια «Η Θεομήτωρ» 68

Ο Τομέας Φιλανθρωπίας του Ναού μας 72

Οι ακολουθίες στο Ναό του Αγ. Φιλίππου 74

Προσεχείς Δραστηριότητες 75

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΜΑΣ, ΓΡΑΦΟΥΝ...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΡΑΠΤΗΣ

Εκείνη, με το διαφορετικό βλέμμα 80

Οι συνεργάτες του τεύχους 81

Ο Ναός του Αγίου Φιλίππου Βλασσαρούς 83

αντί προλόγου

Άρης Δαβαράκης

Θέλω να ζητήσω συγχώρεση απ' όλους τους ανθρώπους, ζωντανούς και πεθαμένους, τους οποίους ενσυνείδητα ή χωρίς να το ξέρω έβλαψα, στεναχώρησα και οδήγησα με την συμπεριφορά μου να στεναχωρήσουν και άλλους. Ζητάω ειλικρινά συγγνώμη για όλα όσα έπραξα ενδυναμώνοντας την σκοτεινιά μου και το σκοτάδι του κόσμου. Αν ήξερα πως θα μπορούσα να την έχω αυτήν την από καρδιάς συγχώρεση θα άλλαζε σε μεγάλο βάθος η ζωή μου.

Θα ήθελα τότε να συγχωρέσω με όλη μου την καρδιά όλους όσους μου κάνανε κακό εκούσια ή ακούσια, εμένα και των δικών μου ανθρώπων, όσων αγαπώ και μοιράζομαι τη ζωή μου μαζί τους. Να σβηστούν όλα, ας είναι και εγκλήματα ή σκέψεις ή λόγια που προκάλεσαν βαθιές πληγές και πίκρα απερίγραπτη. Να τα καταπιεί ο χρόνος σαν να μην υπήρξαν ποτέ. Και όλοι οι κάποτε «εχθροί» να γίνουν φίλοι καλοί, υποστηρικτικοί, πολεμιστές του φωτός.

Αν συνέβαιναν αυτά τα δύο, να με συγχωρέσουν δηλαδή και να συγχωρέσω, τότε θα έφτανε και η στιγμή της μεγάλης ευλογίας: να κοιτάξω μέσα μου και να μπορέσω να δω το σκοτάδι μου που τόσο κόσμο πλήγωσε και πρόδωσε και βασάνισε αλύπητα - του εαυτού μου συμπεριλαμβανομένου. Να κοιτάξω μέσα μου, να δω τον λάκκο με τα φίδια μέσα στα σπλάχνα μου και να μην φοβηθώ να κοιτάξω κατάματα, όσο άγρια και αν μου φανούν, όσο δηλητήριο και αν έχουν στάξει μέσα μου και μέσα στους άλλους. Να μάθω να τ' αγαπώ και αυτά, να τα ελέγχω, να δω την, συχνά απaráμιλλη, ομορφιά τους, να τα αποδεχτώ και να τους αφαιρέσω το δηλητήριο.

Να καταφέρω δηλαδή να συγχωρέσω τον ίδιο μου τον εαυτό που, (η αλήθεια πονάει), αν δεν καταφέρει να συγχωρεθεί, θα με υποχρεώσει να ζήσω μια αιώνια ζωή κολασμένη και δύστυχη.

Θέλει πολλή δουλειά, το ξέρω. Αλλά χωρίς την συγχώρεση, το φως το αληθινό δεν θα μπορέσει ποτέ να λάμψει όπως λάμπει μέσα στα καθαρά βλέμματα, τις καθαρές καρδιές, τις βαθιές βουτιές στο υποσυνείδητο - και από εκεί στην κοινή δεξαμενή όπου όλοι κολυμπάμε και «χωράμε μαζί» - το Ασυνείδητο.

συγχώρεση

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΜΕ ΤΟ ΘΕΟ ΚΑΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΥΝΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΟΥ

(Ματ 6:14-21)

Μιλτιάδης Κωνσταντίνου

Καθηγητής Παλαιάς Διαθήκης, Κοσμήτορας Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.

Το ευαγγελικό ανάγνωσμα της Κυριακής της Τυρινής (Ματ 6:14-21) φαίνεται να θίγει διάφορα, σε πρώτη προσέγγιση άσχετα μεταξύ τους, θέματα, καθώς αναφέρεται σε ένα πνευματικό ζήτημα, τη συγχωρητικότητα απέναντι στους άλλους ανθρώπους, σε ένα θρησκευτικό, τη νηστεία και το πώς αυτή πρέπει να τηρείται και σε ένα οικονομικό ζήτημα, τη στάση του ανθρώπου απέναντι στα υλικά αγαθά. Ο προσεκτικός όμως αναγνώστης της περικοπής θα διαπιστώσει ότι υπάρχει μια διήκουσα έννοια που συνδέει στενά την πνευματικότητα με τη θρησκευτικότητα και τις δυο μαζί με την οικονομία. Η έννοια αυτή είναι η σχέση του ανθρώπου με τον Θεό και οι συνέπειές της στις σχέσεις του με τους άλλους.

Η περικοπή είναι ένα απόσπασμα από την “Επί του όρους ομιλία” του Χριστού -μια ομιλία που αποτελεί σύνοψη ολόκληρου του κηρύγματός του- και ακολουθεί αμέσως μετά το “Πάτερ ημών”. Όσα, λοιπόν, λέει εδώ ο Χριστός αποτελούν σχόλιο στο πέμπτο αίτημα της “Κυριακής Προσευχής” (και άφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν...) και εξηγεί στους ακροατές του ότι ο Θεός θα εισακούσει το αίτημά τους και θα συγχωρέσει τα παραπτώματά τους, μόνον αν και οι ίδιοι συγχωρούν τα παραπτώματα των άλλων. Αυτό που τελικά θέλει να τονίσει ο Ιησούς είναι ότι η ορθή σχέση του ανθρώπου με τον Θεό δεν μπορεί παρά να έχει επιπτώσεις και στις σχέσεις του ανθρώπου με τους άλλους. Αν αυτό δεν συμβαίνει, τότε ούτε η σχέση με τον Θεό είναι ορθή και αληθινή. Πρόκειται για μια αρρωστημένη συμφεροντολογική σχέση, όπου κανείς νομίζει ότι μπορεί να ξεγελάσει τον Θεό, να τον εξευμενίσει ανάβοντάς του κεριά ή νηστεύοντας και να τον κάνει να του φέρει τα πράγματα βολικά στη ζωή του. Όποιος όμως νιώθει πραγματικά ότι ευεργετείται από τον Θεό και του συγχωρούνται οι αμαρτίες, δεν μπορεί παρά και ο ίδιος να συγχωρεί τις αμαρτίες των άλλων.

Η θέση αυτή του Ιησού Χριστού οδηγεί στην ανάγκη ενός σαφέστερου ορισμού της έννοιας της αμαρτίας από αυτόν που συνήθως κυριαρχεί στη σκέψη των θρησκευόμενων ανθρώπων. Βαθύτερη σκέψη πάνω στο θέμα αυτό, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι σε τελευταία ανάλυση αυτό που καλείται “αμαρτία” είναι μια κατάχρηση εξουσίας. Για να γίνει καλύτερα κατανοητό αυτό, θα πρέπει να ανατρέξει κανείς στα πρώτα κεφάλαια της Αγίας Γραφής. Εκεί αναφέρεται ότι ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο τέλειο, μια εικόνα δική του, και τον τοποθέτησε διαχειριστή στον κόσμο. Ο διαχειριστής έχει απόλυτη εξουσία πάνω σ’ αυτό που διαχειρίζεται, αλλά είναι και υπόλογος απέναντι σ’ αυτόν που του έδωσε την εντολή διαχείρισης.

Έτσι, ο άνθρωπος είναι ελεύθερος, και μάλιστα εξουσιοδοτημένος από τον Θεό, να ασκήσει την εξουσία του πάνω στον κόσμο, γνωρίζει όμως ότι κάθε κατάχρηση αυτής της εξουσίας τον καθιστά υπόλογο, αμαρτωλό δηλαδή, απέναντι στον Θεό, εφόσον από αυτόν αντλεί την εξουσία του. Ο άνθρωπος είναι ελεύθερος να χρησιμοποιήσει τη δύναμη του μυαλού του, για να δαμάσει τα στοιχεία της φύσης και να τα θέσει στην υπηρεσία του. Είναι ελεύθερος να χρησιμοποιήσει τη σωματική του δύναμη και την υγεία του, για να αυξήσει την παραγωγικότητά του και να προκόψει.

Είναι ακόμη ελεύθερος να χρησιμοποιήσει την οικονομική του δύναμη, για να κάνει τη ζωή του πιο εύκολη και ευχάριστη. Αν όμως καταχραστεί τη δύναμη που του παρέχει το μυαλό του, το σώμα του ή τα χρήματά του χρησιμοποιώντας τα σε βάρος της φύσης και του συνανθρώπου του, τότε αμαρτάνει, οφείλει, δηλαδή, στον Θεό και γ’ αυτό τον παρακαλεί «άφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν ...». Και επειδή ο συνάνθρωπός του, σε βάρος του οποίου έγινε η κατάχρηση της εξουσίας, είναι εικόνα του Θεού, οφείλει και σ’ αυτόν και, επομένως, πρέπει να επιδιώξει και μαζί του ένα διακανονισμό, χαρίζοντας ο ένας τα χρέη του άλλου.

Εφόσον, λοιπόν, με βάση τα παραπάνω η αμαρτία είναι κατάχρηση εξουσίας, η αποκατάσταση των σχέσεων δεν μπορεί να επιτευχθεί, παρά με παραίτηση από κάποιες εξουσίες. Έτσι προκύπτει το δεύτερο θέμα της παραπάνω ευαγγελικής περικοπής, η νηστεία. Αυτό που κάνει κανείς στην πραγματικότητα με τη νηστεία είναι να παραιτείται από την εξουσία που του έδωσε ο Θεός πάνω στα ζώα, από το δικαίωμά του να τα τρώει για να συντηρείται. Δεν είναι ο Θεός αυτός που ζητάει τη νηστεία από τους ανθρώπους, προκειμένου να δοκιμάσει την εγκράτειά τους και να τους ανταμείψει ανάλογα, αλλά είναι οι άνθρωποι που επιθυμούν νηστεύοντας να δηλώσουν στον Θεό ότι παραιτούνται από κάποια δικαιώματά τους, ως ελάχιστο δείγμα μετάνοιας για όσες φορές καταχράστηκαν την εξουσία που τους έδωσε.

Μια τέτοια δήλωση προϋποθέτει άνθρωπο αξιοπρεπή, που σέβεται τον εαυτό του και αναλαμβάνει με γενναιότητα τις ευθύνες του για τα σφάλματά του. Αυτήν την αξιοπρέπεια και γενναιότητα ζητάει ο Χριστός από τους μαθητές του όταν τους λέει: «Όταν νηστεύετε, να μην εμφανίζεστε σκυθρωποί σαν τους υποκριτές, που αλλοιώνουν την όψη τους για να δείξουν στους ανθρώπους πως νηστεύουν ... Εσύ, αντίθετα, όταν νηστεύεις, περιποιήσου τα μαλλιά σου και νίψε το πρόσωπό σου, για να μη δείξεις στους ανθρώπους πως νηστεύεις» (Ματ 6:16-18). Αν η νηστεία δεν έχει αυτήν την έννοια, της αξιοπρεπούς παραίτησης, τότε καταντάει πάλι μια κατάχρηση εξουσίας, αφού χρησιμοποιεί κανείς τη δύναμη της εγκράτειας για να ξεγελάσει είτε τους συνανθρώπους του παριστάνοντας τον ευσεβή είτε, ακόμη χειρότερα, τον Θεό, οπότε η νηστεία είναι και πάλι αμαρτία.

Αυτονόητο είναι βέβαια, και αυτό το τονίζουν όλοι οι Πατέρες της Εκκλησίας, ότι εφόσον η νηστεία κατανοείται ως δείγμα παραίτησης από κάποια δικαιώματα, αυτή η παραίτηση δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο στο δικαίωμα της βρώσης των ζώων. Όταν κάποιος κάνει μια χειρονομία καλής θέλησης, την κάνει για να δείξει ότι έχει πράγματι καλή θέληση, αλλιώς υποκρίνεται. Αν κάποιος χρωστάει ένα τεράστιο χρηματικό ποσό και δώσει μια μικρή προκαταβολή ως ένδειξη ότι προτίθεται να ξεφλήσει, αλλά στη συνέχεια αδιαφορήσει, τότε η πρόθεσή του ήταν ψεύτικη. Αν μείνει κανείς μόνο στη νηστεία, διατηρεί όμως ανέπαφα τα υπόλοιπα δι-

καιώματά του, αν συνεχίσει να καταχράται την εξουσία που του έδωσε ο Θεός και να καταπατά τα δικαιώματα των άλλων, τότε η νηστεία του είναι ψεύτικη.

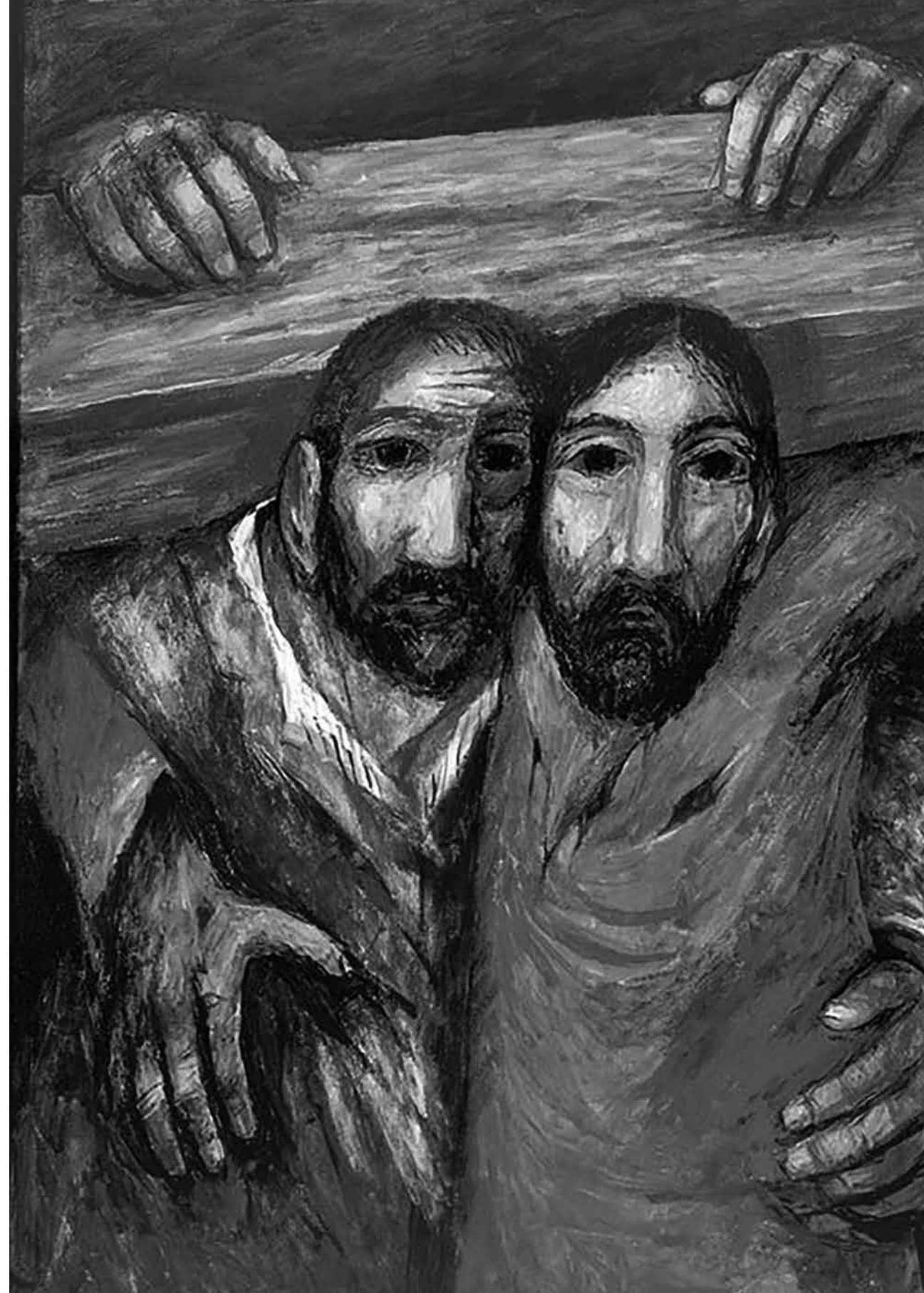
Στο βαθμό, λοιπόν, που η συγχωρητικότητα απέναντι στους άλλους περιγράφεται ως διακανονισμός μεταξύ δύο οφειλετών και η νηστεία ως ένδειξη της καλής θέλησης του υπόλογου ανθρώπου προς τον εντολοδόχο Θεό, έρχεται σχεδόν σαν αυτονόητο το να παρασταθεί, στο τρίτο μέρος της περικοπής, η στάση του ανθρώπου απέναντι στην πνευματικότητα και τη θρησκευτικότητα με όρους οικονομικούς. Η κυριότερη δουλειά του διαχειριστή μιας περιουσίας είναι να κάνει σωστές εκτιμήσεις για το τι έχει μακροπρόθεσμη αξία και τι όχι και να προχωρήσει σε ανάλογες επενδύσεις. Ο άνθρωπος ως διαχειριστής της περιουσίας του Θεού βρίσκεται μπροστά σ' αυτό το δίλημμα. Μέσα στο χρηματιστήριο αξιών της ζωής καλείται να πάρει τις αποφάσεις του για το αν θα επενδύσει στις πρόσκαιρες, αλλά ιδιαίτερα ελκυστικές, αξίες αυτού του κόσμου ή στις αιώνιες αξίες που του υποδεικνύει το ευαγγέλιο του Χριστού. Το σαρανταήμερο διάστημα της νηστείας που ακολουθεί προσφέρει μια θαυμάσια ευκαιρία για σκέψη και περισυλλογή, ώστε να μπορέσει κανείς να πάρει τις σωστές αποφάσεις.

Πηγή: *Academia*, 26/02/2017

Επιλογή κειμένου:

π. Δημήτριος Ι. Μαρούλης

Ο Μιλτιάδης Κωνσταντίνου γεννήθηκε στην Κοζάνη και κατοικεί στη Θεσσαλονίκη. Σπούδασε στην Ανωτέρα Ιερατική Σχολή Θεσσαλονίκης και κατόπιν στο Τμήμα Ποιμαντικής της Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ. Από τον Φεβρουάριο μέχρι τον Αύγουστο του 1980 υπηρέτησε ως επιστημονικός συνεργάτης στη Β' Έδρα Εισαγωγής και Ερμηνείας της Παλαιάς Διαθήκης της Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ., ενώ παράλληλα παρακολούθησε μεταπτυχιακές σπουδές στον κλάδο Ερμηνευτικής Θεολογίας της ίδιας Σχολής. Από τον Αύγουστο του 1980 μέχρι τον Ιανουάριο του 1983 - ως υπότροφος του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών, αρχικά, και του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών, στη συνέχεια - συνέχισε τις σπουδές του στην Παλαιά Διαθήκη και στη Φιλολογία των αρχαίων ελληνικών λαών, στο Tübingen της Ο.Δ. Γερμανίας. Κατά τα έτη 1984-1988 υπηρέτησε, μετά την εκλογή του από το Τμήμα Θεολογίας Α.Π.Θ., ως Λέκτορας στον Τομέα Βιβλικής Γραμματείας και Θρησκευτολογίας, και από το 1989 έως το 1997 στις βαθμίδες του Επίκουρου και του Αναπληρωτή Καθηγητή στον ίδιο Τομέα. Στις 6.7.1989 εξελέγη παμψηφεί από το Τμήμα Θεολογίας τακτικό μέλος της Συγκλήτου του Α.Π.Θ., στην οποία εκπροσώπησε το Τμήμα κατά τα ακαδημαϊκά έτη 1989-90 και 1990-91. Υπήρξε μέλος από ελληνικής πλευράς της Οργανωτικής Επιτροπής της Διάσκεψης Χριστιανών, Μουσουλμάνων και Ιουδαίων για την ειρήνη στην Ιερουσαλήμ που διοργανώθηκε από το Π.Σ.Ε., το Ποντιφικό Συμβούλιο για τον Διαθρησκευτικό Διάλογο, την Επιτροπή της Αγίας Έδρας για τις Θρησκευτικές Σχέσεις με τους Ιουδαίους και την Παγκόσμια Λουθηρανική Ομοσπονδία. Επίσης, είναι ιδρυτικό μέλος και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ελληνικής Βιβλικής Εταιρείας και υπεύθυνος του προγράμματος για τη μετάφραση της Παλαιάς Διαθήκης στα νέα ελληνικά. Μετέχει στην Επιστημονική Επιτροπή για το σχεδιασμό του μεταφραστικού έργου των Ηνωμένων Βιβλικών Εταιρειών σε παγκόσμιο επίπεδο. Διετέλεσε αναπληρωτής Πρόεδρος (1997-1999) και δύο φορές Πρόεδρος (2001-2003 και 2005-2007) του Τμήματος Θεολογίας. Σήμερα είναι Καθηγητής στο Τμήμα Θεολογίας, όπου διδάσκει Παλαιά Διαθήκη και Βιβλική Εβραϊκή Γλώσσα. Το 2014 εκλέχτηκε και παραμένει μέχρι σήμερα Κοσμήτορας της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ.

η ανάγκη της συγχώρησης και η ανακαίνιση της Εκκλησίας

π. Δημήτριος Στανιλοάε
(1903 – 1993)

Ο Κύριός μας συνέδεσε αναπόσπαστα τη συγχώρηση μας από τον Θεό με τη συγχώρηση που οφείλουμε να δίνουμε στους ανθρώπους, που μας έβλαψαν (Κυριακή προσευχή, Ματθ. στ', 12 και η παραβολή των δύο οφειλετών, Ματθ. κη', 21-35).

Στην πραγματικότητα, τα αμαρτήματα για τα οποία ζητάμε συγχώρηση από τον Θεό αφορούν, τις περισσότερες φορές, κακά που έχουμε προξενήσει στους ανθρώπους. Συνεπώς, οφείλουμε να ζητάμε συγχώρηση γι' αυτά όχι μόνο από τον Θεό αλλά και από όσους έχουμε βλάψει με τις αμαρτίες μας. Σε διαφορετική περίπτωση ο Θεός δεν μας συγχωρεί.

Πίσω από τους ανθρώπους που έχουμε βλάψει συναντάμε πάντοτε τον Θεό και πίσω από τις αμαρτίες που διαπράττουμε έναντι του Θεού βρίσκουμε πάντοτε τους ανθρώπους.

Παραβαίνοντας το θέλημα του Θεού, κάμπτουμε τις ηθικές αντιστάσεις των ανθρώπων δίνοντάς τους ένα κακό παράδειγμα. Ο άνθρωπος που συμπεριφέρεται ανάρμοστα στον Θεό, κάνει το ίδιο και στις σχέσεις του με τους ανθρώπους, ενώ συμβάλλει στην αύξηση της αδιαφορίας τους προς τον Θεό.

Έτσι, προκειμένου να μας συγχωρήσει για τα αμαρτήματα που έχουμε διαπράξει ενώπιον του, ο Θεός μας ζητά να αιτούμαστε πρώτα τη συγχώρηση από τους συνανθρώπους μας. Αν, όμως, προκειμένου να λάβουμε τη Θεία συγχώρηση έχουμε ανάγκη την ανθρώπινη, τότε και οι άλλοι άνθρωποι έχουν ανάγκη τη δική μας προκειμένου να λάβουν τη συγχώρηση από τον Θεό.

Για να λάβουμε τη συγχώρηση από τον Θεό πρέπει συγχρόνως να συγχωρέσουμε τις αμαρτίες των συνανθρώπων μας και να ζητήσουμε συγγνώμη από αυτούς που έχουμε βλάψει. Δεν αρκεί να συγχωρούμε, χρειάζεται επιπλέον να ζητάμε τη συγχώρηση από τους άλλους. Τόσο η μία όσο και η άλλη πράξη μας είναι πολύ δύσκολες. Είναι πολύ πιο εύκολο να ζητάμε συγχώρηση από τον Θεό, διότι Εκείνος μας «επιβάλλεται», κατά κάποιον τρόπο, λόγω της μεγαλοπρέπειάς Του και επειδή εύκολα αναγνωρίζουμε την εξάρτησή μας από Εκείνον, σε θεωρητικό επίπεδο - δεν μιλώ για όσους δεν πιστεύουν αλλά για τους πιστούς. Αντιθέτως είναι πολύ δύσκολο ακόμα και για εμάς τους πιστούς να αποφύγουμε την περιφρόνηση προς τους ανθρώπους, οι οποίοι δεν μας επιβάλλονται προβάλλοντας το μεγαλείο τους με τρόπο εμφανή. Ακόμα, ανάμεσα στις δύο πράξεις, τη συγχώρηση που οφείλουμε να δίνουμε στους άλλους ανθρώπους και την ανάγκη να ζητάμε τη δική τους συγχώρηση, η δεύτερη είναι η δυσκολότερη. Όταν οι άλλοι μας ζητούν τη συγχώρηση, μοιάζουν να βρίσκονται σε μειονεκτική θέση και αυτό αγγίζει την καρδιά μας καθώς τονώνει την έπαρσή μας. Όμως, το να ζητάμε οι ίδιοι συγχώρηση μας υποχρεώνει να κατέλθουμε από το βάθρο της φαινομενικής ανωτερότητάς μας και να αναγνωρίσουμε την εξάρτησή μας από τους άλλους.

Η ίδια έπαρση κρύβεται τόσο πίσω από την άρνησή μας να συγχωρήσουμε όσο και από τη δυσκολία να ζητήσουμε συγχώρηση. Όμως, δίνοντας άφεση δεν σημαίνει απαραίτητως ότι παραιτούμαστε από την έπαρσή μας· ενώ αν κάνουμε ένα βήμα παραπάνω φτάνοντας να ζητήσουμε εμείς συγχώρηση, τότε έχουμε εξαλείψει κάθε ίχνος της έπαρσης μας. Σε αυτή μονάχα την περίπτωση η καρδιά μας συγκινείται ειλικρινά και ολοκληρωτικά χωρίς κανένα αμφιταλαντευόμενο κίνητρο.

Αρνούμενοι να δώσουμε ή να ζητήσουμε άφεση αμαρτιών κάνουμε την ψυχή ολοένα και πιο σκληρή. Το κακό που μας έχει προξενήσει ο πλησίον και παραμένει στη μνήμη μας, αποτελεί μία ακαθαρσία που βρίσκεται μέσα μας και μας δηλητηριάζει συνεχώς, εξαπλώνοντας τη δυσσομία της στην ύπαρξή μας. Η εκτυφλωτική λάμψη ή το σκότος που προέρχεται από αυτό το δηλητήριο, μας τυφλώνει εμποδίζοντάς μας να αντικρίσουμε τον άλλο καθαρά. Έτσι δεν μπορούμε να αγαπήσουμε τον Θεό ούτε να αγαπηθούμε από τους άλλους.

Μόνο η ειλικρινής συγχώρηση διαλύει αυτό το ξένο σώμα στην ψυχή μας και απομακρύνει το δοκάρι από τα μάτια μας. Επομένως μόνο η αγάπη του Θεού μπορεί να μας δώσει την άφεση. Ο Αββάς Ησαΐας λέει: «Να μην έχεις μοχθηρότητα για τον άνθρωπο για να μην είναι μάταιοι οι κόποι σου. Κράτησε την καρδιά σου καθαρή προς όλους τους ανθρώπους για να δεις μέσα σου την ειρήνη του Θεού. Διότι, όπως ακριβώς το δηλητήριο διαχέεται σε όλο του το σώμα και φτάνει στην καρδιά, αν τύχει και τσιμπηθεί κάποιος από σκορπιό, έτσι και το δηλητήριο της μοχθηρίας πληγώνει την ψυχή του ανθρώπου και απειλεί να την καταστρέψει εξαιτίας του κακού που έχει υποστεί. Έτσι αυτός που δεν θέλει να ματαιοπονεί τινάζει αμέσως από πάνω του αυτό το σκορπιό, δηλαδή τη μοχθηρία και την κακοβουλία».

Το κακό που έχουμε κάνει στον άλλο αναστατώνει και αυτό ακόμα την ψυχή μας. Μας κάνει ανήσυχους. Μας εμποδίζει να κοιτάξουμε τον άλλο καθαρά στα μάτια. Κάθε φορά που τον συναντάμε νιώθουμε αμήχανα καθώς υποψιαζόμαστε ότι κρατάει μέσα του τη θύμηση από το κακό που του έχουμε κάνει. Η έπαρσή μου είναι και πάλι αυτή που με εμποδίζει να έχω καθαρές σχέσεις μαζί του. Αρκεί όμως να του ζητήσω συγχώρηση και αυτό θα οδηγήσει και τους δυο μας σε σχέσεις ανοικτές, άμεσες και ελεύθερες. Αν επιμείνω στην έπαρσή μου χωρίς να ζητήσω συγχώρηση, δεν μπορώ να σταθώ ενώπιον του Θεού και να τον αντικρίσω με το πρόσωπο και την καρδιά καθαρή. Πίσω από το αίτημα για συγχώρηση πρέπει να βρίσκεται ένα ειλικρινές αίσθημα μετάνοιας. Η μετάνοια φέρνει θλίψη στα μάτια, μια θλίψη μετάνοιας, που όταν εκδηλώνεται, τα μάτια μας αποκτούν ένα βλέμμα άμεσο και διαυγές. Με αυτή την ευθύτητα της ειλικρινούς μετάνοιας πρέπει να στέκομαι ενώπιον του Θεού ζητώντας την άφεση, που έχω προηγουμένως ζητήσει από τον πλησίον. Οι αμαρτίες μου προς τον Θεό είναι αναρίθμητες και συνεχείς. Όλα όσα έχω, προέρχονται από τον Θεό και θα όφειλα να τα προσφέρω σε Εκείνον και στους ανθρώπους. Θα όφειλα να Τον δοξάζω συνεχώς για τις ευεργεσίες Του μέσω των λόγων και των έργων μου· όμως δεν το κάνω. Γι' αυτό λοιπόν η μετάνοιά μου πρέπει να είναι αδιάκοπη όπως και η παράκληση για τη συγχώρηση και το έλεος Του. Να γιατί ο μοναχός της Ανατολής επικαλείται το έλεος του Θεού προσευχόμενος αδιαλείπτως. Έτσι, βλέπουμε τον Μεγάλο Αντώνιο τη στιγμή που πεθαίνει να ζητά λίγο χρόνο ακόμα για να μετανοήσει. Καθώς

λοιπόν τα αμαρτήματα προς τον Θεό αποτελούν ταυτοχρόνως αμαρτήματα προς τους ανθρώπους και αντιστρόφως, τα αμαρτήματα προς τους ανθρώπους είναι και αυτά συνεχή και πρέπει να ζητάμε διαρκώς συγχώρηση για αυτά.

Εν τέλει μου είναι δύσκολο, σε οποιαδήποτε στιγμή της σχέσης μου με τον πλησίον, να πω ότι έχω συμπεριφερθεί κατά τρόπο άψογο ή ότι έχω κάνει κάθε καλό που όφειλα ή μπορούσα να κάνω για τους ανθρώπους με τους οποίους συναναστράφηκα. Όταν λοιπόν κάποιος μου καταλογίζει μία συμπεριφορά, την οποία δεν είχα συνειδητοποιήσει ότι ήταν κακή, δεν θα πρέπει να την αρνηθώ αλλά να αναγνωρίσω την ενοχή μου. Αν μη τι άλλο, το λάθος μου είναι ότι έδωσα (άθελα μου έστω) την εντύπωση αυτής της κακής συμπεριφοράς. Ο Αββάς Ησαΐας λέει: «Αν από επιπολαιότητα ο αδερφός σου αποδώσει μία κατηγορία, δέξου τη με χαρά· και αν εξετάσεις τον συλλογισμό του σύμφωνα με την κρίση του Θεού θα διαπιστώσεις ότι έχεις αμαρτήσει». Είναι δύσκολο να διαβεβαιώσω ότι δεν έχω καμία ευθύνη για τη δημιουργία των αναπόφευκτων όσο και συνεχών κακών που αναφύονται μέσα στους ανθρώπους και πληγώνουν και εμένα τον ίδιο. Μου είναι δύσκολο να ομολογήσω ότι η συμπεριφορά μου, οι σκέψεις και τα λόγια μου προς τους άλλους είναι όλα άψογα· ακόμα, ότι έχω δώσει στους άλλους τη δέουσα προσοχή, ώστε να μην τους δημιουργηθεί η εντύπωση ότι αδιαφορώ για αυτούς. Όλοι αμαρτάνουμε προς όλους. Γι' αυτό τον λόγο πρέπει να μετανοούμε για τη συμπεριφορά μας προς τους άλλους. Αυτός είναι και ο λόγος που ζητάμε πάντοτε από τους ιερείς να μας μνημονεύουν κατά την προσκομιδή της Θείας Λειτουργίας, και από όλους τους ανθρώπους που γνωρίζουμε να προσεύχονται για εμάς· όπως ακριβώς οφείλουμε και εμείς να θυμόμαστε, όσο μπορούμε, στις προσευχές μας όσους γνωρίζουμε και γενικότερα όλους τους ανθρώπους. Η προσευχή μας για τους άλλους συνεπάγεται τη συγχώρηση προς εκείνους, και η παράκλησή μας να προσεύχονται για εμάς συνεπάγεται τη δική τους συγχώρηση προς εμάς.

Προσευχόμαστε για όσους γνωρίσαμε κι έχουν πεθάνει και διαμέσου της προσευχής μας τους συγχωρούμε, προσδοκώντας παράλληλα να εξασφαλίσουμε από όσους θα βρίσκονται στο μέλλον εν ζωή και ευρύτερα από ολόκληρη την Εκκλησία τη μετά θάνατον προσευχή για εμάς. Τους ζητάμε με αυτόν τον τρόπο να μας δίνουν συγχώρηση μετά τον θάνατό μας όχι στιγμιαία, αλλά καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Προσευχόμαστε επίσης για τους προγόνους μας, για κάθε ψυχή εν πίστει κεκοιμημένου, επιθυμώντας να προσεύχονται μελλοντικά και για εμάς κάποιοι άλλοι, όσο θα διαρκεί το ανθρώπινο γένος. Η αδιαφορία προς τους νεκρούς αποτελεί και αυτή μια αμαρτία που μας βασανίζει.

Οι έμμεσες και οι άμεσες ανθρώπινες σχέσεις εμπεριέχουν τις αδυναμίες που έχουν όλοι οι άνθρωποι· αυτό που επιζητούμε, στον χώρο της Εκκλησίας τουλάχιστον, είναι να περικλείουν αυτές οι σχέσεις, οι οποίες δεν διακόπτονται με τον θάνατο, την αμοιβαία συγχώρηση, την προσευχή δηλαδή όλων προς όλους, έτσι ώστε ο Θεός να μας δώσει πλήρη άφεση αμαρτιών.

Αυτό ακριβώς αποτελεί μία σημαντική πτυχή της καθολικότητας της Εκκλησίας. Η Εκκλησία εξαγνίζεται διαρκώς μέσα από αυτή την προσευχή όλων προς όλους, μέσα από τη συνεχή και αμοιβαία μετάνοια όλων. Η καθαρότητα ή η αγιότητα της Εκκλησίας αποτελούν δυναμικά στοιχεία της ζωής της. Οι αμαρτωλοί δεν απομακρύνονται από το σώμα της Εκκλησίας, αφού δεν υπάρχουν άλλωστε μέλη της που να μην αμαρτάνουν όλοι συμμετέχουν σε αυτήν την προ-

σπάθεια εξαγνισμού μέσω της μετάνοιας, της αμοιβαίας συγχώρησης και της προσευχής όλων προς όλους, την οποία απευθύνουμε στον Θεό για να μας δώσει άφεση αμαρτιών. Η Εκκλησία δεν είναι μία κοινωνία άκαμπτη και ακίνητη αλλά μία κοινότητα σε κίνηση, που αποτελείται από ανθρώπους που αμαρτάνουν και ταυτόχρονα εξαγνίζονται μέσω της αμοιβαίας προσευχής - όχι για κάποιες αόριστες αμαρτίες αλλά για τα αμαρτήματα, τις ατελείς πράξεις και την αδιαφορία που εκδηλώνουν προς συγκεκριμένα πρόσωπα.

Μέσα σε αυτή τη ζώσα οικογένεια, εμφανίζονται συνεχώς δυσχέρειες, οι οποίες όμως ξεπερνιούνται καθώς εμβαπτίζονται μέσα στη θάλασσα της αγάπης καθενός από εμάς, μέσα στην αμοιβαία αγάπη των μελών της. Όλοι αμαρτάνουν και όλοι όμως συμβάλλουν στον εξαγνισμό: μέσω του αιτήματος της συγχώρησης, μέσω της απόδοσης της συγχώρησης, μέσω της κοινής και αμφίδρομης προσευχής υπέρ της δικής τους συγχώρησης. Η αμαρτία δεν είναι μία κατάσταση που παγιώνεται. Όσοι αμαρτάνουν δεν μπορούν να αφεθούν στην αδιαφορία αλλά ωθούνται να ζητήσουν συγχώρηση. Η συνείδηση τους, που κινητοποιείται από το Άγιο Πνεύμα, τους οδηγεί σε αυτό το αίτημα. Έτσι χάρη στη μετάνοια, η αμαρτία ήδη από την εμφάνισή της αρχίζει να διαλύεται.

Διαλύεται από τα αλληπάλληλα κύματα συγχώρησης, προσευχής και αγάπης τα οποία καθοδηγούνται από το Άγιο Πνεύμα.

Κατ' αυτό τον τρόπο όλοι παρακινούνται από το Άγιο Πνεύμα, που τους ενώνει. Το Άγιο Πνεύμα είναι ο παράγοντας αυτής της διαπροσωπικής ζωής που κατευθύνεται προς την αγνότητα και δεν μπορεί ποτέ να συμφιλιωθεί με την αδιαλλαξία ή την ακαμψία των σχέσεων εντός της Εκκλησίας. Είναι Πνεύμα ελευθερίας, διαπροσωπικής σχέσης, που αναπτύσσεται μέσα στην ελευθερία της αγάπης και δεν συμβιβάζεται με την αδιαλλαξία και τις άκαμπτες συμπεριφορές της δυσπιστίας και της αποστασιοποίησης. Τέτοιες συμπεριφορές δυσπιστίας και αποστασιοποίησης δημιουργούνται και συντηρούνται από την έπαρση, η οποία ούτε ζητά ούτε δίνει συγχώρηση. Εκεί που βασιλεύουν τα πάθη (παρότι τα πάθη μοιάζουν πολύ ευέλικτα) κυριαρχεί μια δυσκαμψία και μια έλλειψη ελευθερίας, που μόνο το Άγιο Πνεύμα μπορεί να κάμψει, καθώς Εκείνο δίνει στους ανθρώπους το χάρισμα να παραχωρούν και να ζητούν συγχώρηση, υπερπηδώντας την έπαρσή τους και τα υπόλοιπα εγωιστικά πάθη τους.

Η αμφίδρομη συγχώρηση και η προσευχή από όλους προς όλους δεν ακυρώνουν μόνο την αμαρτία· αντιπροσωπεύουν επίσης και την πνοή της αγάπης, που ανοίγει την ψυχή του ενός προς τον άλλο. Μιλώντας για την πνοή του Αγίου Πνεύματος εννοούμε ότι αυτό φέρνει την αγάπη, τη ζωή και την ελευθερία. Η πραγματική ελευθερία είναι συνδεδεμένη με την αγάπη και εκεί που υπάρχει αγάπη βρίσκεται κατεξοχήν το αγαθό, η πηγή κάθε καλού λογισμού, λόγου και πράξης. Εκεί βρίσκεται η ζωή, που είναι πλήρης δυναμισμού, διαθέσιμη σε όλους, απελευθερωμένη από κάθε έπαρση και εγωιστικό πάθος.

Με αυτόν τον τρόπο, η Εκκλησία ανανεώνεται χάρη στο Άγιο Πνεύμα, μέσω της αμφίδρομης συγχώρησης και προσευχής. Ανανεώνεται διαρκώς και επανασυνδέει τους εσωτερικούς δεσμούς της αγάπης μεταξύ των μελών της. Με άλλα λόγια ανασυγκροτεί την εσωτερική της ενότητα, αρμονία και καθολικότητα.

Η αδυναμία της χριστιανικής ψυχής να αντέξει την αμαρτία και το κακό που προκαλεί στους άλλους, και η ανάγκη της να ζητήσει και να δώσει συγχώρηση, φανερώνουν την εγγενή ικανότητα της Εκκλησίας να εξαγνίζεται, να ανανεώνεται και να ανασυγκροτεί συνεχώς την ενότητα και τους εσωτερικούς δεσμούς της, προκειμένου να αποτελεί συνεχώς μια εν Χριστώ αρμονία. Με αυτό τον τρόπο εκδηλώνεται το μυστήριο της αντοχής της μέσα στον χρόνο και της αέναης ανανέωσής της.

Πηγή: π. Δημήτριος Στανιλοάε:
«Προσευχή και ελευθερία, Υπερβαίνοντας τη φύση και τον θάνατο»,
εκδ. Εν πλω, Αθήνα 2009
Επιλογή κειμένου:
Τάσος Ζαρκάδης

Ο π. Δημήτριος Στανιλοάε γεννήθηκε το 1903 στην Τρανσυλβανία. Σπούδασε Θεολογία στην περίφημη θεολογική σχολή του Cernauti κι αργότερα στην Αθήνα (για ένα μικρό διάστημα), όπου έμαθε και την ελληνική γλώσσα, και στο Μόναχο και το Βερολίνο. Το 1929, σε ηλικία 26 ετών, διορίζεται Αναπληρωτής Καθηγητής στην έδρα της Δογματικής στη Θεολογική Ακαδημία του Σιμπίου. Για 17 χρόνια διδάσκει Δογματική και κατά διαστήματα Απολογητική, Ποιμαντική και Ελληνική γλώσσα. Το 1935 εκλέγεται Τακτικός Καθηγητής και το 1936 πρόεδρος της Θεολογικής Ακαδημίας του Σιμπίου μέχρι το 1946, όταν αναγκάζεται για πολιτικούς λόγους να μεταταθεί στο Βουκουρέστι. Ασχολήθηκε με την Παλαμική θεολογία και τη Δογματική αφήνοντας πίσω του μνημειώδεις μελέτες. Το μεταφραστικό του έργο στη Ρουμανία είναι τεράστιο: μετέφρασε στα Ρουμανικά τα σημαντικότερα πατερικά έργα καθώς και τη Φιλοκαλία. Κοιμήθηκε το 1993. Είναι ένας από τους σημαντικότερους ορθοδόξους θεολόγους του εικοστού αιώνα.

πώς να μιλήσεις για τα βάσανα του άλλου
πώς να μπαλώσεις μία τρύπια κουρελού

Κώστας Λαχάς (1936 - 2014):
στίχοι από το τραγούδι «Ο Άγγελος» σε μουσική του Θάνου
Μικρούτσικου και ερμηνεία Δημήτρη Μητροπάνου.

η συγ-χωρητική διεργασία στη ψυχοθεραπεία

Μαρία Γεωργακοπούλου

Θυμάμαι πριν από μερικά χρόνια έναν θεραπευόμενο μου στον ΟΚΑΝΑ (Οργανισμός κατά των ναρκωτικών με προγράμματα χορήγησης υποκατάστατων σε χρήστες ουσιών) - ας τον πούμε Γιώργο -, ο οποίος μιλώντας σε μία θεραπευτική ομάδα για κάποιον που θεωρούσε ότι τον είχε κλέψει, είχε πει την εξής ανατριχιαστική φράση: «μπαίνω στην Εκκλησία και γράφω υπέρ υγείας του «τάδε», παρακαλώντας τον Θεό να τον έχει καλά για να βρει το κακό από μένα!» Θυμάμαι το σοκ που νιώσαμε όλοι σε εκείνη την ομάδα από τη φοβερή έκφραση οργής του κατά τα άλλα συμπαθή Γιώργο. Μεσα σε ένα χρόνο, ο Γιώργος έπαθε πνευμονία, παραμέλησε την υγεία του και πέθανε... και όχι επειδή τον τιμώρησε ο Θεός (όπως ίσως κάποιοι αναρωτηθούν), αλλά ίσως γιατί όταν κάποιος εμμένει αμετακίνητος στο να «χωρέσει», να κατανοήσει ή να εξηγήσει έστω, τη δυσκολη συμπεριφορά του άλλου, σύντομα δε θα «χωράει» (καταλαβαίνει) ούτε τον εαυτό του.

Στην ψυχοθεραπεία, το πιο δύσκολο δεν είναι η συγχώρεση των άλλων, όπως εύλογα θα περίμενε κανείς. Το δύσκολο έγκειται τελικά στη συγχώρεση του εαυτού μας... που σημαίνει να «χωρέσουμε» τα αντιφατικά, αλλοπρόσαλλα, ακατανόητα στοιχεία και συναισθήματα που έχουμε μέσα μας, αλλά και να κατανοήσουμε τις παραπλανητικές, άδικες ή ανάρμοστες συμπεριφορές ή επιθυμίες μας, με τρόπο που να μην χάνουμε την οντολογικά άρτια εικόνα του εαυτού μας. Σαν τον καλό βοσκό που του είναι σημαντικό να βρει το αποκομμένο πρόβατο και να το προσαρτήσσει στο κοπάδι, έτσι καλείται και ο θεραπευόμενος να εμπεριέξει πχ την επιμέρους αστοχία του χωρίς να αμφισβητήσει την οντολογική υπόσταση του. Ο Γιώργος πιθανότατα είχε διαπράξει κλεψιά στο παρελθόν, και η ταύτιση της υπόστασής του με την απορριπτική πράξη του τον δέσμευε στη σκληρή του στάση τόσο απέναντι στον εαυτό του, όσο και απέναντι στον εκάστοτε «κλέφτη».

Αξίζει να ειπωθεί ότι η συγχώρεση στη ψυχοθεραπεία είναι περισσότερο μία πράξη ευθύνης παρά μία πράξη απροσδιόριστης καλοσύνης. Και εδώ είναι η διάκριση της συγχώρεσης από την «ψευδοσυγχώρεση» που δημιουργεί πολλά συμπτώματα και στρεβλώσεις - η συγχώρεση είναι μία επίπονη διαδικασία, όπου μπαίνω και καταλαβαίνω το πλαίσιο, τον εαυτό μου, ενημερώνομαι για τα συναισθήματά μου και δεν βιάζομαι να συμφιλιωθώ με γεγονότα ή συναισθήματα που μου είναι δύσπεπτα και δυσάρεστα. Πάνω από όλα, βλέπω τη δική μου συμμετοχή στα γεγονότα και αναλαμβάνω την ευθύνη να με προστατέψω και να με φροντίσω.. Η ψευδοσυγχώρεση είναι πράξη κουκουλώματος, κεκαλυμμένης οργής, που απλά καλύπτω κάτω από την πίεση μιας κακώς εννοούμενης ηθικής. Είναι μία μορφή παραβίασης του εαυτού που βιάζεται να τακτοποιήσει τα πράγματα και δεν εμπιστεύεται τη συγχωρητική διεργασία που αναβαθμίζει διαρκώς την αυτογνωσία μας.

Απώτερος στόχος κάθε ολοκληρωμένης ψυχοθεραπείας είναι να εισαγάγει τον θεραπευόμενο σε μία δυναμική συγχωρητική διεργασία τόσο απέναντι στον εαυτό του όσο και με τους γυρω του. Γιατί είναι αυτή ακριβώς η διεργασία που σαν αρμός συνδέει και νοηματοδοτεί τις ασυνάρτητες και παραπλανητικές συμπεριφορές μας, εξηγεί τις υποτροπές μας, καταλαγιαίνει τις αμφιβολίες μας, δικαιώνει τα δύσκολα συναισθήματα μας και τελικά αναδεικνύει την αυθεντικότητα και την ενότητα του προσώπου μας.

*«Δεν είμαι αυτός που ήμουν, αλλά είμαι αυτός ο «άλλος» που θα γινόμουν, αυτός που είμαι»
C.G.Jung.*

Η αγάπη πρέπει να μας μάθει
και τα κόπρανα να τρώμε των άλλων.

Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης (1908 - 1993)

συγχώρεση: ο τρόπος για να ζήσουμε;

*ένα σχόλιο της Βάσως Γώγου
στο βιβλίο της Σώτης Τριανταφύλλου «Συγχώρεση»*

Έχω πολλούς και καλούς φίλους. Με συναισθήματα και στάση ζωής πολύ δοτική, πολύ αγαπητική. Δεν μένουν στα λόγια, αλλά με καθημερινή πράξη σπέρνουν αγάπη κι έτσι θερίζουν αγάπη! Κι όμως, κάποιες φορές, στην όμορφη, ηλιόλουστη ζωή τους, ένα σύννεφο σκιάζει την ανοδική τους πορεία... Είναι εκεί που, ευτυχώς και μόνο στα λεγόμενά τους, βάζουν ένα όριο σ' αυτή την αγάπη ... Είναι στις συζητήσεις για το ποια η ποινή των κατά συρροή δολοφόνων ή των βιαστών μικρών κοριτσιών ή ... όλα τα σκοτάδια του κόσμου μαζεμένα. Ποια ποινή, ποια ποινή; Μα η χειρότερη! Θάνατος!

Αναρωτιέμαι, κάθε φορά, πώς γίνεται να υπερβεί κανείς αυτό το όριο; Πώς γίνεται να σταθείς συγχωρητικός απέναντι στον δολοφόνο του παιδιού σου; Πώς να βγεις από το μίσος και την εκδίκηση και να συνεχίσεις να ζεις με αγάπη.

Στην τάξη, με τους μαθητές μου, κάθε φορά που κουβεντιάζαμε το ζήτημα της θανατικής ποινής, τα παιδιά, με την απρόσμενη σκληρότητά τους, έτσι γιατί όλα θέλουν να 'ναι καλά τακτοποιημένα στην επερχόμενη ζωή τους, με θυμό, γιατί εμείς οι άλλοι, οι μεγάλοι, χαλάμε την τάξη του κόσμου και πρέπει να πληρώσουμε, "ναι", απαντούσαν, "έτσι πρέπει: Θάνατος".

Το 2005 ήρθε στα χέρια μου το αφήγημα που μας χαρίζει η Σώτη Τριανταφύλλου με τον τίτλο «Συγχώρεση» από τις εκδόσεις Πατάκη. Μία δύσκολη αλλά και γόνιμη περίοδος για μένα, περίοδος πένθους για τους γονείς μου. Το αφήγημα αυτό έδωσε τροφή για σκέψη και συζητήσεις στην τάξη μου αλλά και με τους φίλους μου καθώς έδωσε σχήμα και αφή στο τι σημαίνει συγχωρώ εκεί, πέρα από τα όρια. Πέρα από τα λόγια, χωρίς κουκουλώματα και ωραιοποιήσεις. Πώς φτάνω να συγχωρώ τον δολοφόνο του παιδιού μου; Οδυνηρό. Δύσκολο, αόριστα δύσκολο. Κι όμως δώρο, δοσμένο από Εκείνον καθώς ανεβαίνεις το Γολγοθά μαζί Του.

Στο οπισθόφυλλο του βιβλίου αναφέρονται τα εξής:

«Η «Συγχώρεση» είναι ένα αφήγημα για τη βία του κόσμου αλλά, κυρίως, για την καλοσύνη. Κι αν η ιστορία της ανθρωπότητας προχωρεί χάρη στον εγκληματία που κρύβουμε μέσα μας - καθώς και σε πείσμα του - η καλοσύνη είναι άχρονη και δεν έχει ηλικία. Τουλάχιστον αυτό ανακαλύπτει η ηρωίδα αυτού του βιβλίου, η Αντόνια Κούπερ, μια νοικοκυρά και μητέρα από το Νάσβιλ του Τεννεσσή, που βλέπει τη ζωή της να διαλύεται και την πίστη της στο Καλό να κλονίζεται από ένα απρόσμενο φρικτό γεγονός. Ωστόσο, η Αντόνια επιμένει ως το τέλος - ή πείθεται - ότι το Καλό αναδύεται στο τέλος σαν κάτι μεγαλύτερο και ισχυρότερο απ' το Κακό. Στη «Συγχώρεση» γίνονται τρεις αποτρόπαιοι φόνοι, ο καθένας με διαφορετικό τρόπο. Ένα παιδί εξαφανίζεται· μια οικογένεια πληρώνει το τίμημα· την εύθραυστη αρμονία διαδέχεται η

αγωνία, η απελπισία, το μίσος, η απατηλή επιθυμία για εκδίκηση. Το έγκλημα τιμωρείται σκληρά, αλλά η τιμωρία δεν φέρνει τη λύτρωση· προπάντων, δεν φέρνει πίσω τους νεκρούς. Όλα γύρω της κλυδωνίζονται επικίνδυνα, και η Αντόνια πέφτει και τσακίζεται. Μετά από χρόνια και χρόνια σε μια ιδιωτική κόλαση, ξαναβρίσκει τη μικρή θέση της στον κόσμο: η συγχώρεση είναι ο μοναδικός τρόπος για να επιζήσει.

Στη «Συγχώρεση» ξεδιπλώνεται ο Αμερικανικός Νότος σήμερα: η «αμερικανική» αφέλεια μαζί με την απάνθρωπη ηθική της Παλαιάς Διαθήκης, το θρησκευτικό συναίσθημα και οι εγκληματικές του παρενέργειες· οι αιμοσταγείς νόμοι και οι όχι λιγότερο αιμοδιψείς «φιλήσυχοι πολίτες» που συσπειρώνονται σε μια κοινωνία χωρίς σοφία και χωρίς έλεος.»

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονίσουμε πως η «απάνθρωπη ηθική της Παλαιάς Διαθήκης» που αναφέρει το παραπάνω σημείωμα δεν είναι άλλη παρά ο νόμος της ανταπόδοσης, από τον οποίο όλες οι ανθρώπινες κοινωνίες παλεύουν (;), όχι με εξαιρετικά αποτελέσματα, να ξεφύγουν.

Διαλέγω για τη συνέχεια, κάποια αποσπάσματα από το αφήγημα και τα μοιράζομαι μαζί σας:

«Αν ο Λούκας Κλίφτον είχε έστω και κουκούτσι μυαλό, θα αντιλαμβανόταν ότι η σκηνή που διαδραματιζόταν μπροστά του ήταν τελείως, μα τελείως παράδοξη. Μια μητέρα - εγώ - προτείνει στον στραγγαλιστή της κόρης της να τον βοηθήσει να γλιτώσει την εκτέλεση. Του υπόσχεται ότι θα κάνει τα αδύνατα δυνατά· ότι θα κινητοποιήσει κόσμο· ότι θα ξημεροβραδιάζεται στα σκαλοπάτια του Σάντκουνιστ, ώσπου ο κυβερνήτης να υπογράψει την αίτηση χάριτος. Ότι θα προσχωρήσει σε οργάνωση για την κατάργηση της θανατικής ποινής κι ότι θα στήνεται κρατώντας πλακάτ έξω από τις φυλακές. Και καθώς ο δολοφόνος την κοιτάζει μ' εκείνο το βλέμμα, εκείνη του λέει ότι τον συγχωρεί: «Σε συγχωρώ». Κι έπειτα προσθέτει: «Μακάρι να μπορούσα να αλλάξω το παρελθόν». Σαν να 'ναι καμιά οσία ή καμιά μάγισσα. Σαν να είναι ο Θεός, ο ίδιος ο Πλάστης. Αλλά ο Λούκας Κλίφτον δεν έχει κουκούτσι μυαλό και συνεχίζει να την κοιτάζει με συμπάθεια, με φιλία· με φιλία. Και της λέει: «Πρέπει να 'σαι λαχανικό για να μη σε εκτελέσουν στην πολιτεία του Τενεσσή. Δεν είμαι λαχανικό, κυρία Κούπερ· έχω προβλήματα, αλλά λαχανικό δεν είμαι». Λαχανικό. Φυτό. Όχι, ο Κλίφτον δεν ήταν φυτό, δεν ήταν πνευματικά καθυστερημένος, δεν είχε καμιά εμφανή βλάβη στον εγκέφαλο. Κούνησα το κεφάλι μου, επαναλαμβάνοντας από μέσα μου: «Μην κλάψεις, μην κλάψεις!». Δεν έκλαψα.

Μια παράλογη σκηνή, ναι: ο Λούκας Κλίφτον αγγίζει ελαφρά το χέρι μου με το δικό του, το αγριεμένο απ' τη τσουγκράνα και τα φονικά. Κι εγώ δεν τραβάω το χέρι. Και στεκόμαστε εκεί για μια στιγμή. Και δεν λέμε τίποτα.

Όταν γύρισα στο σπίτι, η Λώρεν έτρωγε κορν - φλέικς μπροστά στην τηλεόραση. Καθώς την κοιτούσα - τα μαλλιά της που χρύσιζαν στο απογευματινό φως -, ένιωσα ένα είδος αγαλλίασης. Ένα είδος. Δεν είχα υποκριθεί, δεν είχα κάνει καμιά προσπάθεια: απλώς, είχα συγχωρέσει τον Λούκας Κλίφτον. Δεν είχα μπορέσει να ξεχάσω, είχα μπορέσει όμως να τον συγχωρέσω και συγχωρώντας τον, ένιωθα πως δεν θα τον περιφρονούσα καν, και πως, αν ένιωθα κάτι γι' αυτόν, ήταν λύπη. Ένωθα λύπη για όλους μας. Ένωθα την πιο λυπημένη λύπη στον κόσμο. Το να συγχωρείς είναι δουλειά του Θεού, δεν είναι; Δεν ξέρω, που να ξέρω! Το μόνο που ξέρω

είναι πως ήρθαμε στον κόσμο για να κάνουμε καλό στους άλλους· το γιατί ήρθαν οι άλλοι δεν ξέρω. Ούτε ξέρω αν θα είχα συγχωρέσει οποιονδήποτε στη θέση του Λούκας Κλίφτον· αν, για παράδειγμα, επρόκειτο για τον Χάνιμπαλ Λέκτερ ή τον Τσαρλς Μάνσον ή τον Τέντ Μπάντνι, που σκότωσε είκοσι οκτώ γυναίκες - δεν ξέρω, ειλικρινά.

.....

Ο κύριος Άνταμσον παρακολούθησε την εκτέλεση μεσ' απ' το τζάμι· ύστερα, είπε σ' ένα δημοσιογράφο πως ήμασταν τυχεροί γιατί δεν περιμέναμε δέκα - δεκαπέντε χρόνια για να πάρουμε πίσω το αίμα των παιδιών μας. Ο Κλίφτον έφυγε, με τη θέλησή του, νωρίς. Το αίμα των παιδιών μας; Μα, δεν το πήραμε πίσω! Δεν το πήραμε! Δεν κατηγορώ τον κύριο Άνταμσον, ούτε για μια στιγμή δεν τον κατηγορώ: μονάχα που εγώ δεν θ' άντεχα εκείνα τα έντεκα λεπτά, αυτό είν' όλο.

Όχι, δεν είν' αυτό όλο: από μέσα μου σκεφτόμουν πως δεν ισοφαρίσαμε, πως τίποτα καλό δεν έγινε, πως τα παιδιά μας είναι νεκρά και πως κάθε μέρα καινούργιοι δολοφόνοι γεννιούνται και γίνονται· πως η εκτέλεση του Κλίφτον πρόσθεσε ένα ακόμα πτώμα στη ζωή μας. Αυτά σκεφτόμουν, αλλά τα κρατούσα για τον εαυτό μου· και τα κρατάω ακόμα.»

Σώτη Τριανταφύλλου: «Συγχώρεση»
εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2005
σσ. 104-106 & σ. 119

Η Σώτη Τριανταφύλλου είναι σύγχρονη Ελληνίδα συγγραφέας. Γεννήθηκε στην Αθήνα. αποφοίτησε από το Φαρμακευτικό τμήμα της ΦΜΣ (Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο). Συνέχισε τις σπουδές της σε διδακτορικό επίπεδο (Αμερικανική Ιστορία και Πολιτισμός στο Παρίσι και Ιστορία των Αμερικανικών Πολέων στο New York University). Έχει κάνει μεταδιδακτορική έρευνα στη Φιλοσοφία των Μαθηματικών και στη Ρωσική Ιστορία. Έχει εργαστεί, ως ερευνήτρια, στο Centre d'Études Nord-Américaines στο Παρίσι. Πέρα από τη συγγραφική της δραστηριότητα (μυθολογία, δοκίμια, βιβλία για παιδιά και εφήβους), εργάζεται ως μεταφράστρια από τέσσερις γλώσσες, ως επιμελήτρια εκδόσεων, ως αρθρογράφος σε εφημερίδες (Athens Voice, Τα Νέα) ενώ έχει εργαστεί και ως δημοσιογράφος σε εφημερίδες (Έθνος, Κέρδος). Το έργο της τοποθετείται κυρίως στις μητροπόλεις, αν και έχει γράψει νουβέλες και διηγήματα με φόντο την ελληνική επαρχία. Αντλεί τα θέματά της από ιστορικά φαινόμενα της ανθρωπότητας (αποικιοκρατία, σουφραζέτες, αστική παρακμή, σταλινισμός, εμφύλιος πόλεμος, εγκληματικότητα, θανατική ποινή, μετανάστευση).

Ο άνθρωπος που αγαπά,
δεν μπορεί να αισθανθεί ποιος είναι ο εχθρός του.
Του είναι απολύτως αδύνατο.

Γερόντισσα Γαβριηλία Παπαγιάννη (1897 - 1992)

σε συγχωρώ!

Μάρω Βαμβουνάκη

Υπάρχουν τα συγχωρώ τα γεμάτα έπαρση. Εννοούν: εγώ ο καλότατος, ο γενναιόκαρδος, ο άριστος, ο ακομπλεξάριστος, συγχωρώ βέβαια εσένα, ο οποίος, σαν μυρμήγκι που είσαι, τι βλάβη θα μπορούσες να μου προξενήσεις...

Υπάρχουν τα συγχωρώ του καλόπαιδου του Θεού! Δες, Θεέ μου, πόσο εντάξει δούλος Σου είμαι, πόσο καλός μαθητής, Σε υπακούω, ακολουθώ τις διδαχές Σου, μιμούμαι το παράδειγμα Σου, και φρόντισε να με ανταμείψεις σύντομα.

Υπάρχουν τα συγχωρώ τα πανεύκολα. Τώρα πλέον που το πρόβλημα το οποίο μου προκάλεσες δεν υφίσταται - εσύ με απάτησες μεν, αλλά εγώ τώρα βρήκα έναν άλλο πανέμορφο και πλούσιο άντρα, ευτυχώς δηλαδή που με απάτησες και σώθηκα, άνοιξαν τα μάτια μου -, σου απευθύνω ένα μεγαλειώδες «σε συγχωρώ!» Καμαρώνω μειώνοντας σε. Προσφέρω συγγνώμη άκοπη, χωρίς κόστος, χωρίς θυσία· με αυταρέσκεια. Κυρίως δε στοιχίζει, δεν πονάει διότι όλες οι συνθήκες άλλαξαν, αυτός είναι ο λόγος άλλωστε που σε συγχωρώ.

Και ασφαλώς, το πιο συνηθισμένο, υπάρχουν συγχωρώ που δεν τα εννοούμε. Τα πετάμε αμέσως, επιπόλαια, τυπικότητα, άδεια σαν φακέλους δίχως επιστολή μέσα, σαν φέιγ βολάν διαφήμισης, σαν ένα ψυχαναγκαστικό και κούφιο χαιρετισμό. Οι ψυχαναγκασμοί είναι πάντα κούφιοι. Μιμούνται ένα περιεχόμενο, αλλά είναι κενό. «Τι κάνετε;» «Καλά! Εσείς;» «Κι εμείς καλά!» «Χαί-

ρετε!» «Πολύ καλημέρα σας!» «Επίσης!» «Τα όμοια!» Ούτε καλά είμαστε, ούτε να χαιρέστε εσείς έχουμε όρεξη, ούτε να είναι καλή η μέρα σας ευχόμαστε όταν εμείς περνάμε μια τόσο ζόρικη μέρα. Τα επίσης δεν έχουν αντιστοιχίες, τα όμοια εννοούν εντελώς ανόμοια. Έτσι άστοχα λέμε τα συγχωρώ, ιδίως άμα θέλουμε να ξεφορτωθούμε κάποιον που θεωρεί χρέος του να ζητάει συγγνώμες, προκειμένου να κοινωνήσει για παράδειγμα, και οφείλει να συλλαβίσει λέξεις: «Συγχώρεσέ με τον αμαρτωλό».

Αξία έχει να μπορείς να συγχωρείς εκείνον που σε πόνεσε, ενώ ο πόνος διαρκεί και καίει. Η πιο αληθινή, η πιο σπαραχτική συγγνώμη που δόθηκε ποτέ ήταν η συγγνώμη πάνω σε σταυρό από έναν αιμορραγούντα νεαρό σταυρωμένο. Τότε μόνο. Ενώσω υποφέρεις από την αδικία που σου έγινε να συγχωρείς, να το εννοείς με καθαρή καρδιά για εκείνον που σε αδικήσε. Να συγχωρείς διότι καταλαβαίνεις ίσως την πρόθεση του τη διαφορετική από την πράξη του. Διότι υποψιάζεσαι το «δεν ξέρει τι κάνει»...

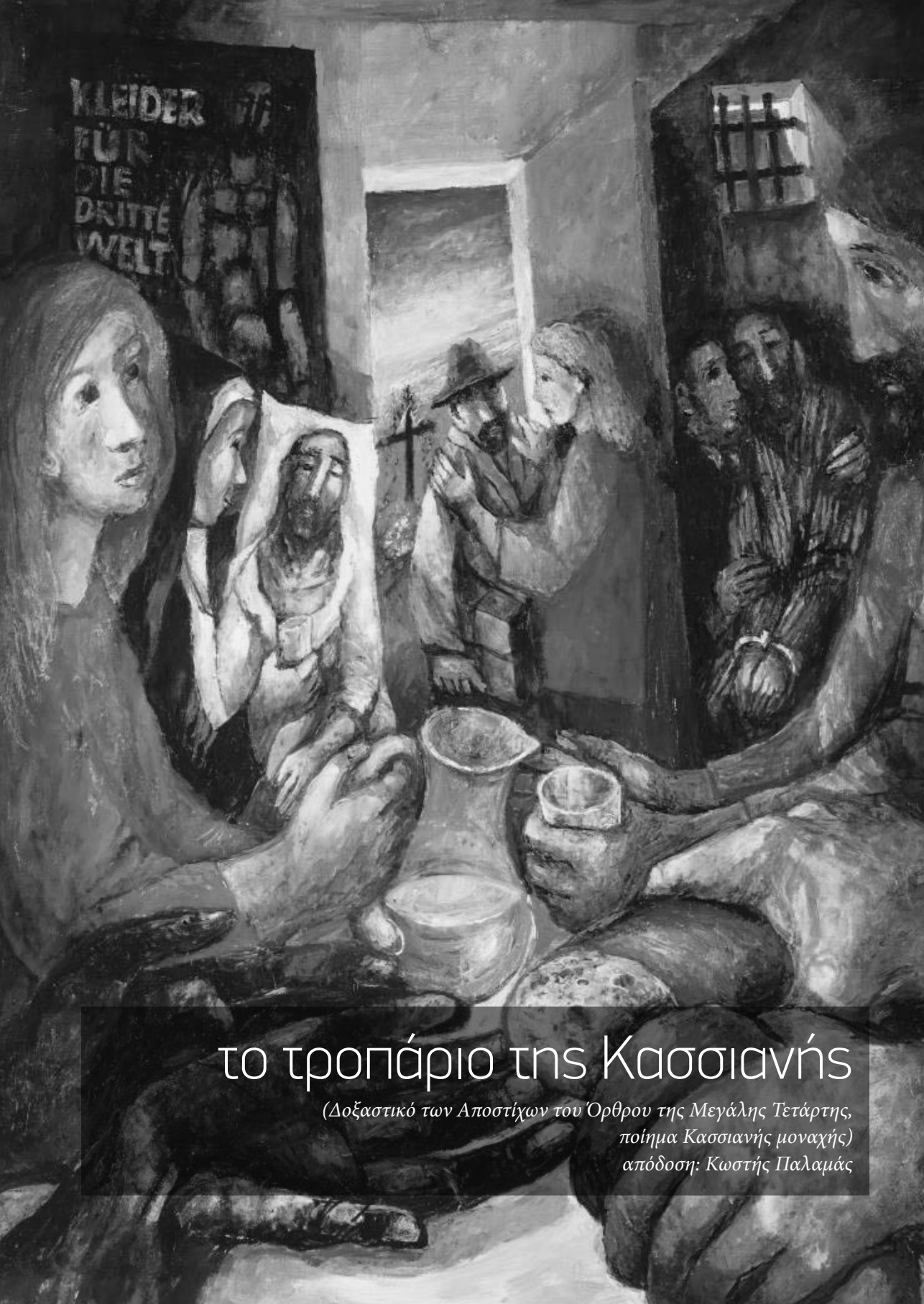
Διότι δέχεσαι πως είναι πλάσμα ατελές και ταλαίπωρο ακριβώς όπως εσύ, πέφτει σε λάθη από αδυναμίες και ανοησίες προπατορικές. Το σπουδαιότερο, διότι δέχεσαι ότι κι εσύ έχεις πράξει ακόμη χειρότερες αδικίες, ακόμη πιο επικίνδυνες κουταμάρες, ασυναισθησίες αλλά και αναισθησίες με εγωισμό εξωφρενικό. Τότε μετράει. Τότε συγχωρείς, τότε λύνεις δεσμά και αποδεσμεύεσαι. Πονώντας. Ο Αντόνιο Πόρτσια λέει: Ναι, αυτό είναι το καλό: να συγχωρείς το κακό. Δεν υπάρχει άλλο καλό.

Πηγή:

Απόσπασμα από το βιβλίο της Μάρως Βαμβουνάκη
«Σιωπές για να ακούγεσαι» (εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα 2014)

Επιλογή αποσπάσματος: Βάσω Γώγου

Η Μάρω Βαμβουνάκη είναι σύγχρονη Ελληνίδα συγγραφέας. Γεννήθηκε στα Χανιά, όπου και πέρασε τα παιδικά της χρόνια. Όταν ήταν εννέα χρόνων, η οικογένειά της μετακόμισε στην Αθήνα. Σπούδασε νομικά και ψυχολογία. Από τα πιο γνωστά βιβλία της είναι: «Χορός μεταμφιεσμένων», «Κυριακή απόγευμα στη Βιέννη» (υποψήφιο για το Βραβείο Αναγνωστών - ΕΚΕΒΙ 2012), «Ο ερωτευμένος πολωνός» (υποψήφιο για το Βραβείο Αναγνωστών - ΕΚΕΒΙ 2011), «Μια μεγάλη καρδιά γεμίζει με ελάχιστα». Τα τελευταία χρόνια φαίνεται ένα άνοιγμα προς έργα γύρω από την Ψυχολογία, όπως τα «Ο παλιότατος και η Άνιμα» και «Το φάντασμα της αζόδευτης αγάπης».

το τροπάριο της Κασσιανής

(Δοξαστικό των Αποστίχων του Όρθρου της Μεγάλης Τετάρτης,
ποίημα Κασσιανής μοναχής)
απόδοση: Κωστής Παλαμάς

Κύριε, γυναίκα αμαρτωλή, πολλά
πολλά, θολά, βαριά τα κρίματά μου.
Μα, ω Κύριε, πως η θεότης Σου μιλά,
μέσ' στην καρδιά μου!

Κύριε, προτού σε κρύψ' η εντάφια γη
από τη δροσαυγή λουλούδια πήρα
κι απ' της λατρείας την τρισβαθη πηγή
σου φέρνω μύρα.

Οίστρος με σέρνει ακολασίας... Νυχτιά
σκοτάδι αφέγγαρο, ανάστερο με ζώνει,
το σκοτάδι της αμαρτίας, φωτιά
με καίει, με λιώνει.

Εσύ που από τα πέλαα τα νερά
τα υψώνεις νέφη, πάρε τα Έρωτά μου,
κυλάνε, είναι ποτάμια φλογερά
τα δάκρυά μου.

Γείρε σ' εμέ. Η ψυχή μου πως πονεί!
Δέξου με Εσύ που δέχτηκες και γείραν
άφραστα ως εδώ κάτω οι ουρανοί
και σάρκα επήραν.

Στ' άχραντά Σου πόδια, βασιλιά
μου Εσύ, θα πέσω και θα στα φιλήσω
και με της κεφαλής μου τα μαλλιά
θα στα σφουγγίσω.

Τάκουσεν η Εύα μέσ' στο αποσπερνό
της παράδεισος φως ν' αντιχτυπάνε,
κι αλαφιασμένη κρύφτηκε... Πονώ,
σώσε, έλεος κάνε.

Ψυχοσώστ' οι αμαρτίες μου λαός
τ' αξεδιάλυτα ποιός θα ξεδιάλυσει;
Αμέτρητό Σου το έλεος, ο Θεός!
Άβυσσο η κρίση.

Ο Κωστής Παλαμάς γεννήθηκε στην Πάτρα στις 13 Ιανουαρίου του 1859 και καταγόταν από παλαιά μεσολογίτικη οικογένεια, που είχε να επιδείξει εθνικούς αγωνιστές και πνευματικούς δημιουργούς. Σε ηλικία επτά ετών έμεινε ορφανός από πατέρα και μητέρα και πήγε να ζήσει στο Μεσολόγγι με τον θείο του Δημήτριο Παλαμά. Στο Μεσολόγγι, που τόσο αγάπησε και τραγούδησε νοσταλγικά, έζησε έως το 1875, οπότε έφυγε για την Αθήνα και γράφτηκε στη Νομική Σχολή. Δεν άργησε να καταλάβει, πως η πραγματική του κλίση ήταν η ποίηση και εγκαταλείποντας τις σπουδές του αφοσιώθηκε ολόψυχα στην τέχνη του λόγου και ιδιαίτερα του ποιητικού. Άλλωστε, από τα εννιά του χρόνια έγραφε στίχους και διάβαζε Έλληνες και ξένους ποιητές.

Η συνεισφορά του Κωστή Παλαμά στα ελληνικά γράμματα υπήρξε τεράστια. Ανανέωσε σημαντικά την ποιητική μορφή, αξιοποιώντας στο έπακρο τις δυνατότητες της λογοτεχνικής μας παράδοσης, από τον Όμηρο και τον Ρωμανό τον Μελωδό, ως τον Κάλβο, τον οποίο καθιέρωσε, και το δημοτικό μας τραγούδι. Παράλληλα, έκανε ένα τεράστιο λογοτεχνικό άνοιγμα προς τις λογοτεχνίες της Ευρώπης, μολιάζοντας την ποίησή του με τα σύγχρονα ρεύματα του Παρνασσισμού, του Συμβολισμού και του Ρεαλισμού. Αποτέλεσε κεντρική μορφή της λογοτεχνικής «γενιάς του 1880» και της αποκαλούμενης «Νέας Αθηναϊκής Σχολής», η οποία συσπείρωνε νέους ποιητές που αντιδρούσαν στις υπερβολές του αθηναϊκού ρομαντισμού και ενδιαφέρονταν για την καθιέρωση της δημοτικής στον ποιητικό λόγο. Στο ποιητικό του έργο, που ξεπερνά τις είκοσι συλλογές, κυριαρχεί η Ελλάδα ως ιδανικό και αντικείμενο αγάπης, η πορεία του ελληνικού έθνους μέσα στους αιώνες, η προσπάθεια δημιουργικής αφομοίωσης του αρχαιοελληνικού πνεύματος και της λαϊκής παράδοσης και το πνεύμα της οικουμενικότητας του ελληνικού πολιτισμού.

Ήταν υποψήφιος για το Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας 14 φορές (1926, 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938 και 1940). Ανάμεσα σε αυτούς που πρότειναν τον Παλαμά για το βραβείο υπήρξε και ο νικητής του 1916 Καρλ Γκούσταφ Βέρνερ φον Χάιντενσταμ, ο οποίος πρότεινε τον Παλαμά τρεις φορές (1928, 1930 και 1935), , καθώς η φήμη του είχε προ πολλού διαβεί τα σύνορα του ελληνικού κράτους. Δίκαια θεωρείται, ύστερα από τον Διονύσιο Σολωμό, ο δεύτερος εθνικός μας ποιητής.

Ο Κωστής Παλαμάς πέθανε στις 27 Φεβρουαρίου του 1943 και η κηδεία του την επομένη ημέρα στο Α' Νεκροταφείο Αθηνών εξελίχθηκε σε αντικατοχικό συλλαλητήριο.

π. Ιωάννης Maitland – Moir (1924 – 2013) ο Γέροντας της αγάπης

π. Δημήτριος Ι. Μαρούλης

Πρώτες μέρες του Οκτωβρίου, έτος 1989... πέρασαν κιόλας σχεδόν 30 ολόκληρα χρόνια!

Είχα μόλις φτάσει, μεταπτυχιακός φοιτητής, στη μικρή παραθαλάσσια πόλη του Αγίου Ανδρέα, 80 χιλιόμετρα βορειότερα του Εδιμβούργου στη Σκωτία.

Όταν βρίσκεσαι κανείς σε τόσο νεαρή ηλικία μακριά από τον τόπο του και τους δικούς του ανθρώπους, έρχεται αντιμέτωπος με την υπέροχη πρόκληση να ανοιχτεί σε μία εντελώς νέα καθημερινότητα, καινούργιους κόσμους, πολιτισμούς, ανθρώπους, συνήθειες... Υπάρχουν, όμως, και κάποιες στιγμές που αποζητά κάτι από τις ρίζες του, αυτά που τον συνδέουν με όσα και όσους έχει αφήσει πίσω του. Η Εκκλησία είναι ένα από αυτά. Και φυσικά, ούτε λόγος για Ορθόδοξη Εκκλησία στη μικρή αυτή κωμόπολη στην άκρη του πουθενά...

Απευθύνθηκα σε ένα ζευγάρι Ελλήνων δεύτερης γενιάς που είχα μάθει ότι ζούσαν μόνιμα στην πόλη του Αγίου Ανδρέα και δίδασκαν Βυζαντινή Ιστορία στο Πανεπιστήμιο. Εκείνοι με ενημέρωσαν ότι υπήρχε μία Ορθόδοξη Εκκλησία στο Εδιμβούργο και ο ιερέας της ήταν Σκωτσέζος στην καταγωγή, είχε βαπτιστεί Ορθόδοξος στο Άγιο Όρος και μιλούσε πολύ καλά την ελληνική γλώσσα. Μου ακούστηκε πολύ παράξενο, αλλά αποφάσισα να ξεπεράσω το εμπόδιο της απόστασης και να κατέβω το πρώτο κιόλας Σαββατιάτικο απόγευμα μετά την άφιξη μου στη Σκωτία, για την ακολουθία του Εσπερινού.

23A George Square ήταν η διεύθυνση που μου είχαν δώσει, κοντά στη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Εδιμβούργου. Ξένος σε μια ξένη πόλη, ρωτώντας βρήκα το δρόμο και τον αριθμό. Αν δεν υπήρχε ο Σταυρός έξω από την πόρτα, δε θα καταλάβαινα ότι υπήρχε εκκλησία εκεί. Απέξω, ένα σπίτι όμοιο με όλα τα άλλα πλάι του, στη σειρά.

Χτύπησα την πόρτα και μου άνοιξε ένας ιερέας. Η στιγμή αυτή παραμένει ακόμη σήμερα ζωντανή μέσα μου, σα να μην έχει περάσει ούτε μια μέρα από τότε... Τα φωτεινά μάτια του, το μειδίαμα στα χείλη, η ασκητική του φυσιογνωμία (υπήρχαν τόσο αδύνατοι άνθρωποι;), τα λευκά του γένια, η ζώνη της κουράς του (αυτή την ίδια φορούσε όλα τα χρόνια), το ζωστικό του που ευτυχώς το συγκρατούσε και το μάζευε η ζώνη, τα μαύρα κομμένα γαντάκια στα χέρια του που άφηναν ελεύθερες τις άκρες των δαχτύλων του για να μπορεί να γράφει (δεν είχε καν θέρμανση, μόνο μια μικρή θερμάστρα εκεί κοντά στο γραφείο του – πώς άντεχε τόση υγρασία και κρύο;)... Μία πολύ στενή, στριφτή σκάλα οδηγούσε στο υπόγειο του σπιτιού του. Εκεί κάτω, ένα απλό τέμπλο φτιαγμένο από κόντρα πλακέ (ή κάτι παρεμφερές), οι τέσσερις εικόνες του Χριστού, της Παναγίας, του Προδρόμου και του Αγίου Ανδρέα... Στα βημόθυρα ο Ευαγγελισμός της Παναγίας και οι 4 Ευαγγελιστές – ρωσικής τεχνοτροπίας. Ξαφνικά, μέσα σε εκείνο το υπόγειο παρεκκλήσι που χωρούσε μετά βίας καμιά τριανταριά ανθρώπινες

πρόσωπα

ψυχές, ένιωσα μια απέραντη εσωτερική γαλήνη και χαρά, σα να βρισκόμουν στον παράδεισο. Φαίνεται πως ο Θεός είχε προνοήσει για τα χρόνια που θα έμενα μακριά από τη φυσική μου οικογένεια και μου είχε στείλει έναν δεύτερο πατέρα... τελικά όχι μόνο για εκείνα τα τέσσερα χρόνια της ξενιτειάς (κι όμως, χάρη σε εκείνον δεν ένιωσα ούτε μια στιγμή ξενιτεμένος), αλλά για όλα αυτά τα χρόνια που θα ακολουθούσαν μέχρι τις 17 Απριλίου του 2013, τη μέρα που έφυγε, σε ηλικία 89 ετών, για τις αγκάλες του Ουράνιου Πατέρα, αφήνοντας πίσω του πολλά ορφανεμένα παιδιά...

Πώς να περιγράψει κανείς με λόγια μία ολάκερη ζωή απλωμένη σε τόσες δεκαετίες πλήρους ανιδιοτέλειας, αδιάλειπτης προσευχής, αγάπης χωρίς όριο για τον άλλο, αλλά και απίστευτης σοφίας που γινόταν φανερή μέσα από τα ελάχιστα λόγια, τη σύννεση και τη διάκριση που είχε αυτός ο άνθρωπος!

Γεννήθηκε στις 18 Ιουνίου του 1924 στο χωριό Currie της Σκωτίας, σημερινό προάστιο του Εδιμβούργου. Οι γονείς του, Henry και Rose, προέρχονταν από παλιές αριστοκρατικές οικογένειες της Σκωτίας (Maitland Moir και Ochterlony), ήταν πολύ ευλαβείς και τον μεγάλωσαν με χριστιανική ανατροφή. Ο πατέρας του, Henry Maitland Moir (1887 – 1972), ήταν διακεκριμένος και αγαπητός σε όλους γιατρός που ξεχώριζε όχι μόνο για τις γνώσεις του και τον ενθουσιασμό και την ευελιξία του σε κάθε νέα εξέλιξη στον τομέα της Ιατρικής, αλλά επίσης, ίσως και περισσότερο, για την προθυμία του, το ανύστακτο ενδιαφέρον του για τους ασθενείς οποιαδήποτε ώρα της μέρας ή της νύχτας, την αφιλοκερδία του και την αγάπη του προς όλους ανεξαιρέτως. Το γεγονός ότι ο π. Ιωάννης υπήρξε το μοναδικό παιδί της οικογένειάς τους, σε συνδυασμό με μία χρόνια αδυναμία στα γόνατά του, αλλά και η προσήλωση των γονέων του στις χριστιανικές τους αρχές, είχαν σαν αποτέλεσμα η ανατροφή του να είναι πολύ προνομακική αλλά και αρκετά αυστηρή. Έτσι, από νεαρή ακόμη ηλικία, στράφηκε σε πνευματικά ερεθίσματα και αναζητήσεις.

Αφού τελείωσε την Ακαδημία του Εδιμβούργου, έκανε Κλασσικές Σπουδές (μελέτη και έρευνα του αρχαίου ελληνικού και ρωμαϊκού κόσμου με βάση τις γραπτές και, κυρίως, τις φιλολογικές μαρτυρίες) στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου. Αφού δίδαξε τους Κλασσικούς Συγγραφείς για ένα διάστημα στο Σχολείο Cargilfield του Εδιμβούργου, απέκτησε υποτροφία για να συνεχίσει Κλασσικές & Θεολογικές Σπουδές στο Κολλέγιο Christ Church, ένα από τα μεγαλύτερα και σημαντικότερα Κολλέγια του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, αλλά ταυτόχρονα και το αριστοκρατικότερο – είναι πολλοί οι επιφανείς των γραμμάτων που αποφοίτησαν από το Κολλέγιο του Χριστού, αξιοσημείωτο δε παραμένει το ρεκόρ ότι έχουν επίσης αποφοιτήσει 13 Βρεττανοί πρωθυπουργοί. Ο π. Ιωάννης συνέχισε τις Θεολογικές του σπουδές στο Κολλέγιο Cuddesdon της Οξφόρδης. Το Κολλέγιο αυτό είχε ιδρυθεί το 1854 από τον επίσκοπο Οξφόρδης Σαμουήλ Wilberforce και λειτουργούσε ως Θεολογικό Σεμινάριο το οποίο προετοίμαζε αποκλειστικά αποφοίτους των Πανεπιστημίων της Οξφόρδης και του Καίμπριτζ για την ιεροσύνη στην Αγγλικανική Εκκλησία. Αξίζει εδώ να αναφερθεί ότι το Θεολογικό αυτό Σεμινάριο ακολουθούσε την πλευρά της Αγγλικανικής Εκκλησίας που ήταν πιο κοντά στη λειτουργική πράξη της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας (ενώ υπάρχει και το τμήμα εκείνο της Αγγλικανικής Εκκλησίας το οποίο πρακτικά πρόσκειται στον Προτεσταντισμό).

Το ενδιαφέρον του π. Ιωάννη για την Εκκλησία της Ανατολής και τους Πατέρες καλλιεργήθηκε έντονα στα χρόνια των Θεολογικών του σπουδών στην Οξφόρδη και το 1950 αποφάσισε να μεταβεί για ένα χρόνο στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης. Επιστρέφοντας στη Σκωτία, χειροτονήθηκε Διάκονος στην Επισκοπική Εκκλησία της Σκωτίας (η οποία υπάγεται στην Αγγλικανική Εκκλησία) το 1952 και τον επόμενο χρόνο Πρεσβύτερος. Στην αρχή τοποθετήθηκε ως Βοηθός του Εφημερίου στην εκκλησία της Παναγίας (η οποία είχε χτιστεί το 1858) στο Broughty Ferry και το 1956 μετατέθηκε στην πόλη του Durham της Βόρειας Αγγλίας, όπου για έξι χρόνια δίδαξε στο Κολλέγιο του Αγίου Τσαδ, στο οποίο προετοιμάζονταν υποψήφιοι κληρικοί της Αγγλικανικής Εκκλησίας. Αξίζει να αναφέρουμε ότι ο Άγιος Τσαδ, επίσκοπος Μερκίας, υπήρξε μαθητής του Αγίου Αϊδανού (που εορτάζεται στις 31/8) στην ονομαστή Μονή-Επισκοπή του Λίντισφαρν της Βόρειας Αγγλίας, έζησε τον 7ο αιώνα και η μνήμη του εορτάζεται στις 2 Μαρτίου.

Επέστρεψε στο Εδιμβούργο το 1962 και τοποθετήθηκε στην ενορία του Αποστόλου Βαρνάβα, ενώ παράλληλα ορίστηκε τιμητικός εφημέριος στον Καθεδρικό Ναό της Παναγίας, ο οποίος είναι και η Έδρα του Επισκόπου του Εδιμβούργου, ενός από τους 7 Επισκόπους της Αγγλικανικής Εκκλησίας στη Σκωτία. Το 1967 ανέλαβε καθήκοντα εφημερίου στην Επισκοπική έδρα του Moray της Βορειοανατολικής Σκωτίας και σύντομα τοποθετήθηκε στον Καθεδρικό Ναό του Αποστόλου Ανδρέα στο Inverness, όπου και του δόθηκε ο τιμητικός τίτλος Canon (κάτι αντίστοιχο με το οφίκιο του αρχιμανδρίτη).

Η Επισκοπική Εκκλησία, που ο π. Ιωάννης αγαπούσε και διακονούσε με αφοσίωση, είχε, κατά την άποψή του εκείνα τα χρόνια, μεγαλύτερη εγγύτητα με την Ορθόδοξη Εκκλησία από κάθε άλλη Εκκλησία της Δύσης. Με το πέρασμα των χρόνων, όμως, συνειδητοποιούσε όλο και περισσότερο ότι και η Επισκοπική Εκκλησία σταδιακά απομακρυνόταν από την κοινή βάση που υπήρχε και τις ρίζες της μητέρας Ορθόδοξης Εκκλησίας, τις οποίες ρίζες εκείνος ανακάλυπτε πλέον με πολλή δίψα και ενθουσιασμό.

Κάποιος τον είχε ρωτήσει κάποτε: «Γιατί αφήσατε την Επισκοπική Εκκλησία;» και εκείνος είχε απαντήσει: «Δεν την άφησα εγώ – εκείνη με άφησε!».

Το 1981, μετά από περίπου 30 χρόνια διακονίας στην Επισκοπική Εκκλησία, παραιτήθηκε από τη θέση του στην Επισκοπή του Moray και ταξίδεψε στο Άγιο Όρος, όπου, μετά από κατήχηση, βαπτίστηκε Ορθόδοξος στη Μονή της Σιμωνόπετρας. Επιστρέφοντας στη Μεγάλη Βρετανία, χειροτονήθηκε Διάκονος στις 12 Ιουλίου 1981 και Πρεσβύτερος την αμέσως επόμενη μέρα από τον τότε Αρχιεπίσκοπο Θυατείρων Μεθόδιο. Αρχικά τοποθετήθηκε εφημέριος στην Ενορία της Μεταμορφώσεως Σωτήρος στο Coventry, η οποία είχε αποκτήσει δική της εκκλησία μόλις πριν τέσσερα χρόνια, το 1977. Εκεί παρέμεινε τρία χρόνια και το 1984 επέστρεψε στην αγαπημένη του πατρίδα, το Εδιμβούργο της Σκωτίας.

Στο Εδιμβούργο, η Ορθόδοξη ζωή και παρουσία είχε ξεκινήσει πριν πολλά χρόνια με αφορμή την ανάγκη για Θεία Λειτουργία για τους Πολωνούς στρατιωτικούς του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, οπότε σταδιακά δημιουργήθηκε μία ευρύτερη σλαβονική παροικία, στην οποία είχε παραχωρηθεί για λειτουργική χρήση μέσα στη δεκαετία του '70 ένα από τα παρεκκλήσια

της Επισκοπικής Εκκλησίας του Αρχαγγέλου Μιχαήλ & των Αγίων Πάντων. Ο π. Ιωάννης Sotnikov, ρωσικής καταγωγής, ήταν ο ιερέας αυτής της πρώτης κοινότητας και οι Λειτουργίες τελούνταν στα σλαβονικά. Όταν η παρουσία του Ορθόδοξου αυτού παρεκκλησίου έγινε γνωστή, άρχισαν να εκκλησιάζονται εκεί και κάποιοι Έλληνες οι οποίοι ζούσαν στο Εδιμβούργο, ενώ αργότερα καθιερώθηκε να έρχεται περιστασιακά ο Έλληνας ιερέας της Γλασκώβης και να τελεί στο ίδιο παρεκκλήσιο Λειτουργίες στα ελληνικά, ενώ ο π. Ιωάννης Sotnikov συνέχιζε να τελεί τις Λειτουργίες στα σλαβονικά για τους σλαβόφωνους ορθοδόξους.

Μετά την κοίμηση του π. Ιωάννη Sotnikov, ανέλαβε ιερέας στο Εδιμβούργο ο π. Ιωάννης Maitland Moir, ο οποίος, γνωρίζοντας άπταιστα και τα ελληνικά αλλά και τα σλαβονικά, μπόρεσε να ενώσει τις δύο κοινότητες σε μία, και έτσι ιδρύθηκε η Ορθόδοξη Εκκλησία του Αποστόλου Ανδρέα κάτω από την δικαιοδοσία της Αρχιεπισκοπής Θυιατείρων και Μεγάλης Βρετανίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Για τον π. Ιωάννη, η Ορθόδοξη Εκκλησία ήταν αυτό που ο αγαπημένος του συγγραφέας C. S. Lewis (1898 – 1963, συγγραφέας του πολύ γνωστού «Χρονικού της Νάρνια») – ο οποίος ήταν επίσης απόφοιτος του Κολλεγίου του Χριστού στην Οξφόρδη – θα αποκαλούσε «γνήσιο, καθαυτό χριστιανισμό», ο οποίος υπερβαίνει τα εμπόδια της εθνικότητας και της γλώσσας και αγκαλιάζει όλους όσους θέλουν να γνωρίσουν και να ζήσουν τη χριστιανική ζωή, μετέχοντας στη δόξα και τη χαρά της Ανάστασης του Κυρίου. Αυτό ακριβώς βίωνε όποιος δρασκέλιζε το κατώφλι του σπιτιού του π. Ιωάννη στην οδό 23A George Square και κατέβαινε τα στενά σκαλιά που οδηγούσαν στο κατανυκτικό υπόγειο παρεκκλήσιο του Αγίου Ανδρέα. Αυτά ακριβώς τα σκαλιά τα οποία είχα κατέβει και εγώ εκείνο του Οκτωβριανό απόγευμα Σαββάτου του 1989, μόλις πέντε χρόνια μετά από την άφιξη του π. Ιωάννη στην Ορθόδοξη Κοινότητα του Εδιμβούργου.

Για αυτόν ακριβώς το λόγο, ο π. Ιωάννης δεν αρκέστηκε μόνο στις ακολουθίες που τελούσε ανελλιπώς καθημερινά, πρωί και απόγευμα στο Εδιμβούργο, αλλά όργωσε στην κυριολεξία όλη την επικράτεια της Σκωτίας, τελώντας τη Θεία Λειτουργία όπου μάθαινε ότι υπήρχαν έστω και λίγοι πιστοί. Με αυτόν τον τρόπο σταδιακά ιδρύθηκαν 7 ακόμη ορθόδοξες κοινότητες – μικρές πνευματικές κυψέλες κάτω από την αγκαλιά της μητέρας Κοινότητας του Εδιμβούργου και τις προσευχές του Γέροντά της. Καθιέρωσε παντού, όπου τελούνταν η Θεία Λειτουργία, τα αγγλικά ως κύρια λειτουργική γλώσσα (αφού αυτή ήταν η κοινή γλώσσα όλων) αλλά ταυτόχρονα χρησιμοποιούσε και τα ελληνικά και τα σλαβονικά από διάκριση και αγάπη προς τους Έλληνες και τους Ρώσους της Σκωτίας. Το μέτρο, η ταπείνωση και η διάκριση που τον χαρακτήριζαν σε όλα όσα έκανε, είχαν σαν αποτέλεσμα να χαιρεί της εκτίμησης και του σεβασμού όλων όσων τον γνώριζαν, Ορθοδόξων και μη.

Αμέσως μετά την ανάληψη των καθηκόντων του στο Εδιμβούργο, τοποθετήθηκε υπεύθυνος ιερέας του Πανεπιστημίου για τους ορθόδοξους φοιτητές και παρέμεινε στη θέση αυτή μέχρι την κοίμησή του – ο μακροβιότερος πανεπιστημιακός ιερέας στην μέχρι τώρα ιστορία του Εδιμβούργου. Ήταν τόσο σημαντική η προσφορά του από αυτή τη θέση, που την ημέρα της εξοδίου ακολουθίας του, με εντολή του πρύτανη του Πανεπιστημίου, οι σημαίες της Σκωτίας σε όλα τα πανεπιστημιακά κτίρια παρέμειναν μεσίστιες.

Είχε ιδιαίτερη αγάπη για την ιστορία του χριστιανισμού των πρώτων αιώνων στη Σκωτία και προσπαθούσε να προβάλλει τους Αγίους αυτής της περιόδου, όπως τον Άγιο Κολούμπα (9/6) και τον Άγιο Κουθβέρτο (20/3), γιατί θεωρούσε πως αυτοί οι άγιοι ήταν οι ρίζες της Εκκλησίας της Σκωτίας και αυτοί θα αποτελούσαν και πάλι τον σύνδεσμο με την μητέρα Εκκλησία για τους σημερινούς Σκωτσέζους.

Ήταν πολύ αυστηρός και ασκητικός στη ζωή του, αλλά είχε τέτοια αγάπη και διάκριση που θα δοκίμαζε ό,τι του πρόσφερε στο πιάτο του. Ο π. William Gordon Reid, ο ιερέας της Επισκοπικής Εκκλησίας του Εδιμβούργου που δάνειζε στη ρωσόφωνη πρώτη ορθόδοξη κοινότητα το παρεκκλήσιο για λειτουργική χρήση, αναφέρει σε ένα κείμενο που έγραψε για τον π. Ιωάννη, όταν έμαθε το νέο της εκδημίας του, τα εξής:

«Συνήθιζε να τρώει μόνο ένα γεύμα την ημέρα και αυτό, για πολλά χρόνια, του το ετοίμαζε και το παρείχε η κυρία Pinhorne, μέλος της ενορίας του Αρχαγγέλου Μιχαήλ & Αγίων Πάντων της Επισκοπικής Εκκλησίας, η οποία πέθανε σε ηλικία 102 ετών. Ήταν πολύ αυστηρός στο φαγητό του, και θυμάμαι χαρακτηριστικά κάποια φορά την οικονόμο της κυρίας Pinhorne να του λέει: «υπάρχει ένα όριο στον αριθμό των διαφορετικών τρόπων με τους οποίους μπορεί κανείς να μαγειρέψει τις φακές» (σημ. αυτό ήταν το συνηθισμένο φαγητό του, ένα πιάτο με ελάχιστες φακές).

Και συνεχίζει ο π. Reid: «Επειδή δάνειζα το παρεκκλήσιο της ενορίας μας στους Ρώσους, κάποια στιγμή με κάλεσε σε δείπνο μία Ρωσίδα κυρία, η οποία ήταν χήρα του Sir Edward Reid. Προσκεκλημένοι της ήταν επίσης και οι δύο Ορθόδοξοι ιερείς, π. Ιωάννης Sotnikov και π. Ιωάννης Maitland Moir. Ένα από τα πιάτα που μας σέρβιρε μου έχει μείνει αξέχαστο: ένα μεγάλο ασημένιο μπολ με χαβιάρι από οξύρρυχο Μπελούγκα (που ζει στην Κασπία Θάλασσα), το οποίο ήταν τοποθετημένο πάνω σε μία στρώση πάγου και συνοδευόταν από καυτό φρεσκοφρυγανισμένο ψωμί και εκλεκτή βότκα από τη Ρωσία. Η Lady Reid, ο π. Sotnikov και εγώ πέσαμε στην κυριολεξία με τα μούτρα στον εκλεκτό αυτό πιάτο γεμάτοι ευχαρίστηση, και όσο τα ποτήρια μας ξαναγέμιζαν με βότκα τόσο πιο μεγάλη ήταν η ευχαρίστησή μας. Ο π. Ιωάννης πήρε το μικρότερο κομμάτι χαβιάρι από το μπολ και μία φέτα ψωμί και, καθώς κατάπινε μία γουλιά βότκα, ακούστηκε μόνο ένας πολύ μικρός στεναγμός. Δεν ήταν ο τύπος του ανθρώπου που έπινε μόνο τσάι, αλλά μάλλον θα προτιμούσε λίγο σέρυ και ένα κράκερ, από αυτά που γίνονται από αλεύρι και νερό μόνο.

Δεν αποχωριζόταν ποτέ το κομποσχοίνι του, όλη του η ζωή ήταν σαρκωμένη προσευχή για τον άλλο. Όποιο όνομα του έδιναν για να μνημονευτεί στην ακολουθία της προσκομιδής, το καταχωρούσε σε ένα από τα δύο μικροσκοπικά βιβλιαράκια στα οποία κατέγραφε τα ονόματα των ζωντανών και των κεκοιμημένων. Η προσκομιδή που έκανε κρατούσε πολλή ώρα. Κανένα όνομα στα βιβλιαράκια του δεν σβηνόταν ποτέ και όλα μνημονεύονταν σε κάθε Θεία Λειτουργία. Όταν κάποτε τον ρώτησα (αφελώς) τι γίνεται όταν κάποιος, που τον μνημόνευε ως ζωντανό, εν τω μεταξύ πεθάνει και εκείνος δεν το έχει μάθει ώστε να μεταφέρει το όνομά του στη λίστα με τους κεκοιμημένους, πήρα την προφανή απάντηση ότι εκείνος συνεχίζει να μνημονεύει όπως είναι γραμμένα τα ονόματα (εκτός αν κάποιος τον ενημέρωνε για κάποιο

συγκεκριμένο πρόσωπο οπότε θα το άλλαζε) και τα υπόλοιπα τα γνώριζε ο Θεός! Φυσικά... τόσο απλό!

Η Ορθόδοξη Κοινότητα του Εδιμβούργου, κατά τη διάρκεια όλων αυτών των χρόνων, μεγάλωνε συνέχεια με ανθρώπους όλων των εθνικοτήτων αλλά και πολλούς γηγενείς για τους οποίους η Εκκλησία του Αγίου Ανδρέα γινόταν το σπίτι τους. Η πόρτα του π. Ιωάννη ήταν ανοιχτή για όλους ανεξάρτητα από το τι ώρα ήταν και ο ίδιος χαρακτήριζε συχνά τον εαυτό του ως «ιερομόναχο της πόλης». Σύντομα αναγκάστηκε να μετακομίσει εκείνος στο μικρό υπόγειο (όπου βρισκόταν το πρώτο παρεκκλήσι) και να μετατρέψει το καθαυτό σπίτι του επάνω σε Ναό, ο οποίος είχε χωρητικότητα διπλάσια και πλέον. Σε λίγο, ούτε κι αυτή η λύση δεν θα εξυπηρετούσε την Κοινότητα του Αποστόλου Ανδρέα που αυξανόταν ραγδαία. Μετά από πολύ αγώνα και με τη βοήθεια πολλών φίλων της Κοινότητας, αγοράστηκε ένα παλιό σχολικό κτίριο στην καρδιά του Πανεπιστημίου του Εδιμβούργου, το οποίο μετατράπηκε σε Ναό. Αυτός παραμένει μέχρι σήμερα ο ναός της Ορθόδοξης Κοινότητας του Εδιμβούργου.

Ο π. Ιωάννης έδινε σε όλους τα πάντα, ό,τι ο καθένας είχε ανάγκη: από τα υλικά (κληρονόμησε μία πολύ μεγάλη περιουσία από τους γονείς του και στο τέλος δεν είχε ούτε μία δεκάρα δική του), μέχρι τα ψυχικά και τα πνευματικά: αγάπη, σοφία, δύναμη, καρτερία, παρηγορία... Έγινε ο πνευματικός πατέρας πολλών ανθρώπων, όχι μόνο στη Σκωτία, αλλά και αλλού. Όταν έρχονταν στην Αθήνα μία φορά το χρόνο, πολλοί ήταν εκείνοι που έσπευδαν στο σπίτι του καλού του φίλου, του γιατρού Αναστασίου Πλέτσα, για να εξομολογηθούν ή απλώς να πάρουν την ευχή του – ατέλειωτες ώρες από το πρωί ως το βράδυ.

Ο π. Ιωάννης κοιμήθηκε ειρηνικά στις 17 Απριλίου 2013, στο Βασιλικό Νοσοκομείο του Εδιμβούργου, περιστοιχισμένος από τα πνευματικά του παιδιά, τα οποία αποχαιρετούσε έναν έναν, δίνοντας σε όλους την ευχή του τις τελευταίες μέρες της επίγειας ζωής του που νοσηλευόταν μετά από εγκεφαλικό επεισόδιο. Εκείνη ακριβώς την ημέρα της κοίμησής του, ένας ανώνυμος δωρητής είχε μόλις υπογράψει τη συμφωνία για την αγορά ενός μεγάλου παλιού ενοριακού ναού του Εδιμβούργου για να μεταφερθεί πλέον η ορθόδοξη Κοινότητα σε ένα κανονικό και άνετο εκκλησιαστικό κτίριο – αυτό ήταν το όραμα του π. Ιωάννη όλα αυτά τα χρόνια.

Στο κείμενο που έγραψε για τον π. Ιωάννη, ο π. William Gordon Reid της Επισκοπικής Εκκλησίας, καταλήγει λέγοντας: «Ήταν ένας πιστός και αφοσιωμένος ενοριακός ιερέας, ένας πολύ καλός φίλος και έμπιστος σύμβουλος για πολλούς ανθρώπους, και είμαι βέβαιος πως τώρα επιτέλους θα ακούσει το καλωσόρισμα του Κυρίου: "Εύ, δούλε αγαθέ και πιστέ. Επί ολίγα ής πιστός, επί πολλών σε καταστήσω. Είσελθε εις την χαράν του Κυρίου σου" (Ματθ. 25:21)». 'Η, όπως πολύ όμορφα είπε η Milja Radonic από τη Σερβία «Χάσαμε τον άνθρωπο που αγαπούσαμε και κερδίσαμε έναν άγγελο!».

πάει βαθιά η ρίζα του Ιεσσαί...

ένα ταξίδι από τη συγχώρεση στην αγάπη
μέσα από τους στίχους του Άρη Δαβαράκη

Βασίλης Αργυριάδης

Τι είναι η Μεγάλη Σαρακοστή; Είναι πάρα πολλά πράγματα. Τι να πρωτοπείς; Αν σκεφτεί κανείς, όμως, τα απώτατα άκρα αυτής της περιόδου, θα μπορούσαμε έτσι, κάπως ελεύθερα και σχηματικά να πούμε πως η περίοδος αυτή μοιάζει σαν ένα ταξίδι από τη συγχώρεση στην αγάπη. Ποια είναι τα απώτατά της άκρα; Ο Εσπερινός της συγχώρεσης, που ακούσαμε την Κυριακή της Τυρινής το απόγευμα και ο Εσπερινός της αγάπης το απόγευμα της Κυριακής του Πάσχα, μια όμορφη και ήσυχη ακολουθία στην οποία πολύ λίγος κόσμος πηγαίνει.

Ένα ταξίδι λοιπόν από τη συγχώρεση στην αγάπη. Η αγάπη είναι το τέρμα, ο απόλυτος προορισμός, είναι ο ίδιος ο Θεός, γιατί «ο Θεός αγάπη εστί» μας λέει ο ευαγγελιστής Ιωάννης (Α΄ Ιωαν. 4,16). Αλλά βασική της προϋπόθεση είναι η συγχώρεση. Το πρώτο βηματάκι στην προσπάθειά μας να μπούμε σ' αυτό τον δρόμο που οδηγεί στην αγάπη είναι η προσπάθειά μας να συν-χωρέσουμε, δηλαδή να κάνουμε πίσω λιγάκι το εγώ μας, που έχει την τάση να καταλαμβάνει τα πάντα, και να αφήσουμε λίγο χώρο και για τους άλλους, να *χωρέσουμε* μαζί με τους άλλους. Η συγχώρεση δεν υπαγορεύει ακόμα να αγαπήσουμε τους άλλους. Μόνο ένα βηματάκι μας ζητά να κάνουμε, να χωρέσουμε τους άλλους. Δεν είναι εύκολο πράγμα αυτό... Η ενστικτώδης κίνησή μας μπροστά στη συγχώρεση είναι να αναδιπλωθούμε πίσω και να κρυφτούμε σ' αυτό που ξέρουμε, στον εαυτό μας. Κι ενώ η αγάπη μάς ακούγεται όμορφο πράγμα, η συγχώρεση που είναι το πρώτο βήμα στον μακρύ δρόμο προς την αγάπη, μας δυσκολεύει. Ένας στίχος του Άρη Δαβαράκη λέει πως αυτός που τρέχει πίσω να κλειστεί στον εαυτό του, επειδή φοβάται να χωρέσει με τον άλλο, είναι στην πραγματικότητα κάποιος που φοβάται την αγάπη, κι ας μην το ξέρει. *«Ποιος φοβάται την αγάπη/ και τρέχει πάλι να κρυφτεί / στου μυαλού του το ντουλάπι / να βρει το τρομαγμένο παιδί»* (από το τραγούδι «Ποιος φοβάται την αγάπη»).

Κι υπάρχει και ένα άλλο τραγούδι που υπηρετεί αυτή τη δέσμη των νοημάτων... Θα σας φανεί περίεργο: είναι η «Πορνογραφία»! Εδώ δεν θα προβώ εγώ σε κάποια δική μου ερμηνεία. Θα σας παραθέσω πώς ερμηνεύει την Πορνογραφία ο ίδιος ο Μάνος Χατζιδάκις που τη μελοποίησε και έστησε μαζί με τους συνεργάτες του την ομώνυμη παράσταση του 1982:

«Πορνογραφία είναι το υποκατάστατο της ερωτικής επικοινωνίας και σε προέκταση το υποκατάστατο της κάθε ανθρώπινης επικοινωνίας. Το υποκατάστατο των λέξεων και των εννοιών. Το υποκατάστατο της αλήθειας... Η πλαστογράφηση της αλήθειας. Η πλαστή ταυτότητα της κάθε αλήθειας... Πορνογραφία είναι ακόμα, η δολοφονία του αθώου βλέμματος χιλιάδων παιδιών της οικουμένης, ο εθισμός του κόσμου μας με το τρομαχτικό, η καλοζωισμένη αναισθησία μας στου διπλανού τον πόνο. Κι αυτά όλα στο όνομα των αλλαγών

και του μέλλοντος. Για να θυμάμαι πάντα τα λόγια ενός μαύρου φίλου μου στην Καλιφόρνια: 'Όσοι δεν μπορούν ν' αγαπήσουν τον πλαιινό τους, επιδιώκουν ν' αγαπήσουνε τον κόσμο...».

Ένα ταξίδι λοιπόν από τη συγχώρεση στην αγάπη – το πρώτο-πρώτο βήμα από τη μια, και ο απόλυτος σκοπός από την άλλη. Τι μεσολαβεί ενδιάμεσα σ' αυτή την περίοδο; Κάποιος Γέροντας είπε κάποτε πως η Μεγάλη Σαρακοστή είναι μια περίοδος μελέτης του Σταυρού του Χριστού. Είναι ένα μυστήριο ο Σταυρός του Χριστού. Το πρώτο πράγμα που σκέφτεται κανείς όταν φέρνει στο νου του τον Σταυρό, είναι το πάθος του Χριστού: η σύλληψη, ο εξευτελισμός, η ταπείνωση, ο βασανισμός και τελικά η σταύρωση. Διάβαζα, όμως, πρόσφατα ένα βιβλίο ενός εξειδικευμένου καινοδιαθηκολόγου, δηλαδή ενός θεολόγου που ειδικεύεται πάνω στην Καινή Διαθήκη, ο οποίος έλεγε πως το πάθος του Χριστού στο ευαγγέλιο του Μάρκου είναι κάτι που ξεκινά ήδη από την αρχή του ευαγγελίου – είναι ένα θέμα που έρχεται και επανέρχεται στην εξιστόρηση του βίου του Χριστού με διάφορες παραλλαγές ήδη από την αρχή, πολύ πριν δηλαδή φτάσει να κορυφωθεί από τη σύλληψή του και μετά. Για παράδειγμα, μια παραλλαγή αυτής της έννοιας τους πάθους του Χριστού είναι η εχθρότητα που δέχεται από μια μεγάλη μερίδα Ιουδαίων: έρχονται κοντά του για να βρουν κάτι να τον κατηγορήσουν ή να τον πειράξουν. Μια άλλη παραλλαγή είναι η αδυναμία άλλων Ιουδαίων (ακόμα και των μαθητών του) να καταλάβουν τι τους λέει: τους μιλά, τους εξηγεί κι εκείνοι δεν παίρνουν χαμπάρι. Μια άλλη παραλλαγή είναι η αδυναμία των κοντινών του ανθρώπων να του συμπαρασταθούν: προσεύχεται για παράδειγμα στον κήπο της Γεθσημανή, γεμάτος αγωνία, κι οι μαθητές του, ενώ τους έχει ζητήσει να μείνουν ξάγρυπνοι μαζί Του, πέφτουν για ύπνο· κι Εκείνος τους ξυπνάει και τους ζητάει και πάλι να μείνουν μαζί του κι εκείνοι ξαναπέφτουν στον ύπνο... Όλα αυτά, λένε οι ερευνητές της Καινής Διαθήκης είναι παραλλαγές του πάθους του Χριστού, παραλλαγές του σταυρού που σήκωσε σε αυτόν εδώ τον κόσμο, πριν ανέβει στον Γολγοθά, επειδή ακριβώς αυτός ο κόσμος είναι κόσμος πτώσης και αμαρτίας. Γιατί τα λέω όλα αυτά;

Αν σκεφτούμε πως σκοπός δικός μας είναι να μελετάμε τον Σταυρό του Χριστού και να μιμούμαστε τον Χριστό, καταπώς το λέει ο Απόστολος Παύλος «μιμηταί μου γίνεσθε καθώς καγώ Χριστού» (Α΄ Κορ. 11,1), τότε θα διαπιστώσουμε πως ένα κομμάτι του πάθους του Χριστού, του Σταυρού του Χριστού, το έχουμε ήδη φορτωθεί στις πλάτες μας από το γεγονός και μόνο ότι είμαστε χριστιανοί και παλεύουμε να ζήσουμε καταπώς ζητά από μας αυτή η ιδιότητά μας.

Διότι ένα δείγμα του ότι παλεύεις πράγματι να ζήσεις χριστιανικά είναι η αίσθηση πως συναντάς στη ζωή σου έχθρα, αδιαφορία, αδυναμία να καταλάβουν οι άλλοι αυτό που καίει τη δική σου καρδιά ή να συμπαρασταθούν στον δικό σου ακατανόητο γι' αυτούς αγώνα. Διότι σ' αυτό τον κόσμο της δύναμης και της εξουσίας, ο αγώνας να γυρνάς και το άλλο μάγουλο όποτε σε χαστουκίζουν, είναι κάτι ακατανόητο έως ανόητο. Σ' αυτό τον κόσμο που ο καθένας πρέπει να κοιτά την πάρτη του, το να παραιτείσαι από τις ανάγκες σου χάριν των αναγκών του διπλανού σου, είναι πράγμα αφελές έως γελοίο. Σ' αυτό τον κόσμο που δίνει

αξία μόνο σε ό,τι χωράει στις χονδροειδείς αισθήσεις, το να πιστεύεις σε Θεό, Ανάσταση και μετά θάνατον ζωή είναι κάτι σχεδόν παρανοϊκό. Από το γεγονός λοιπόν και μόνο του ότι παλεύουμε να ζήσουμε χριστιανικά, αν πράγματι παλεύουμε, αναλαμβάνουμε στις πλάτες μας ένα κομμάτι του πάθους του Χριστού. Κι αυτό είναι κάτι οδυνηρό. Αλλά από αυτή την οδύνη, ακριβώς επειδή είναι οδύνη που πρώτος ο Χριστός ένωσε, μπορούμε να αντλήσουμε ζωή. Δείτε πως μπορεί να χωρέσει αυτό σε ένα στίχο του Δαβαράκη:

«Ζω σε μια πόλη που είμαστε όλοι μικροί / άγριοι διαβόλοι πελάτες έμποροι νεκροί / Μέσα στο σπίτι στο φως του φεγγίτη πρωί / σαν το σπουργίτιτσιμπάω απ' τη λύπη ζωή» (από το τραγούδι «Το ψέμα»).

Αυτή η λύπη του να ζεις σε ένα κόσμο φθοράς και πτώσης («άγριοι διαβόλοι, πελάτες, έμποροι νεκροί») δεν είναι μια παρενέργεια, ένα δευτερεύον παρεπόμενο του να είσαι χριστιανός, είναι η βασική του συνέπεια, γιατί και ο Χριστός έζησε έτσι. Κι αν θέλεις να αντλήσεις ζωή από αυτή την οδύνη, θα πρέπει να την αναδεχτείς και να την υπομείνεις. «Ει εμέ εδίωξαν», λέει ο Χριστός, «και υμάς διώξουσι» (Ιω. 15,20). Και αλλού λέει «εν τω κόσμω θλίψιν έχετε, αλλά θαρσείτε, εγώ νενίκηκα τον κόσμο» (Ιω. 16,33). Το να ζεις τη ζωή σου ως χριστιανός είναι οδύνη, αλλά καταπώς το λέει και αλλού ο Δαβαράκης είναι «πόνος που τρέφει δυνατά παιδιά / πόνος σαν λίμνη ροδοπέταλα και φως» (από το τραγούδι «Πόνος»).

Μιλήσαμε για ένα νοητό ταξίδι από τη συγχώρεση στην αγάπη. Κι είπαμε πως το ταξίδι αυτό στην πορεία του είναι μια μελέτη του σταυρού του Χριστού, μια μελέτη του πάθους του, που γίνεται και δικό μας πάθος. Όλο αυτό είναι μια διαδρομή. Καλούμαστε να διανύσουμε μια απόσταση. Η απόσταση αυτή είναι η απόσταση που χωρίζει εμάς τους ανθρώπους από τον Θεό. Είναι μια απόσταση αχανής, αν το καλοσκεφτεί κανείς. Τόσο αχανής που μπορεί να σε πιάσει απελπισία. Κι η απελπισία είναι ο ευκολότερος τρόπος για να παρατήρει κανείς την προσπάθεια.

Νομίζω πως αντίδοτο σ' αυτή την απελπισία είναι πάντοτε η σκέψη πως την απόσταση αυτή δεν την καλύπτουμε μόνοι μας. Δεν είμαστε μόνο εμείς που πάμε προς τον Θεό, αλλά είναι Εκείνος πρωτίστως που βαδίζει προς το μέρος μας. Ένα βηματάκι όταν θα έχουμε κάνει, εκεί θα διαπιστώσουμε πως όλα τα υπόλοιπα τα έκανε Εκείνος. Σε όσο βαθύ λάκκο κι αν βρεθούμε, Εκείνος μπορεί να διανύσει όλη την απόσταση και να μας συναντήσει, φτάνει να πάρουμε την απόφαση να κάνουμε ένα μικρό αλλά αποφασιστικό βήμα. Όσο βαθιά κι αν έχουμε παγιδευτεί στην έρημο (σε όποια έρημο κι αν έχει επιφυλάξει αυτή η ζωή για μας), Εκείνος μπορεί να εισχωρήσει βαθιά σ' αυτή την έρημο και να μας συναντήσει. Αυτό το πράγμα σημαίνει ο πολύ όμορφος στίχος του Άρη Δαβαράκη «πάει βαθιά η ρίζα του Ιεσσαί...»

Ξέρετε τι είναι η «ρίζα του Ιεσσαί»; Στο λεξιλόγιο της Εκκλησίας, στην υμνογραφία και τη Βίβλο, οι όροι «υιός του ανθρώπου» ή «υιός Δαβίδ» ή «ρίζα του Ιεσσαί» σημαίνουν ένα πράγμα: τον Χριστό. Ο Δαβίδ ήταν ο αρχετυπικός βασιλιάς του Ισραήλ, άρα «υιός Δαβίδ» σημαίνει ότι ο Χριστός είναι ο βασιλιάς μας, ο Κύριός μας. Ιεσσαί ήταν ο πατέρας του Δαβίδ, «ρίζα του Ιεσσαί» σημαίνει και πάλι ότι ο Χριστός είναι ο Κύριός μας. «Πάει βαθιά η ρίζα του Ιεσσαί» σημαίνει πως ο Χριστός φτάνει μέχρι τα πιο βαθιά λαγούμια του εαυτού μας για να μάς συναντήσει.

Θα ήθελα να δούμε αυτό το τραγούδι ολόκληρο, διότι στα δικά μου μάτια, μπορεί να σταθεί στην κυριολεξία σαν προσευχή. Και μοιάζει με προσευχή, αν το διαβάσει κανείς σαν ένα μυστικό διάλογο της ψυχής με τον Χριστό:

Στην πρώτη στροφή είναι ο Χριστός που μιλά στην ψυχή: *«Έτσι όπως κάνεις έτσι όπως πας / το δρόμο χάνεις και παραπατάς / μη μου ζορίζεσαι / πάει βαθιά η ρίζα του Ιεσσαί...»*, δηλαδή εγώ ο Χριστός έχω τη δυνατότητα να έρθω να σε βρω, να μπω σε κείνα τα τρίςβαθα που εσύ θεωρείς αδιάβατα και όπου νιώθεις παγιδευμένος.

Και στη δεύτερη στροφή απαντά η ψυχή του ανθρώπου: *«Το ευχαριστώ που σου χρωστώ / είναι βαθύ, βαθύτερο απ' τον έρωτα / κι όμως αυτό το ευχαριστώ / δεν έχω βρει τα λόγια να στο πω!»*.

Και πάλι ο Χριστός: *«Να μην τρομάξεις, μη σταματάς/ μπρος να κοιτάξεις και να μ' αγαπάς / Μην απελπίζεσαι / είναι βαθιά η ρίζα του Ιεσσαί...»* και στην επόμενη στροφή *«Να μην τρομάξεις να μ' αγαπάς / μπρος να κοιτάξεις να μην απελπίζεσαι / κι όταν δειλιάζεις και δε τολμάς / να μ' αγαλιάζεις και να προχωράς!»*.

Και στις επόμενες δύο στροφές δοξολογεί και πάλι η ψυχή: *«Το ευχαριστώ που σου χρωστώ / είναι βαθύ, βαθύτερο απ' τον έρωτα / το σ' αγαπώ αυτό... / Ακόμα ψάχνω τρόπο να στο πω!»*, *«Το ευχαριστώ που σου χρωστώ / είναι βαθύ, βαθύτερο απ' τον έρωτα / κι όμως αυτό το ευχαριστώ / Δεν έχω βρει το τρόπο να στο πω!»*. Τι θυμίζει αυτό το τελευταίο; «Τι ανταποδώσωμεν τω Κυρίω πέρι πάντωνων ανταπέδωκεν ημίν» (Ψαλμός 115,3);

«Πάει βαθιά», λοιπόν, «η ρίζα του Ιεσσαί» σημαίνει (ή εμείς μπορούμε να επιλέξουμε να σημαίνει, ανεξάρτητα του πώς το σκέφτηκε ο δημιουργός του) ότι ο Χριστός, που είναι η ρίζα του Ιεσσαί, μπορεί να κάνει τα πάντα για να καλύψει την απόσταση που μας χωρίζει από εκείνον, αρκεί κι εμείς να κάνουμε το πρώτο βήμα.

Και ξέρετε ποιο είναι αυτό το βήμα; Είναι το βήμα της ταπείνωσης. Η ταπείνωση είναι κάτι ιδιαίτερα παρεξηγημένο, όχι μόνο από τους ανθρώπους εκτός της Εκκλησίας, αλλά κι από μας τους ίδιους τους χριστιανούς: νομίζουμε συχνά πως η ταπείνωση είναι ένα συμπεριφορικό χαρακτηριστικό, κάτι σαν την πόζα της χαμηλοβλεπούσας, ας πούμε. Όμως ταπείνωση δεν είναι αυτό. Ταπείνωση είναι η βαθιά συνειδητοποίηση πως αυτή την απόσταση μεταξύ Θεού και ανθρώπου δεν μπορούμε – ό,τι και να κάνουμε – να την καλύψουμε μόνοι μας. Είναι Εκείνος που θα την καλύψει.

Θυμάστε εκείνο το περιστατικό της Καινής Διαθήκης με τον νεανία που ήρθε και ρώτησε τον Χριστό τι πρέπει να κάνει για να κληρονομήσει την αιώνια ζωή; Εκεί ο Χριστός του λέει να τηρήσει τις εντολές, τις γνωστές εντολές. Κι εκείνος του απαντά «μα αυτές τις τηρώ από τότε που ήμουν παιδί, σε τι άλλο υστερώ;». Και τότε ο Χριστός τού λέει κάτι απροσδόκητο: *«Πήγαινε και πούλα όλα σου τα υπάρχοντα και έλα να με ακολουθήσεις... Έχετε αναλογιστεί πόσο αλλόκοτο είναι αυτό που του ζητά; Δεν το ζήτησε σε κανέναν στην Καινή Διαθήκη. Οι μαθητές του δεν εγκατέλειψαν τις δουλειές τους και τα πλοιάριά τους – συνέχισαν να είναι*

ψαράδες και να παλεύουν για τον επιούσιο. Δεν εγκατέλειψαν τις οικογένειές τους και τη ζωή τους – θα θυμάστε πως η συντροφιά είχε πάει μια φορά στο σπίτι του Πέτρου, όπου τους διακονούσε η πεθερά του. Ο Χριστός δεν ζήτησε από τον πλούσιο εκείνο πατέρα να εγκαταλείψει όλη του την περιουσία, για να κάνει καλά τον γιό του. Δεν ζήτησε από την αιμορροούσα να πουλήσει ό,τι είχε και δεν είχε για να Τον ακολουθήσει. Ούτε ακόμα και σε εκείνη τη γυναίκα την αλλόπιστη, από τη Συροφοινίκη, είπε να πουλήσει τα υπάρχοντά της προκειμένου να θεραπεύσει τη δαιμονισμένη κόρη της. Σε κείνον τον νεανία γιατί το είπε; Γιατί του ζήτησε κάτι τόσο πολύ; Κάτι τόσο ανυπέρβλητο για κείνον;

Νομίζω πως του ζήτησε κάτι αδύνατο για τα δικά του μέτρα, προκειμένου να τον κάνει να συναισθανθεί αυτή την αλήθεια: ότι η απόσταση μεταξύ Θεού και ανθρώπου είναι απόλυτη και δεν υπάρχει κάτι που να μπορεί να κάνει ο άνθρωπος για να την καλύψει. Ή μάλλον υπάρχει ένα πράγμα: να συνειδητοποιήσει με ταπείνωση αυτή ακριβώς την απέραντη απόσταση. Εκείνος ο φουκαράς ο νεανίας νόμιζε πως το να διανύσει αυτή την απόσταση ήταν υπόθεση του χεριού του. «Σε τι άλλο υστερώ;», ρωτούσε, λες και ήταν ζήτημα κάποιας δικής του υστέρησης, που αν την αναπληρούσε, θα μπορούσε να καλύψει την απόσταση. Του έλειπε η συναίσθηση της ανθρώπινης συνθήκης, του έλειπε η ταπείνωση, όχι ως συμπεριφορά χαμηλοβλεπούσας, αλλά ως βαθύ αίσθημα ανθρώπινης ανεπάρκειας από τη μια και βαθιάς συνείδησης το μεγαλείου του Θεού από την άλλη. Την απόσταση λοιπόν μπορεί να την καλύψει ο Χριστός κι αυτό σημαίνει «πάει βαθιά η ρίζα του Ιεσσαί»...

Είπα λοιπόν πως αυτό το τραγούδι του Δαβαράκη μπορεί να διαβαστεί σαν προσευχή. Και σκέφτομαι πως και η περίοδος της Μεγάλης Σαρακοστής είναι μια περίοδος που έχει στο κέντρο της την προσευχή. Έχουμε πλήθος λατρευτικών και προσευχητικών ευκαιριών: έχουμε τους κατανυκτικούς εσπερινούς, έχουμε τα μεγάλα απόδειπνα, τις προηγιασμένες, τους χαιρετισμούς, τον Μεγάλο κανόνα... πλήθος ευκαιριών που μας στρέφουν συνέχεια στην υπόθεση της προσευχής.

Εντούτοις, αναρωτιέμαι συχνά, τι λογής πράγμα είναι η προσευχή. Για ένα σύγχρονο άνθρωπο – κι είμαστε κι εμείς όλοι μας σύγχρονοι άνθρωποι – μοιάζει ακατανόητο να προσεύχεται κανείς. Ίσως και πιο ακατανόητο ακόμα από το να πιστεύει.

Γιατί προσευχόμαστε; Δεν ξέρει ο Θεός τι θέλουμε, τι σκεφτόμαστε, τι λαχταράμε; Δεν είναι αυτός που «ετάζει καρδιάς και νεφρούς»; Άρα σε τι χρειάζεται να προσευχόμαστε; Κι επιπλέον, γιατί να προσευχόμαστε τακτικά; Γιατί πρωί και βράδυ; Κι άραγε εκείνη η προτροπή του αποστόλου Παύλου «αδιαλείπτως προσεύχεσθε» τι νόημα έχει;

Προφανώς λοιπόν, αν ο Θεός γνωρίζει τα τρίςβαθα της καρδιάς μας την ανάγκη της προσευχής δεν την έχει Εκείνος, την έχουμε εμείς. Γιατί όμως;

Νομίζω πως μια πρώτη σκέψη έχει να κάνει με το εξής περίπου: Ο Θεός του Χριστιανισμού είναι πρόσωπο. Δεν είναι ένα αόριστο «νεφέλωμα» δημιουργικής «συμπαντικής δύναμης». Είναι ένα πρόσωπο που συναντάμε μέσα στην ιστορία και διαβάζουμε γι' αυτό στη Βίβλο και το ψηλαφούμε λίγο πολύ στην παράδοση και την ιστορία της Εκκλησίας.

Οι άνθρωποι καταφέρνουμε να σχετιστούμε μεταξύ μας ως πρόσωπα, όταν απευθυνόμαστε ο ένας στον άλλο. Αν ο Θεός είναι (όπως πιστεύουμε) ένα ζωντανό πρόσωπο, με μία έννοια εξίσου αυθεντική με κάθε άλλον διπλανό μας, τότε δεν έχουμε άλλον τρόπο να σχετιζόμαστε μαζί Του παρά κάνοντας το πρώτο βήμα να Του απευθυνθούμε.

Αυτό είναι σημαντικό. Διότι, όπως λένε συχνά οι μελετητές του πολιτισμού μας, μετά την ανακάλυψη της τυπογραφίας, που άρχισαν να διαδίδονται γραπτώς ιδέες, θεωρίες και φιλοσοφίες, οι άνθρωποι συνηθίσαμε σε ένα θεωρητικό «πάρε-δώσε» με συστήματα σκέψης και θεωρίας, με ιδέες και φιλοσοφίες, κι έτσι κι εμείς οι χριστιανοί πέφτουμε συχνά στην παγίδα να προσεγγίζουμε λίγο-πολύ την πίστη μας θεωρητικά, όπως προσεγγίζουμε μια ιδεολογία. Όμως στις ιδεολογίες και τα συστήματα δεν απευθύνεσαι. Τον σοσιαλισμό φερ' ειπείν μπορεί να τον μελετάς, να τον υποστηρίζεις, να τον προωθείς, να τον πιστεύεις, αλλά προφανώς (αν είσαι στοιχειωδώς ισορροπημένος) δεν του απευθύνεσαι. Εμείς οι χριστιανοί μέσα από την προσευχή μας, υπενθυμίζουμε διαρκώς στον εαυτό μας πως είμαστε αδιαλείπτως σε αναζήτηση ενός προσώπου και όχι μιας απρόσωπης ιδέας. Γι' αυτό *απευθυνόμαστε!*

Μια δεύτερη σκέψη για την αναγκαιότητα της προσευχής, έχει να κάνει με την ίδια την ανθρώπινη ιδιοσυγκρασία μας. Οι άνθρωποι λίγο-πολύ αφηνόμαστε να ξεχνάμε. Ζούμε την καθημερινή μας ζωή προσκολλώμενοι σε κάποια σταθερά πρόσωπα και πράγματα που την απαρτίζουν και ό,τι μένει έξω απ' αυτό το κάδρο τείνουμε να το λησμονούμε – με τον καιρό ξεθωριάζει. Ένα παράδειγμα: μπορεί να είμαστε φίλοι με κάποιον στα φοιτητικά μας χρόνια ή στο στρατό, αλλά έπειτα (όταν έχουμε αφήσει πίσω μας την καθημερινότητα του πανεπιστημίου ή του στρατοπέδου), η φιλία ξεθωριάζει. Δεν θυμόμαστε το πρόσωπο συχνά, δεν του απευθυνόμαστε, οι δεσμοί χαλαρώνουν.

Υπάρχει επίσης στην καθημερινότητά μας και ένα άλλο αξιοπρόσεκτο χαρακτηριστικό: τείνουμε να συνηθίζουμε τόσο πολύ στη ρουτίνα του ατομικού μας βίου, που πολλά από τα δευτερεύοντα στοιχεία του «κάδρου» της καθημερινότητάς μας ξεχνιούνται κι αυτά και περνάνε απαρατήρητα. Για παράδειγμα: ενδέχεται να περνάμε καθημερινά από ένα πάρκο, αλλά να μην προσέχουμε, ας πούμε, αν το παρτέρι με τα λουλούδια εκεί είναι ανθισμένο· ή να μην προσέχουμε τι χρώμα έχουν τα λουλούδια, πώς τα φωτίζει ο ήλιος... Με άλλα λόγια, κινούμαστε προσπερνώντας κάτι που είναι διαρκώς παρόν στη ζωή μας. Για σκεφτείτε όμως: Αν διαρκώς (πρωί και βράδυ) υπενθυμίζαμε στον εαυτό μου να κοιτάζει τα λουλούδια του πάρκου, δεν θα γινόταν αυτή η οπτική κομμάτι της ζωής μας;

Η προσευχή λοιπόν, σε τακτά χρονικά διαστήματα πέρα από την υπενθύμιση ότι ο Θεός είναι πρόσωπο και γι' αυτό Του απευθυνόμαστε, μας χρειάζεται προκειμένου να καταπολεμούμε αυτά τα δύο χαρακτηριστικά της ανθρώπινης ιδιοσυγκρασίας μας: τη λησμονιά και το προσπέρασμα.

Τον Θεό δυστυχώς Τον ξεχνάμε. Μπορεί να πιστεύουμε έτσι γενικά και αόριστα (σε κάποιες «χριστιανικές αξίες»), μπορεί να πηγαίνουμε κάθε Κυριακή στην Εκκλησία, αλλά φαίνεται πως είναι δυνατόν να τα κάνουμε όλα αυτά, έχοντας Τον κατά τα άλλα απολησμονημένο στη ζωή μας. Η τακτική προσευχή μάς υπενθυμίζει διαρκώς αυτό το μονοπάτι: να έχουμε

τον Θεό διαρκώς Κύριό μας και να εφαρμόζουμε συνεχώς τις εντολές Του. Πώς να εφαρμόσεις τις εντολές κάποιου που ολοένα ξεχνάς; Με την τακτική προσευχή, πρωί και βράδυ, βάζουμε τη ζωή μας να γυρίζει γύρω από σταθερούς άξονες διαρκούς υπενθύμισής Του. Του απευθυνόμαστε, Τον αναζητάμε και βάζουμε τον εαυτό μας να ζει στην προσμονή και την έλειψή Του.

Και φυσικά, με την προσευχή υπενθυμίζουμε στον εαυτό μας να είναι διαρκώς σε επιφυλακή για να προσέξει την ανταπόκρισή Του. Αν ο Θεός, όπως πιστεύουμε, είναι διαρκώς παρών στη ζωή μας, αν στέκει στη θύρα μας και κρούει (Αποκ. 3,20), τότε θα πρέπει να μάθουμε να κοιτάζουμε και να ακούμε. Αν εξασκούμαστε με την προσευχή να θυμόμαστε τον Χριστό, τότε παράλληλα εξασκούμαστε να μην προσπερνάμε τη θέα Του και τη φωνή Του. Παλεύουμε δηλαδή να λεπτύνουμε την ακοή μας και την όρασή μας, ώστε να ακούσει τις λεπτές συχνότητες της δικής Του φωνής και τις φανερώσεις της δικής Του παρουσίας.

Κι ίσως αυτό το «αδιαλείπτως προσεύχεσθε» να σημαίνει τελικά την αδιάλειπτη προσήλωσή μας στην ετοιμότητα και την προσμονή, απέναντι στο πρόσωπο του Θεού.

Νομίζω πως κι ένας άλλος στίχος του Άρη Δαβαράκη αναφέρεται σ' αυτή την κατάσταση της προσευχής, που είναι σαν να ανοίγεις τα φτερά σου πάνω από τη θάλασσα της αγάπης του Θεού. Λέει «Αν πάμε προς τα εκεί / κι απλώσουμε φτερά / σαν τους γλάρους θα πετάμε / στα Μεσόγεια νερά». Και γιατί λέω πως αναφέρεται στην ομορφιά της προσευχής; Διότι οι αμέσως προηγούμενοι στίχοι λένε: «Την πόλη του Κοσμά / τη λένε Μαϊούμα / στην παλιά της Παλαιστίνης γειτονιά». Ποιος είναι ο Κοσμάς της πόλεως Μαϊούμα; Είναι ο περίφημος υμνογράφος της Εκκλησίας Κοσμάς ο Μελωδός, ο οποίος έχει γράψει πλήθος κανόνων και ύμνων της Εκκλησίας. Μάλιστα το Μεγάλο Σάββατο θα ακούσουμε άλλον ένα περίφημο κανόνα του, το γνωστό σε όλους μας «Κύματι θαλάσσης». Εφόσον λοιπόν υπονοείται εδώ ένας υμνογράφος, ένας διάκονος της προσευχής της Εκκλησίας, νομίζω πως και οι επόμενοι στίχοι μιλάνε για την ομορφιά της υμνογραφίας και κατ' επέκταση για την υπόθεση της προσευχής

Λοιπόν... «Αν πάμε προς τα εκεί / κι απλώσουμε φτερά / σαν τους γλάρους θα πετάμε / στα Μεσόγεια νερά»! Αμήν!

Το κείμενο αυτό ήταν η βάση της συζήτησης του Βασίλη Αργυριάδη με τον Άρη Δαβαράκη στην πρώτη από τις τέσσερις Συναντήσεις Λόγου και Τέχνης, η οποία πραγματοποιήθηκε στο Ναό του Αγίου Φιλίππου την Κυριακή 25 Φεβρουαρίου 2018.

συναξαριστής

Άγιος Διονύσιος ο Νέος, επίσκοπος Αιγίνης, ο εκ Ζακύνθου

Ο Άγιος Διονύσιος γεννήθηκε το 1547 μ.Χ. στο χωριό Αιγιαλός της Ζακύνθου. Το κατά κόσμον όνομά του ήταν Δραγανίγος ή Γραδενίγος Σιγούρος (ή Σηκούρο). Η οικογενειά του ήταν εύπορη και κατείχε μεγάλη έκταση γης, ενώ οι γονείς του, συμμετέχοντας στους πολέμους των Βενετών κατά των Τούρκων απέκτησαν και αριστοκρατικό ιδίωμα. Ο πατέρας του λεγόταν Μώκιος και η μητέρα του Παυλίνα, ενώ είχε άλλα δύο αδέρφια τον Κωνσταντίνο και τη Σιγούρα. Σύμφωνα με τοπικές παραδόσεις της Ζακύνθου, που δεν επιβεβαιώνονται ιστορικά, ο Άγιος είχε για ανάδοχο τον Άγιο Γεράσιμο (20/10).

Ο Άγιος Διονύσιος ανατράφηκε με τα διδάγματα του Ευαγγελίου. Έτσι γρήγορα διακρίθηκε στα γράμματα και την αρετή. Νωρίς, μόλις ενηλικιώθηκε, ασχολήθηκε με τη διδασκαλία του θείου λόγου, φροντίζοντας συγχρόνως να συντρέχει στην ανακούφιση των φτωχών. Κατόπιν έγινε μοναχός στη βασιλική Μονή των Στροφάδων, παίρνοντας το όνομα Δανιήλ, όπου ασκήθηκε στην αγρυπνία, την εγκράτεια και τη μελέτη των Γραφών.

Χειροτονήθηκε πρεσβύτερος, παρά τις αρχικές του επιφυλάξεις λόγω της βαριάς ευθύνης της ιεροσύνης, από τον επίσκοπο Κεφαλληνίας και Ζακύνθου Θεόφιλο (1570). Λίγο αργότερα (1577), καθώς αναζητούσε πλοίο για να μεταβεί στους Αγίους Τόπους, πέρασε από την Αθήνα, όπου ο Αρχιεπίσκοπος Νικάνορας άκουσε κάποια Κυριακή το λαμπρό του κήρυγμα και μετά από πολλές παρακλήσεις τον έκανε επίσκοπο Αιγίνης, δίνοντας του το όνομα Διονύσιος. Επιτελούσε τα ποιμαντικά του καθήκοντα άγρυπνα και άοκνα και αναδείχτηκε διδάσκαλος, πατέρας και παιδαγωγός του ποιμνίου του. Η φήμη του είχε διαδοθεί παντού, αλλά αυτός παρέμενε απλός και ταπεινός. Ασθένησε, όμως, από τους πολλούς κόπους και παραιτήθηκε. Γύρισε στη Ζάκυνθο, όπου μέχρι το 1579 ήταν προσωρινός επίσκοπος. Μετά αποσύρθηκε στη Μονή της Θεοτόκου της Αναφωνητρίας, όπου ασκήτευε και με αγάπη κήρυττε και βοηθούσε τους κατοίκους του νησιού.

Οι οικογένειες Σιγούρου και Μονδίνου, από διασωθέντα έγγραφα που ανάγονται στα αρχεία της Βενετίας, φαίνεται να είχαν θανάσιμο μίσος. Συμπλοκές μεταξύ των δυο οικογενειών συνέβαιναν διαρκώς. Σε μια από αυτές ο αδελφός του Αγίου, Κωνσταντίνος, δολοφονήθηκε. Στην προσπάθεια όμως να διαφύγει, ο δολοφόνος του Κωνσταντίνου αναζήτησε καταφύγιο στο μοναστήρι που βρισκόταν ο Άγιος, χωρίς να γνωρίζει τη συγγένεια με τον Διονύσιο. Όταν ο δολοφόνος έφτασε στη Μονή, ρωτήθηκε από τον Διονύσιο, που ήταν ο ηγούμενος της Μονής, γιατί ζητεί καταφύγιο, αφού κανονικά δεν επιτρεπόταν να εισέλθει. Ο ίδιος απάντησε πως τον κυνηγούσαν οι Σιγούροι, ενώ μετά από διαρκείς ερωτήσεις ομολόγησε πως δολοφόνησε τον Κωνσταντίνο Σιγούρο. Ο Διονύσιος συγκράτησε τη φυσιολογική οδύνη του και κατά μί-

μηση Χριστού, ο οποίος συγχώρεσε τους εχθρούς του και προσευχόταν για τους διώκτες του, τον παρηγόρησε, τον παρότρυνε να μετανοήσει και τον έκρυψε σε ένα απόμακρο κελί. Μόλις απομακρύνθηκαν οι διώκτες του, ο άγιος άφησε ελεύθερο τον δολοφόνο του αδελφού του για να εργασθεί για τη σωτηρία της ψυχής του αφού πρώτα του έδωσε εφόδια και χρήματα για το ταξίδι! Για τον λόγο αυτό, ο άγιος Διονύσιος ονομάστηκε και «Άγιος της Συγγώμης».

Ο Διονύσιος πέθανε σε βαθιά γεράματα στις 17 Δεκεμβρίου 1622, αφού προείπε την ημέρα της εκδημίας του στους μαθητές του. Τάφηκε στη Μονή Στροφάδων και μετά από μερικά χρόνια, έγινε η ανακομιδή του λειψάνου του, το οποίο βρέθηκε εντελώς άφθορο και ευωδίαζε.

Η αγιοκατάταξή του από το Οικουμενικό Πατριαρχείο έγινε το 1703, αλλά στο νησί ο λαός τον τιμούσε ως άγιο από πολύ νωρίς.

Στις 24 Αύγουστου του 1717, μετά την καταστροφή της Μονής από Τούρκους πειρατές, το τίμιο λείψανο μεταφέρθηκε στον Καθεδρικό Ναό της Ζακύνθου. Αρχικά φυλασσόταν στον Ιερό Ναό του Μετοχίου της Ι. Μονής, στο προάστιο Καλλιτέρος. Το 1764 εναποτέθηκε οριστικά στην ομώνυμη Ιερά Μονή του, που έχτισαν οί Μοναχοί των Στροφάδων στην πόλη της Ζακύνθου, της οποίας ο Ναός έγινε ο Καθεδρικός Ναός της νήσου. Από τότε και μέχρι σήμερα, το Σεπτό Σκήνωμα του Αγίου Διονυσίου αποτελεί πόλο έλξης χιλιάδων προσκυνητών και πηγή συνεχών ιάσεων και θαυμάτων.

Η ανακήρυξη του Αγίου Διονυσίου σαν Προστάτη της Ζακύνθου (αντί της Παναγίας της Σκοπιώτισσας και του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου), έγινε από την Κοινότητα Ζακύνθου ύστερ' από το έτος 1758 και πριν από το 1763, όταν η Βενετσιάνικη Γερουσία ενέκρινε απόφαση του Προβλεπτή Ζακύνθου Φραγκίσκου Μανωλέσου, για την αναγνώριση σαν επίσημης ημέρας της 17ης Δεκεμβρίου κάθε χρόνου. Ως τότε, η επέτειος της Κοιμήσεως του Αγίου Διονυσίου (17 Δεκεμβρίου), θεσπισμένη από τη Συνοδική Έκθεση του 1703, γιορταζόταν ανεπίσημα, με τη λιτανεία στην πόλη του ιερού Λειψάνου και πανηγύρι.

Επίσης, ορίστηκε να γιορτάζεται επίσημα και η 24η Αυγούστου, επέτειος της μετακομιδής του ιερού Λειψάνου από τα Στροφάδια στη Ζάκυνθο, με πανηγύρι και λιτανεία του Πολιούχου στην πόλη.

Πηγή: Ορθόδοξος Συναξαριστής, <http://www.saint.gr/3287/saint.aspx>
Επιλογή κειμένου: Τάσος Ζαρκάδης

1

Αίμα στ' αγκάθια·
ο πόνος ξεγεννάει
τριαντάφυλλα.

2

Σκίσε τα ρούχα.
Γυμνοί, με τα φτερά μας
ν' αναληφθούμε.

3

Ξέρω πως κρύβεις
ένα κομμάτι νύχτας
μέσα στην τσέπη.

Θοδωρής Βοριάς: από την ποιητική συλλογή «Πυγολαμπίδες»,
που περιλαμβάνει 33 χαϊκού και φιλοξενήθηκε στο περιοδικό
«Οκτασέλιδο του Μπιλιέτου»
(τχ. 67, Ιανουάριος - Φεβρουάριος 2011)

Ο Θοδωρής Βοριάς γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1970 και ζει στην Καλαμαριά με την οικογένειά του. Το 1995 ανακάλυψε στην ποίηση τη διέξοδο έκφρασής του. Στο διαδίκτυο διατηρεί τις ιστοσελίδες και μπλογκ <http://vorias.blogspot.com> και <http://logotexnika-epikaira.blogspot.com>. Έχουν κυκλοφορήσει οι ποιητικές του συλλογές «Το τρύπιο ταβάνι», «Νυχτερινές επιπλοκές» (εκδόσεις Ερωδιός), ενώ ποιήματά του έχουν δημοσιευτεί σε πολλά λογοτεχνικά περιοδικά και ιστοσελίδες.

η Αγία Δούκισσα Ελισάβετ Θεοδώροβνα, η νεομάρτυς

Ηπριγκίπισσα Ελισάβετ Φεοντόροβνα γεννήθηκε το 1864. Γονείς της ήταν ο μέγας Δούκας Λουδοβίκος Δ΄ της Έσσης και η πριγκίπισσα Αλίκη, κόρη της βασίλισσας της Αγγλίας Βικτωρίας. Αδελφή της η Ρωσίδα αυτοκράτειρα Αλεξάνδρα Φεοντόροβνα. Από τα παιδικά της χρόνια διακρινόταν για τη βαθιά πίστη της και τη φιλόνητη διάθεση της. Η ευγενική καταγωγή της δεν στάθηκε εμπόδιο για να ζήσει σύμφωνα με το Ευαγγέλιο. Συμπεριφερόταν με καλοσύνη και απλότητα στους απλούς ανθρώπους και από παιδί είχε μια διακαή επιθυμία: να βοηθήσει όσους είχαν ανάγκη.

Το 1884 η Ελισάβετ παντρεύτηκε με Ορθόδοξο γάμο τον Μεγάλο Δούκα Σέργιο Αλεξάνδροβιτς, αδελφό του τσάρου Αλεξάνδρου Γ΄, παρά το γεγονός ότι ήταν Λουθηρανή (δεν ήταν

υποχρεωμένη να μεταστραφεί στην Ορθοδοξία για να παντρευτεί τον Δούκα). Από την αρχή του γάμου βίου της η Ελισάβετ ένοιωσε να την ελκύει η ορθόδοξη πίστη του συζύγου της. Είναι αλήθεια ότι κατά καιρούς συνέχιζε να παρακολουθεί τις προτεσταντικές ακολουθίες και είχε πολύωρες συζητήσεις με τον πάστορα, αλλά κατά κάποιο τρόπο δεν ένοιωθε στη Ρωσία, όπως όταν ήταν στην πατρίδα της. Από την πρώτη ημέρα που ήλθε στη Ρωσία μελετούσε με επιμέλεια τη ρωσική γλώσσα και παρακολουθούσε τη ζωή των απλών Ρώσων, που ήταν ζυμωμένη με την ορθόδοξη πίστη και ζωή. Μαζί με το σύζυγό της ταξίδεψε και στους Αγίους Τόπους, όταν το 1888 έγιναν τα εγκαίνια του ρωσικού ναού της Αγίας Μαρίας Μαγδαληνής στον κήπο της Γεθσημανή. Το προσκύνημα στην Αγία Γη, όπου έζησε ο Θεάνθρωπος, προκάλεσε βαθιά εντύπωση στην Ελισάβετ. Η καρδιά της, «γη αγαθή», ήταν έτοιμη να δεχτεί το σπόρο της ορθόδοξης πίστης. Αφού κατηχήθηκε, προσχώρησε στην Ορθόδοξη Εκκλησία το 1891. Την ίδια χρονιά ο σύζυγος της διορίστηκε Γενικός Κυβερνήτης της Μόσχας.

Από τη μέρα εκείνη η Ελισάβετ αφιερώθηκε σε φιλανθρωπικές δραστηριότητες. Προσπαθούσε με κάθε τρόπο να βοηθήσει τους φτωχούς και τους πάσχοντες. Το 1904 η Ρωσία μπήκε στην περιπέτεια του Ρωσο-Ιαπωνικού πολέμου. Η Ελισάβετ οργάνωσε τα στρατιωτικά νοσοκομεία, επισκεπτόταν τους τραυματίες, έκανε εράνους για τους στρατιώτες κ.λπ. Όμως ο πόλεμος προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις και τη λαϊκή δυσαρέσκεια. Δεν έλειψαν οι εξεγέρσεις και οι πολιτικές δολοφονίες.

Έτσι, στις 4 Φεβρουαρίου 1905, ο σύζυγος της Ελισάβετ, Σέργιος Αλεξάνδροβιτς σκοτώθηκε από βόμβα, που πέταξε ο Ιβάν Καλιάεφ, μέλος του σοσιαλιστικού επαναστατικού κόμματος. Ο δολοφόνος συνελήφθη και οδηγήθηκε στις φυλακές Ταγκάνκα. Κι εδώ φάνηκε το μεγαλείο της ψυχής της Ελισάβετ. Τρεις μέρες μετά τον τραγικό θάνατο του συζύγου της, πήγε στη φυλακή, όπου κρατούνταν ο Καλιάεφ. Δεν αισθανόταν κανένα μίσος για τον άνθρωπο, του οποίου το χέρι είχε διαλύσει την ευτυχία της· η Ελισάβετ ήθελε να μετανιώσει ο Καλιάεφ για το έγκλημα του και να ζητήσει συγχώρεση από τον Θεό. Είπε στον τρομοκράτη, ότι του είχε φέρει τη συγχώρεση του Μεγάλου Δούκα. Του μίλησε για τη βαρύτητα του αμαρτήματός του και του ζήτησε να μετανοήσει· έφερε την Αγία Γραφή και ικέτευσε τον Καλιάεφ να τη διαβάσει. Αυτός αρνήθηκε. Του είπε ότι τον έχει συγχωρέσει και ότι θα ζητούσε από τον Τσάρο Νικόλαο Β΄ να του δώσει χάρη και να μην τον εκτελέσει. Αλλά ο Καλιάεφ δεν άλλαξε στάση. Παρόλ' αυτά η Μεγάλη Δούκισσα άφησε την Αγία Γραφή και μια μικρή εικόνα πάνω στο τραπέζι του κελιού, ελπίζοντας ότι θ' άλλαζε γνώμη και θα στρεφόταν στο Θεό. Και παρά την άρνηση του Καλιάεφ, η Ελισάβετ έκανε έγγραφη αίτηση στον Τσάρο να τον συγχωρήσει. Αν και ο Τσάρος έκανε δεκτό το αίτημα της Ελισάβετ και έδωσε χάρη στον Ιβάν Καλιάεφ, εκείνος αρνήθηκε τη χάρη και έτσι εκτελέστηκε το Μάιο του 1905.

Το 1907 η Ελισάβετ αγόρασε μέσα στη Μόσχα ένα οικοπέδο με τέσσερα σπίτια και μεγάλο κήπο. Δημιούργησε την «Αδελφότητα της Αγίας Μάρθας και Μαρίας» με σκοπό τη διακονία των φτωχών και πασχόντων ανθρώπων. Χτίστηκαν σύντομα και άλλα κτίρια καθώς και δύο ναοί αφιερωμένοι στη Θεοτόκο και στις αγίες Μάρθα και Μαρία. Σύντομα η κοινότητα απέκτησε ξενώνα, ορφανοτροφείο, νοσοκομείο, σχολείο, βιβλιοθήκη κ.λπ. Η αδελφότητα λειτουργησε ως μοναστήρι, συνδυάζοντας τη φιλανθρωπική δραστηριότητα. Το έργο που επιτελούσε

ήταν τεράστιο. Πλήθη φτωχών και αρρώστων ανθρώπων έβρισκαν περίθαλψη και ανακούφιση. Τα ορφανά παιδιά έβρισκαν προστασία. Τα φτωχά και άπορα παιδιά μπορούσαν να μάθουν γράμματα και κάποια τέχνη.

Η αδελφότητα ξεκίνησε με έξι μοναχές. Τον πρώτο χρόνο είχαν γίνει δεκατρείς και το 1914 έφτασαν τις εκατό. Όλες οι αδελφές εργαζόνταν με αυταπάρνηση, διακονώντας τους «ελάχιστους αδελφούς του Ιησού». Κατά τη διάρκεια του Α΄ παγκοσμίου πολέμου, στην αδελφότητα βρήκαν καταφύγιο πολλά ορφανά, πού ήλθαν από τις εμπόλεμες περιοχές και είχαν ζήσει τη φρίκη και τις αγριότητες του πολέμου. Ένα μέρος των κτιρίων μετετράπη σε στρατιωτικό νοσοκομείο για τους τραυματίες του πολέμου. Η εργασία της αδελφότητας εκτιμήθηκε πολύ και βοηθήθηκε από τον τότε Μητροπολίτη Μόσχας και μετέπειτα ιερομάρτυρα άγιο Βλαδίμηρο και αργότερα από τους μητροπολίτες Τρύφωνα και Μητροφάνη. Την πνευματική καθοδήγηση των αδελφών είχε ο π. Σέργιος Μετσώφ, ο όποιος πέρασε πολλά χρόνια στις φυλακές και εξορίες και βρήκε μαρτυρικό θάνατο το 1941.

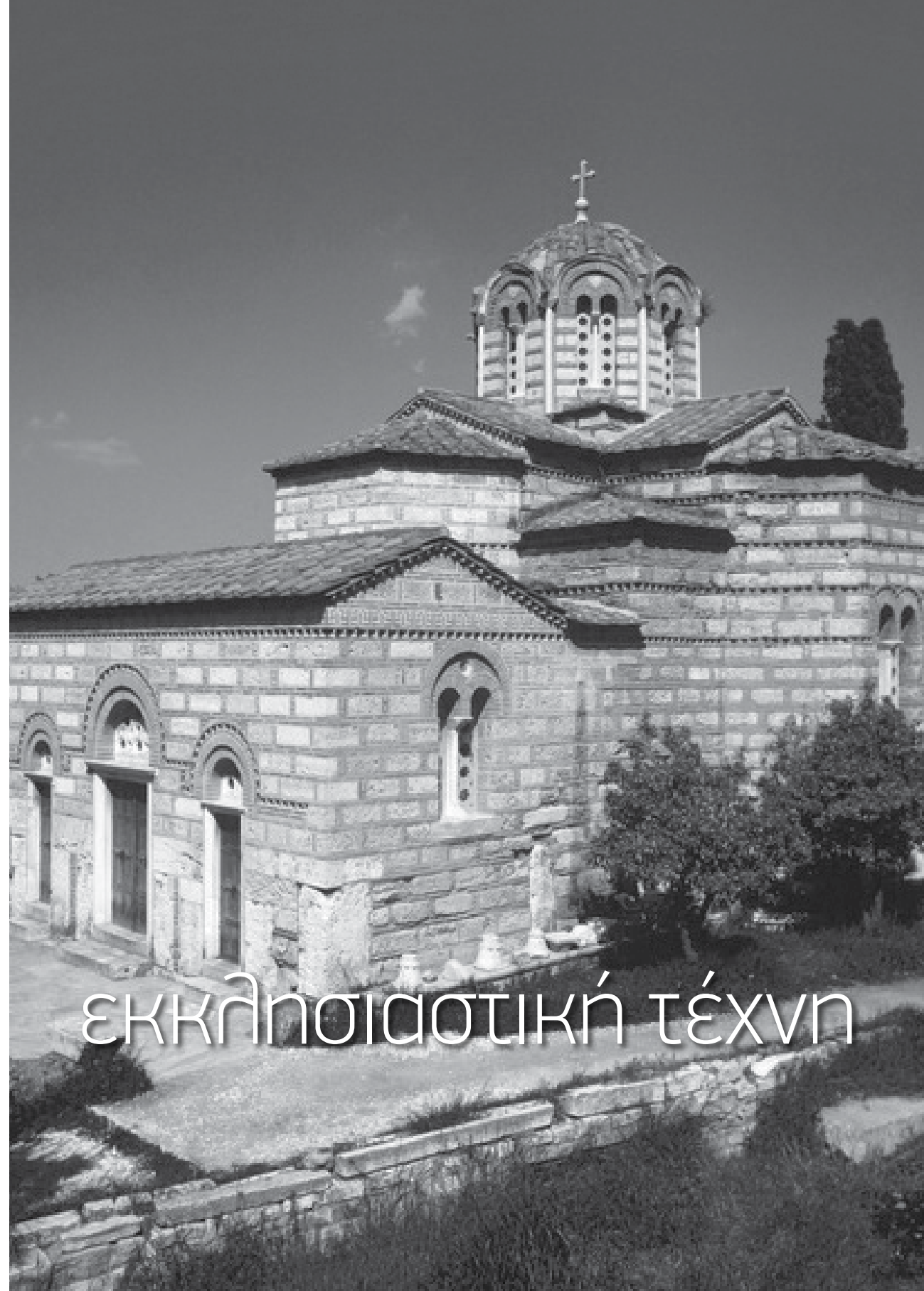
Το τεράστιο φιλανθρωπικό έργο της αδελφότητας έμελλε να διακοπεί με την επανάσταση. Το 1918, κατά την εβδομάδα της Πεντηκοστής, η Ελισάβετ συνελήφθη και μεταφέρθηκε στην πόλη Αλαπαέβσκ στην ευρύτερη περιοχή του Αικατερίνμπουργκ. Στις 17 Ιουλίου, τη νύχτα πού δολοφονήθηκαν τα μέλη της τσαρικής οικογένειας Ρομανώφ, βρήκε μαρτυρικό θάνατο στο Αλαπαέβσκ και η Ελισάβετ μαζί με τη μοναχή Βαρβάρα Γιαγκόβλεβα. Τα λείψανά τους μεταφέρθηκαν το 1920 στο Μοναστήρι της Αγίας Μαρίας Μαγδαληνής στην Ιερουσαλήμ, όπου βρίσκονται μέχρι σήμερα. Το 1992 οι μοναχές Ελισάβετ και Βαρβάρα ανακηρύχθηκαν αγίες από τη Ρωσική Εκκλησία. Η μνήμη των Αγίων νεομαρτύρων Ελισάβετ και Βαρβάρας τιμάται στις 18 Ιουλίου.

Πηγή:

*Μητροπολίτου Αργολίδος Νεκτάριου Αντωνόπουλου
«Ρώσοι Νεομάρτυρες και Ομολογητές, 1917- 1922», Μέρος Γ΄: «Νέφος Μαρτύρων».
(εκδόσεις Ακρίτας, έκδοση Β΄, Αθήνα 2001)
Επιλογή κειμένου: π. Δημήτριος Μαρούλης*

Κύριε και Δέσποτα τής ζωής μου, πνεύμα άργίας,
περιεργίας, φιλαρχίας, καί άργολογίας μή μοι δῶς.
Πνεύμα δέ σωφροσύνης, ταπεινοφροσύνης, ύπομονής
καί άγάπης χάρισάι μοι τῷ σῶ δούλῳ.
Ναί, Κύριε Βασιλεῦ, δώρησαί μοι
τοῦ όράν τά έμά πταίσματα,
καί μή κατακρίνειν τόν άδελφόν μου,
ὅτι εύλογητός εἶ εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Αμήν.

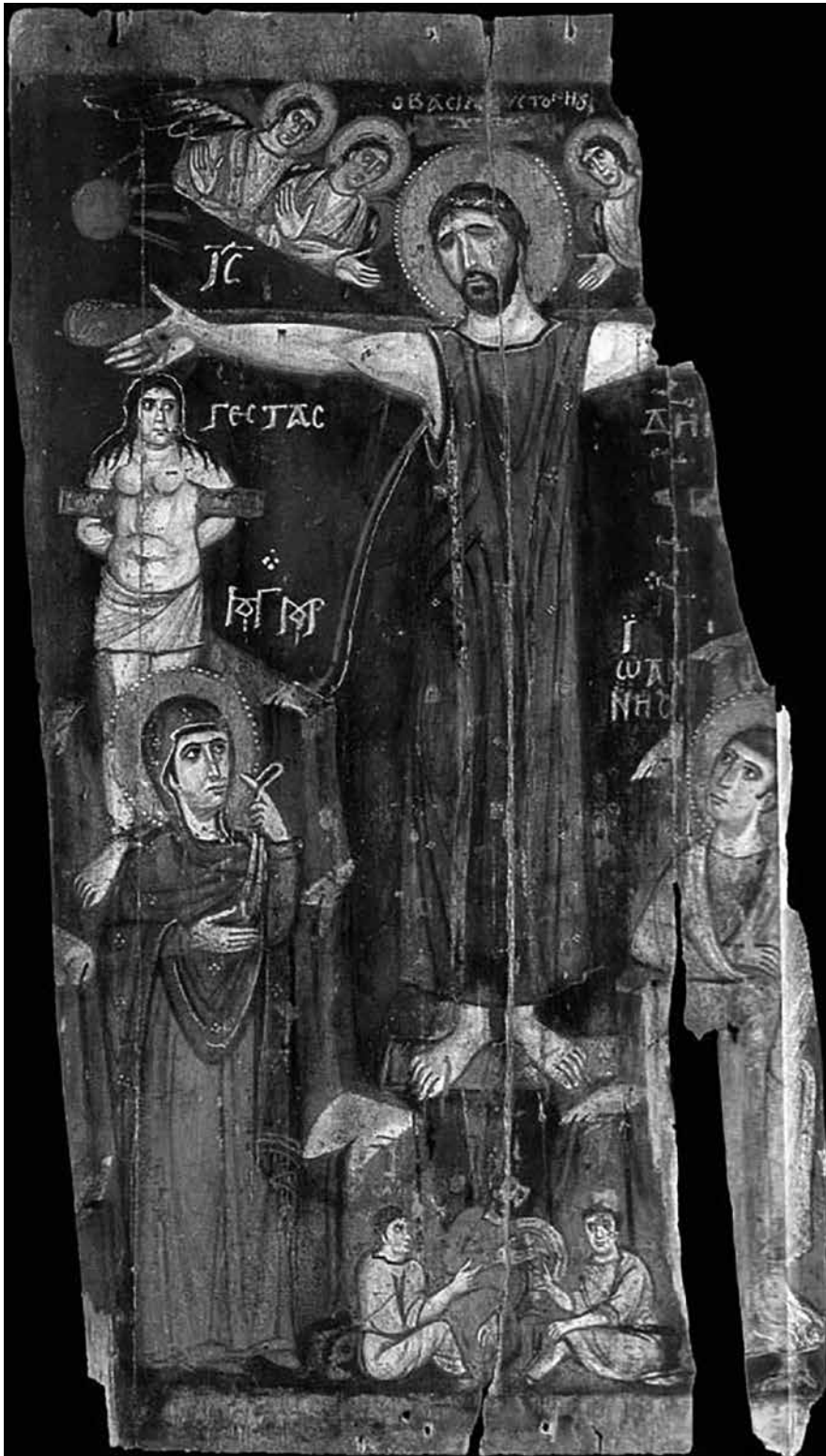
Ευχή Αγίου Εφραίμ του Σύρου

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

η παράσταση της Σταύρωσης σε δύο παραδείγματα: μία εικόνα του 8ου αι. και μία τοιχογραφία του 21ου αι.

Μαριάννα Οικονόμου

Α. Εικόνα Σταύρωσης, Ι. Μονή Αγίας Αικατερίνης Σινά (8ος αι.)

Το δεξί τμήμα της εικόνας είναι κατεστραμμένο. Ο Χριστός παριστάνεται με το σώμα όρθιο, τα χέρια τεντωμένα, το κεφάλι ελαφρότατα γερμένο και τα μάτια κλειστά. Φορεί κολόβιο (αχειρίδωτο ποδήρες ρούχο) και όχι το περιζώμα που επεκράτησε από τα τέλη του 9ου αιώνα. Αίμα και νερό ρέουν από την πλευρά του. Δίπλα του, πάνω σε χωριστούς απόκρημνους βράχους, είναι στημένοι οι σταυροί των δύο ληστών, από τους οποίους σώζεται ο αριστερός, με περιζώμα στην μέση και τα χέρια δεμένα πίσω από την πλάτη. Στηθιαίοι άγγελοι πετούν γύρω από τον σταυρό.

Δίπλα στον σταυρό του Χριστού στέκονται η Παναγία, με υψωμένο το αριστερό χέρι που κρατεί μαντήλι και ο Ιωάννης, του οποίου το αριστερό χέρι είναι κρυμμένο μέσα στο ιμάτιο. Η Παναγία δηλώνεται με τις λέξεις “Η Αγία Μαρία” (με βυζαντινό μονόγραμμα), όπως συμβαίνει πριν από την Εικονομαχία. Τρεις στρατιώτες παίζουν στα ζάρια τον άρραφο χιτώνα του Σωτήρος· δίπλα τους είναι μπηγμένα στο έδαφος τα δόρατά τους. Στην επάνω αριστερή γωνία είναι ζωγραφισμένος κόκκινος ήλιος πάνω στο κυανόμαυρο βάθος· στην δεξιά γωνία θα ήταν ζωγραφισμένη η σελήνη. Αξιοσημείωτη είναι η κλιμάκωση των διαστάσεων των μορφών, ανάλογα με την σημασία τους: ο Εσταυρωμένος είναι ψηλότερος από την Θεοτόκο και τον Ιωάννη, αυτοί είναι μεγαλύτεροι από τον ληστή και μικρότεροι ακόμη είναι οι στρατιώτες. Οι αξιοσημείωτες ομοιότητες με την τοιχογραφία της Σταυρώσεως της Santa Maria Antiqua στην Ρώμη οδηγούν σε χρονολόγηση στον 8ο αιώνα.

Η εικόνας της σταύρωσης, που έχει αποδοθεί σε παλαιστινιακό εργαστήριο, είναι η αρχαιότερη όπου ο Χριστός εικονίζεται νεκρός και με ακάνθινο στέφανο, και όπου αναγράφονται τα ονόματα των ληστών «Γέστας» και «Δήμας»¹.

¹ Βοκοτόπουλος Π.Α., Βυζαντινές εικόνες, Ελληνική Τέχνη, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1995, σ. 192, αριθμ. λήμ. 5.

Β. Η παράσταση της Σταύρωσης σε τοιχογραφία από τον Ι. Ναό Παναγίας Άξιον Εστί Αξιούπολης (έργο του ζωγράφου δρ Κωνσταντίνου Βαφειάδη).

Ο Χριστός εικονίζεται με τα μάτια ανοιχτά, για να τονιστεί η νίκη του πάνω στον θάνατο. Η Παναγία στέκεται κάτω από τον σταυρό συνοδευόμενη από τον Ιωάννη. Υπάρχει μια λειτουργική αναφορά στο μυστήριο της θείας Ευχαριστίας: μια λευκοντυμένη μορφή, που συμβολίζει την Εκκλησία, παραλαμβάνει σε άγιο Ποτήριο το αίμα που ρέει από τη λογχευμένη πλευρά του Χριστού. Το καταπέτασμα του Ναού -που κρατά ο άγγελος επάνω από το σταυρό- και η γη σχίζονται από πάνω ως κάτω και προβάλλει κάτω από το σταυρό ο προπάτορας Αδάμ ομολογώντας «Αί χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ ἔπλασάν με» (περικείμενη επιγραφή).

Η πρωτοτυπία της παράστασης βασίζεται στο ότι αποδίδει εικονογραφικά τον τελευταίο πειρασμό που δέχθηκε ο Χριστός. Μια απρόσωπη μορφή - ο διάβολος, σύμφωνα με τον Θεοδώρητο Κύρου - προκαλεί τον Χριστό λέγοντας: «Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ». Από τα ἱμάτια της ξεπροβάλλουν σκορπιοὶ καὶ φίδια, σύμφωνα με τον ψαλμὸ «Ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπιβήση καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα»².

Ο θεολογικός σχολιασμός του αγιογράφου εστιάζεται στον εσωτερικό διάλογο ανάμεσα στο Χριστό, τον διάβολο και τον Αδάμ. Ο διάβολος απευθύνεται στον Χριστό, που τον κοιτάζει, με χειρονομία ομιλίας: «Αν εἶσαι ἐσὺ ο Υἱὸς του Θεοῦ, κατέβα ἀπὸ τον Σταυρό». Ο Αδάμ απαντά ομολογώντας: «Αυτὰ τα χέρια (του σταυρωμένου Κυρίου) με ἔπλασαν». Ο πιστὸς καλεῖται να «διαβάσει» την παράσταση και να ακούσει τη στιχομυθία.

² Οι τοιχογραφίες του ιερού ναοῦ Παναγίας Ἄξιον Εστί Αξιούπολεως, Συλλογικὸ ἔργο, Μυθονία, Αξιούπολις 2010, σ. 165.

πολιτισμός & τέχνη

η Καρφίτσα ή Απλά Μαθήματα Επιβίωσης

Μιχαήλ Ν. Κασούτας

Η «Καρφίτσα» ή «Απλά Μαθήματα Επιβίωσης» είναι μία παράσταση για το νόστο της ελευθερίας καθώς η ζωή ομοιάζει υπό έννοια γενική και υπαρξιακή με μια μεγάλη φυλακή που περιτειχίζεται από το θάνατο και βιώνεται ως μοναξιά, διάσπαση και τελικά αδυναμία συνύπαρξης και συνάντησης με τον «άλλο». «Χωρίς περίσκεψιν, χωρίς λύπη, χωρίς αιδώ / μεγάλα κ' υψηλά τριγύρω μου έκτισαν τείχη. / Και κάθομαι και απελπίζομαι τώρα εδώ»¹.

Οι τέσσερις χαρακτήρες του έργου, με σειρά εμφάνισης η Κυρία (Ελένη Ζιώγα), η Ζητιάνα (Υβόννη Μαλτέζου), η Ηθοποιός (Λουκία Πιστιόλα) κι ο Δολοφόνος (Εκτορας Λιάτσος), βιώνουν την αποτυχία εγκλωβισμένοι μέσα στα χαλάσματα της ζωής τους που μοιάζει ολοκληρωτικά να έχει καταστραφεί, ενώ παράλληλα βρίσκονται σε άρνηση μιας πραγματικότητας που γύρω τους συνεχίζει διαρκώς να καταρρέει. «Χαλάσματα, χαλάσματα· σπίτια τιναγμένα, σμπαραλιασμένα, μ' αυτό το αλλόκοτο και φοβερό χιούμορ που παίρνουν τα έργα των ανθρώπων όταν ξεχαρβαλωθούν και αχρηστευτούν.»².

Η Κυρία προσπαθεί να διατηρήσει την τάξη και τη λογική στη ζωή της μέσα από τα διάφορα αντικείμενα στα οποία έχει στραφεί μετά την εγκατάλειψή της από τον ερωτικό της σύντροφο και την επαγγελματική της αποτυχία. Η Ηθοποιός ζει στη φαντασία της στιγμές δόξας και αποθέωσης μιας θεατρικής καριέρας που στην πραγματικότητα έχει αποτύχει τόσο ώστε να είναι αναγκασμένη να κάνει την καθαρίστρια της Κυρίας για να επιβιώσει. Η Ζητιάνα – η οποία βιώνει την απόλυτη ανέχεια και την κοινωνική απόρριψη – αρνούμενη να παραδεχτεί την απόλυτη δυστυχία της καταφεύγει σε μια θρησκευτική ερμηνεία της πραγματικότητας που προκαλεί τη μικροαστική «λογική» μας, ως δια Χριστόν σαλότητα και αγιοσύνη στα όρια της προφητείας. Ο Δολοφόνος ζει μέσα στο έγκλημα και το έρεβος μια βιωτή αποκύημα των τραυματικών παιδικών του χρόνων και της εμπειρίας του εγκλεισμού του σε αναμορφωτήριο. Ο ίδιος βρίσκεται στον αντίποδα της αγάπης και της ταπείνωσης που πρεσβεύει η Ζητιάνα και έχοντας αναγορεύσει το μίσος και τη βία ως τρόπο (απο-)συσχέτισης με τους άλλους, αλλά και επικυριαρχίας, αρνείται να παραδεχτεί την αδυναμία του, την κόλαση των τύψεων που βιώνει καθώς και την ανάγκη του να αγαπήσει και να αγαπηθεί αληθινά.

Μίτος που εξυφαίνει την πλοκή του έργου και συνδέει τους τέσσερις, τόσο όμοιους και τόσο διαφορετικούς συνάμα, χαρακτήρες αποτελεί η καρφίτσα. Η καρφίτσα, ένα πολύτιμο κόσμημα, σύμβολο της διάσπασης που προκαλεί η ιδιοκτησία και η εξάρτηση του ανθρώπου από την ύλη, θα διαταράξει την «τάξη» και «λογική» της Κυρίας, θα αποκαλύψει την αδίστακτη και σκοτεινή πλευρά της Ηθοποιού, θα αναδείξει την ευσεβοφανή ιδιοτέλεια της Ζητιάνας, και θα μεταμορφώσει μέσα από τον πόνο το Δολοφόνο καθώς οι ρόλοι θύτη και θύματος εναλ-

λάσσονται διαρκώς ανάμεσα στους χαρακτήρες ώστε να είναι όλοι το ίδιο ένοχοι και αθώοι. Η καρφίτσα αποτελεί τον καταλύτη που επιταχύνει την κατάρρευση της ζωής των χαρακτήρων τόσο ώστε να γκρεμίζονται «τα τείχη», να έρχονται σε «(επι-)κοινωνία», αλλά και ταυτόχρονα προ του διλήμματος της αγάπης και λύτρωσης ή της ιδιοτέλειας και του συνακόλουθου ολέθρου. Τελικά: «...ὄς γὰρ ἂν θέλη τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὄς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ... οὗτος σώσει αὐτήν»³.

Το έργο πριν ανέβει στη θεατρική σκηνή, παρουσιάστηκε (Απρίλιο του 2017) στο Ψυχιατρείο των Φυλακῶν Κορυδαλλοῦ, με ισότιμη συνεργασία της αρχικής ομάδας των επαγγελματιῶν ηθοποιῶν και συντελεστῶν και εκείνης του θεατρικοῦ εργαστηρίου του Ψυχιατρείου.

1 Καβάφης, Κ. Π. (1984). «Τείχη». Ποιήματα, Ι, (1896-1918). Αθήνα: Ίκαρος

2 Σεφέρης, Γ. (1967/2016). «Παρασκευή, 12 Γενάρη 1945». Μέρες Ε', 1 Γενάρη 1945 – 19 Απρίλη 1951. (Εκδοση Ε', σελ. 11). Αθήνα: Ίκαρος.

3 Μάρκου, Η', 35.

«Όταν το φως χορεύει, μιλάω δίκαια»

ο Γιώργος Σεφέρης και η ποίησή του μέσα
από τη ζωγραφική και τη φωτογραφία

Όλγα Περακάκη

Μέλη της Εκκλησιαστικής Κοινότητας του Αγίου Φιλίππου, το σαββατιάτικο μεσημέρι της 27ης Ιανουαρίου 2018, βυθίστηκαν στον προσωπικό κόσμο του λογοτέχνη και διπλωμάτη Γιώργου Σεφέρη. Όχι σε αυτό των ποιημάτων του, των δοκιμίων, των μεταφράσεων ή των μυθιστορημάτων του, μα σε έναν άλλον, άγνωστο! Τον κόσμο που μάς αποκάλυψε το Ίδρυμα Εικαστικών Τεχνών και Μουσικής Β. & Μ. Θεοχαράκη στη θεματική έκθεση με τον συμβολικό τίτλο: «Όταν το φως χορεύει, μιλάω δίκαια».

Η επιμέλεια ήταν του Διευθυντή του Εικαστικού Προγράμματος του Ιδρύματος, Τάκη Μαυρωτά, που σε συνεργασία με τον Καθηγητή Νεοελληνικών Σπουδών και Συγκριτικής Λογοτεχνίας, Παναγιώτη Ροϊλό, κατόχου της Έδρας «Γιώργος Σεφέρης» στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ, άφησαν να αναδυθεί η προσωπικότητα και η ποίηση του Γιώργου Σεφέρη μέσα από τη ζωγραφική και τη φωτογραφία.

Η αφορμή αυτής της έκθεσης; Αφ' ενός τα εξήντα χρόνια από τον διορισμό του Γ. Σεφέρη ως πρεσβευτή της Ελλάδας στη Βρετανία και αφ' ετέρου, τα σαράντα χρόνια από την ίδρυση της έδρας «Γιώργος Σεφέρης» στο Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ. Και η αιτία της δικής μας επίσκεψης; το ενδιαφέρον μας να γνωρίσουμε πληρέστερα και βαθύτερα αυτόν τον σπουδαίο Έλληνα, στα πλαίσια του Ενοριακού Κύκλου Λογοτεχνικών Αναγνώσεων που πραγματοποιούνται κάθε Δευτέρα βράδυ 20.00 – 22.00 στο Ναό του Αγίου Φιλίππου. Άλλωστε, το φετινό ανάγνωσμα αυτού του κύκλου συναντήσεων είναι ο Πέμπτος Τόμος (1945 – 1951) της σειράς ημερολογίων του Γιώργου Σεφέρη με τίτλο «Μέρες» (εκδ. Ίκαρος). Έτσι, η επίσκεψή μας στη θεματική αυτή έκθεση για τον Σεφέρη είχε μία ιδιαίτερη βαρύτητα.

Η επιλογή του τίτλου της έκθεσης - στίχος που ανήκει στο «Μότο για ένα ηλιακό ρολόι στη Σκαρδαμούλα» από το «Τετράδιο γυμνασμάτων Β'» - μας προϊδεάζει για το πολύ φως, τη διάχυτη αίσθηση ηρεμίας και τις τέχνες που απλώνονταν στους ορόφους του Ιδρύματος με τα τριακόσια περίπου εκθέματα.

Πρώτη δυνατή εντύπωση ήταν η φωτεινότητα που κρυβόταν σε εξήντα ασπρόμαυρες φωτογραφίες τραβηγμένες από τον ποιητή με τη φωτογραφική μηχανή που δεν αποχωριζόταν σχεδόν ποτέ. Από τα φοιτητικά του χρόνια ως τα τελευταία του ταξίδια, μέρη εντός κι εκτός Ελλάδας, πρόσωπα διάφορα, όπως η αγαπημένη Μαρώ, ο Στέλιος Σεφεριάδης, ο Χένρι Μίλλερ ή ο Τσαρούχης, ο άγιος Ευλάλιος, η Παναγιά του Κουτσοβέντη και τα σεισμόπληκτα παι-

διά στην Κύπρο, κάποιες από τις πολλές θεματικές επιλογές του με πάντοτε κοινά σημεία την ευαισθησία, την προσοχή στη λεπτομέρεια, το φως και το δίκιο. Εκτός όμως από φωτογράφος, μας αποκαλύφθηκε και ως κάτοχος του χρωστήρα (!), αφού κολοκύθες, πέτρες ή και ένα ντουλάπι, είδαμε να τα 'χει ομορφύνει με χρώματα φωτεινά και σχέδια χαρούμενα.

Τα βήματά μας στάθηκαν επίσης στα χειρόγραφα του, στις πρώτες εκδόσεις των κειμένων του και σε δυο εικονίσματα: το ένα, ο Άγιος Γεώργιος με φουστάνελα, βρισκόταν πάνω από το κρεβάτι του και το άλλο, ο Ιωάννης ο Θεολόγος, ήταν δώρο που του χάρισαν οι συνάδελφοί του, όταν αποχώρησε από το υπουργείο Εξωτερικών.

Μεγάλος ήταν ο θαυμασμός και η περηφάνεια μας μπροστά στο σπουδαιότερο για την χώρα μας (άραγε και για εκείνον;) αντικείμενό του: Το βραβείο Νόμπελ που στις 10 Δεκεμβρίου 1963, στην τελετή απονομής που έγινε στη Στοκχόλμη, παρέλαβε από τον βασιλιά της Σουηδίας Γουσταύο.

Τελικά, πώς ενέπνευσε τους σπουδαιότερους νεοέλληνες ζωγράφους η ποίησή του; Και σε αυτό μάς απάντησε η συγκεκριμένη έκθεση με έργα κορυφαίων δημιουργών που έχουν ζωγραφίσει στίχους του Γιώργου Σεφέρη, ενώ δέσποξε η μορφή του σε πορτρέτα του ποιητή και στην προτομή του με την υπογραφή του Θόδωρου Παπαγιάννη.

«Χρόνος, φως, ρυθμός, δικαιοσύνη», λέξεις που εκφράζουν όλο το έργο του Νομπελίστα ποιητή μας, σύμφωνα με τον καθηγητή Π. Ροϊλό.

Και εμείς προσθέσαμε στο φως εκείνου του χειμωνιάτικου μεσημεριού και στο φως της έκθεσης, λέξεις δικές μας: «σκέψεις, συνταίριασμα, γνωριμία, προσέγγιση, θαυμασμός, ψηλάφηση, ιχνηλασία, φως, ταξίδι, προσμονή, έμπνευση, αποκάλυψη Ελληνικού ανθρώπινου πλούτου...». Καθώς Ο,ΤΙ η καρδιά και η σοφία του σπουδαίου αυτού Έλληνα αποτύπωσε σε γραμμές, πινελιές και φωτογραφίες απευθύνεται ξανά σε κάθε άνθρωπο. Μήνυμα δυνατό, φωτεινό και απaráλλακτο:

πως αξίζει,

και αν παίρνουμε την ζωή μας λάθος,

και αν, όπου και να ταξιδέψουμε, η Ελλάδα μάς πληγώνει,

λίγο ακόμα, να σηκωθούμε λίγο ψηλότερα !!!

ΚΟΙΝΗ ΣΥΝΙΣΤΑΜΕΝΗ Ο ΠΟΝΟΣ

σκέψεις με αφορμή την παράσταση του
ηθοποιού και σκηνοθέτη Άρη Ρέτσου
«Τα Μικρά του Παπαδιαμάντη»:
«Ο ξεπεσμένος Δερβίσης» & «Ο Αειπλόνητος»
Δημήτρης Ποθητός

Δύο ήρωες τόσο διαφορετικοί, μα και με κοινή συνισταμένη τον πόνο.

Από τη μιά ο ξεπεσμένος Δερβίσης, υπομονετικός, ατάραχος, απαθής θαρρείς μες στη δυστυχία του ξεπεσμού του, βέβαιος για την ύπαρξη του Θεού σε τούτη τη δύσκολη ζωή, τον κόσμο το σκληρό. Λέγει ο ξεπεσμένος Δερβίσης:

«Μπου ντουνιά τσαρκ φιλέκ» (Αυτός ο κόσμος είναι σφαίρα και γυρίζει), και με το γλυκόηχο νάϊ του παίζει μελωδίες για να ζεστάνει το ξυλιασμένο του κορμί την χειμωνιάτικη παγερή βραδιά της άστεγης οδύνης.

«Ναί, νάϊ.

Κατά δύο κοκκίδας, διαφέρει διά να είναι τὸ Ναί, ὅπου εἶπεν ὁ Χριστός.

Τὸ Ναί τὸ ἡμερον, τὸ ταπεινόν, τὸ πρᾶον, τὸ Ναί τὸ φιλόνητον.»

Πόσο όμορφα ο Παπαδιαμάντης, βαθύς γνώστης του ανθρώπου μα και του ανθρώπινου πόνου, μεταμορφώνει και απαλύνει μπολιάζοντας το Θείο στοιχείο σε μία δυσάρεστη, τραγική στιγμή που βίωσε ο ξεπεσμένος Δερβίσης.

Και από την άλλη ο Αειπλόνητος κυρ-Πιάνης, ο οποίος ψάχνει συνεχώς μοναστήρι για να μονάσει, μα πουθενά δεν στεριώνει.

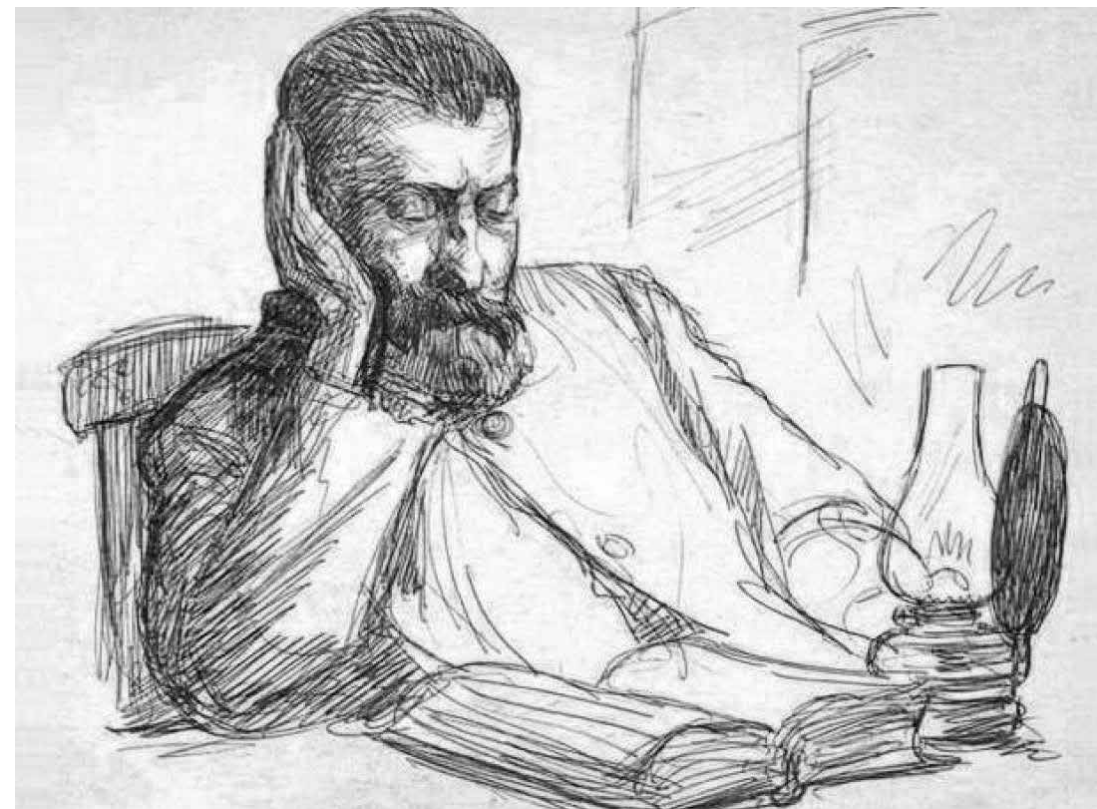
Το ανικανοποίητο της αναζήτησής του δείχνει κωμικό με μία πρώτη ματιά, μα, όμως, στο βάθος του εμπεριέχει μία σισύφεια τραγικότητα. Την οδύνη του ανθρώπου που αναζητά αλλά δεν μπορεί να βρει, δεν μπορεί να στεριώσει στον κόσμο. Φτάνει στη βρύση μα δεν πίνει νερό. Η αναζήτηση του δεν είναι μόνον ο τόπος που θα ζήσει, αλλά αφορά στον εαυτό, την ψυχή, τη ζωή, το Θεό. Και ο ίδιος ο Αειπλόνητος κυρ-Πιάνης συναισθάνεται την απελπισία του αυτή.

Να πως - πολύ γλαφυρά - το περιγράφει ο Παπαδιαμάντης:

«Ἐπήγα καί στ' Ἅγιον Ὄρος δευτέραν φοράν... Θὰ δώσω μέγαν κόπον εἰς τὸν Ἄγγελόν μου.

- Πατί;

- Πατί θὰ ἔχη νὰ περιφέρει τὴν ψυχὴν μου εἰς παραπολλοὺς τόπους... Κι ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ θὰ ἀπελπισθῆ νὰ μὲ πηγαίη ἀπὸ δύο καὶ τρεῖς φορές εἰς κάθε τόπον... Ἐπειδὴ εἰς τὸν κάθε τόπον ἔχω διατρίψει δύο καὶ τρεῖς φορές.»

Και οι δύο αυτοί ήρωες του Παπαδιαμάντη έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό τους τον πόνο. Όχι όμως την θλίψη. Η θλίψη εκλιπαρεί για προσοχή, απαιτεί και επαιτεί αποδοχή, φροντίδα, αγάπη, δηλώνει παραίτηση, είναι ένας καθημερινός θάνατος. Τόσο ο ξεπεσμένος Δερβίσης όσο και ο Αειπλόνητος με τον τρόπο τους ο καθένας πονούν αλλά δεν εγκαταλείπουν τον δρόμο τους. Στέκονται και οι δύο τους όρθιοι και συνεχίζουν το διάβα στο μονοπάτι της ζωής τους. Αυτό πιστεύω πως είναι το ελπιδοφόρο μήνυμα στα δύο αυτά μικρά διηγήματα του Παπαδιαμάντη.

Όταν κάποτε κατισχύσει η αγάπη θα πάψει ο πόνος και ο σπαραγμός του ανθρώπου.

σχοινοβάτης πάνω σε θάλασσα χρονών

Ιωάννα Γαλανάκη

Αφιερωμένο στον Ηλία που βαθύς και στοχαστικός ακροβάτης
πάνω στο τεντωμένο σχοινί του χρόνου
βλέπει τον κόσμο από μέσα
και αποκαλύπτει την μεγάλη τρυφερότητα που προσμένει,
καλά κρυμμένη πίσω από όλες τις βεβαιότητες.

...μπλέκονται μες στις αφηγήσεις μας ξεφτισμένα νήματα πληγωμένων αναμνήσεων,
το πριν και το μετά του χρόνου έτσι καθώς κανείς θυμάται,
Έτσι καθώς απατημένοι οι άνθρωποι νόμισαν κάποτε τον εαυτό τους
κάτι σα φάντασμα που το οδηγεί αυτόματος πιλότος
ευλαβικά ακολουθώντας μια διαδρομή, ελπίζοντας τα ανέλπιστα
-μα ένας ξένος δεν συναντά ποτέ κανέναν άλλον όσο απομένει ο ίδιος ξένος,
ούτε καν τον εαυτό του.

Γλιστρά το κάθε σήμερα πάνω στο χρόνο και από έρωτα κάποτε ξυπνά,
πασχίζει να ισορροπήσει η ύπαρξη -παλλόμενη λαχτάρα, απελπισμένη εγγύτητα του τέλους,
διάφανο μέλλον του κενού-
τρέμει απ' το φόβο του παραμικρού τραντάγματος,
χαίρεται τον αέρα που φυσά ψηλά μα οι κόρες των ματιών της διαστέλλονται από την νύχτα
της αβύσσου,
πάντοτε ελπίζει ένα δίχτυ θα τη σώσει αν κάνει το μοιραίο λάθος,
η παιδική ενθύμηση τη διαβεβαιώνει για μια δεύτερη ευκαιρία που πάντοτε θαρρεί την
προσδοκά,
κι ας έχουν πια περάσει χρόνια αφότου γαλήνιοι οι γονείς περιπλανιούνται κιάλας στον
παράδεισο
έχοντας πλέον ολωσδιόλου λησμονήσει ότι είχαν κάποτε τόσο πολύ νοιαστεί για τα παιδιά
τους.

Κι όμως...

{Στο έργο του Ηλία Κουνέλα «είμαι θάλασσα χρονών» μέσα από την αφήγηση των διαφορετικών γενιών η χρονική
διαδοχή διαταράσσεται, ο διασπασμένος χρόνος πλάθεται και γίνεται ξανά ενιαίος. Βλέπουμε διαρκώς το βέλος του
χρόνου να κινείται από το παρόν στο παρελθόν μα και αντίστροφα. Και μόνο ο χρόνος των ονείρων γίνεται ο τόπος
εκείνος που ο άνθρωπος νοιώθει καλύτερα ποιος είναι. Εκεί δεν αγωνιά να καταλάβει, εκεί δε ρωτά γιατί.}

από την επικαιρότητα

πόσο σημαντικό είναι το Ευαγγέλιο για τον κ. Αμβρόσιο Λενή;

Θανάσης Ν. Παπαθανασίου
Θεολόγος, Νομικός
Αρχισυντάκτης περιοδικού «Σύναξη»,
Καθηγητής Ανώτατης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Αθήνας

1. Τους Χριστιανούς που παίρνουν τοις μετρητοίς το Ευαγγέλιο, το οποίο λέει πως «ο Θεός αγάπη εστί» και πως το μείζον που θα μείνει αιώνιο είναι η αγάπη¹, ο κ. Αμβρόσιος Λενής τους χλευάζει εδώ και πολύν καιρό ως «αγαπούληδες του Θεού».

2. Ο κ. Αμβρόσιος Λενής φέρεται να είπε στην απολογία του: «Το φτύστε τους είναι το λιγότερο. Αν είχα όπλο και μπορούσα από το νόμο, θα το χρησιμοποιούσα να τελειώνουμε». Αυτό που προφανώς υπολογίζει ο κ. Αμβρόσιος Λενής είναι ο νόμος, και γι' αυτό δεν κάνει πράξη την επιθυμία του. Αλλά το θέμα είναι άλλο: Πόσο υπολογίζει το Ευαγγέλιο, το οποίο μετακινεί το κέντρο βάρους στην π ρ ό θ ε σ η του ανθρώπου, και θεωρεί υπόλογο αυτόν που επιθυμεί να πράξει αλλά εμποδίζεται από διαφορούς εξωτερικούς λόγους².

Ο κ. Αμβρόσιος Λενής φέρει την ιδιότητα επισκόπου της ελλαδικής Ορθόδοξης Εκκλησίας. Το θέμα δεν είναι αν πρόκειται για αμαρτωλό άνθρωπο ή όχι. Όλοι αμαρτωλοί είμαστε. Το θέμα είναι ότι ως επίσκοπος οφείλει να «ορθοτομεί τον λόγον της αληθείας», πράγμα για το οποίο οι Χριστιανοί προσευχόμαστε σε κάθε θεία Λειτουργία. Σοφά η θεία Λειτουργία δεν θεωρεί δεδομένο ότι ο επίσκοπος αυτόματα και μαγικά ορθοτομεί, αλλά ζητεί από τους πιστούς να εύχονται ώστε ο επίσκοπος όντως να ορθοτομεί.

Εδώ λοιπόν έχουμε το κορυφαίο πρόβλημα: πόσο σημαντικό είναι το Ευαγγέλιο για έναν επίσκοπο!

Είναι υποχρέωση των Χριστιανών να δηλώνουν καθαρά ότι η στάση του κ. Λενή προσβάλλει βάνανσα τη χριστιανική τους πίστη. Και είναι σπουδαίο το γεγονός ότι πράγματι πολλοί ήδη δηλώνουν την αγανάκτησή τους. Και είναι υποχρέωση της διοικούσας εκκλησίας να επιληφθεί, διότι αυτό που στασιάζεται εδώ είναι ακριβώς το Ευαγγέλιο του Χριστού. Κι ακόμα ειδικότερα, ο Αρχιεπίσκοπος έχει υποχρέωση να δηλώσει αν εμμένει στη δημόσια δήλωσή του (1-11-2016) ότι «ο Αμβρόσιος... δεν κάνει λάθος. Αυτά που επισημαίνει δεν είναι λάθη... Αλλά δεν είναι αυτός ο τρόπος ο κατάλληλος που μπορεί να μιλήσει ένας ποιμένας»³. Οφείλουμε να

πούμε ρητά ότι πρόκειται ακριβώς για το αντίθετο: Το στασιαζόμενο εδώ δε ν είναι ο τρόπος. Είναι η ουσία.

Το 2016 το περιοδικό «Σύναξη» δημοσίευσε κείμενα για το ότι η διάθεση ορισμένων εκκλησιαστικών (όπως ο κ. Αμβρόσιος Λενής) να αναθεματίζουν και να αφορίζουν, αντίκειται στο χριστιανικό ήθος, όχι για λόγους σαβουάρ βιβρ, αλλά διότι υφαρπάζει την κρίση του μόνου και τελικού κριτή, του Χριστού (τ. 138, 140). Πρωτύτερα είχα δημοσιεύσει μελέτημα με τίτλο «Σημεία εθνικοσοσιαλισμού στην ελλαδική Εκκλησία;» (Σύναξη 125/2013, σσ. 23-37). Εκεί υποστήριξα πως δεν είναι τυχαίο ότι οι αντι-ευαγγελικές νοοτροπίες εκδηλώνονται με δήθεν αντισυστημικό λόγο και ουσιαστικά με μίσος για τη δημοκρατία. Και πέρις, πάλι κοντά στο Πάσχα (14-4-2017) δημοσίευσα στο fb και αλλού το κείμενο «Παύσον Εκκλησίας τα σκάνδαλα», για την ολίσθηση σε έναν «Χριστιανισμό» του τραμπουκισμού, σταυροφορικό και μισαλλόδοξο⁴.

Το πεδίο δεν βρίσκεται στις αίθουσες των δικαστηρίων. Βρίσκεται αλλού: εκεί όπου μπορούν να σταθούν πολλά ή να πέσουν τα πάντα. Στις ψυχές και στις συνειδήσεις και στη δοκιμασία του καθημερινού βίου.

Αναδημοσίευση από: <https://goo.gl/ZoNVBp>

Ο Θεός είναι αγάπη, κι αυτός που έχει αγάπη, έχει τον Θεό [...].
Όσο κι αν κοπιάσει ο άνθρωπος, μάταια κοπιάζει,
αν δεν έχει αγάπη για τον διπλανό του.

Αθανάσιος αρχ. Αλεξανδρείας ο Μεγάλος
[PG 28: 276D]

1 1 Ιω. 4:16 και 1 Κορ. 13:13.

2 Ματθ. 5:21-28.

3 Συνέντευξη του Αρχιεπισκόπου στον δημοσιογράφο Αλέξη Παπαχελά, τηλεόραση του Σκάι, 1-11-2016.

4 <https://goo.gl/yY4aP2> και αλλού.

ημερολόγιο πορείας Άγιος Φίλιππος 2018

Χρίστος Ξένος

Ένα ημερολόγιο κι αυτό, μία προσφορά καθημερινότητας, σχεδιασμένο με τις εικόνες και τις λέξεις παράλληλες, φωτίζοντας μικρές, σιωπηλές και ακίνητες στιγμές, που απλώνονται δίπλα μας αδιάφορα απαρατήρητες. Χωρίς να χάνονται όμως, ο φακός και το βλέμμα του οξυδερκή παρατηρητή αναδεικνύει το ασήμαντο, το διοχετεύει στο φως, το προβάλλει, το ξεχωρίζει.

Ξεχωριστά μοναδικό το παγωμένο κάδρο ανοίγει και απλώνεται ως η εναρκτήρια θηλιά μίας σχέσης με το κρυμμένο πρόσωπο του παρελθόντος. Χωρίς φτιασιδώματα, χωρίς ορθολογικούς σχεδιασμούς και λογικές συνεπαγωγές, τα χρώματα των εικόνων, οι στιγμές με τις περιπλανώμενες υπόγειες προοπτικές τους, δεν αφήνουν περιθώριο: ο καθημερινός κόσμος αναπτύσσεται σε μορφές που στο χρόνο μέσα μας διαρκώς ανακαλύπτονται.

Τα κεριά, ο βασιλικός, το εικόνισμα, η καρέκλα, η λάμπα, το τριαντάφυλλο, προσπερνούν στο χρόνο απέριττα. Τα αυτοσχέδια κείμενα που τα συνοδεύουν, στηρίζουν ακόμα περισσότερο την αρμονική σχέση του εμπνευσμένου φωτογράφου με την ακλόνητη ακινησία του κάδρου, εναρμονίζοντας ενίοτε την άρρηκτη σχέση εικόνας και λέξεων, δίνοντας επιπλέον νόημα σε κάτι που ήδη γνωρίζουμε: μια εικόνα χίλιες λέξεις. Οι εικόνες όμως χρειάζονται τις λέξεις και οι λέξεις εικόνες.

Απολαμβάνοντας το συνδυασμό, το ημερολόγιο του Αγίου Φιλίππου για το 2018, με τη χάρη του αγίου που υπηρετεί, αναπτύσσει αρμονικά το διάλογο μεταξύ του νεκρού χρόνου που έφυγε και της ελπίδας που συνοδεύει το ολοζώντανο καινούργιο έτος που έρχεται. Οι ευχές είναι σχεδόν επιβεβλημένες: Καλή και ευλογημένη χρονιά!

Το ημερολόγιο – σημειωματάριο 2018
διατίθεται στο Ναό του Αγίου Φιλίππου στην μειωμένη τιμή των 5 €.

τα νέα της Εκκλησιαστικής μας Κοινότητας

Ολοκληρώθηκε με μεγάλη επιτυχία ο Κύκλος των τεσσάρων Συναντήσεων Λόγου και Τέχνης, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο Ναό του Αγίου Φιλίππου τις τέσσερις Κυριακές της Μεγάλης Σαρακοστής (25/2 – 18/3), αμέσως μετά την τέλεση του Κατανυκτικού Εσπερινού. Οι συναντήσεις αυτές είχαν τη μορφή μίας ανοιχτής πλατφόρμας συζήτησης όπου ο θεολογικός λόγος συναντήθηκε με κείμενα από τη λογοτεχνία, την ποίηση και το θέατρο. Αναλυτικότερα:

- ☞ Την Κυριακή 25/2, ο Βασίλης Αργυριάδης (θεολόγος, επιμελητής εκδόσεων) συνάντησε το γνωστό στιχουργό και συγγραφέα Άρη Δαβαράκη και ανέδειξαν τη δύναμη της πίστης, της ελπίδας και της προσευχής μέσα στους στίχους του από γνωστά σε όλους τραγούδια. Τη βραδιά πλαισίωσε μουσικά ο Δημήτρης Κωσταγκιόλας που ερμήνευσε με την κιθάρα του τραγούδια με στίχους του Άρη Δαβαράκη.
- ☞ Την Κυριακή 4/3, ο σημαντικός Ιρλανδός λογοτέχνης, ποιητής και θεατρικός συγγραφέας Σάμιουελ Μπέκετ (1906 – 1989) και η έντονη υπαρξιακή αναζήτηση μέσα από τα κείμενά του, έγιναν αφορμή για μία συζήτηση με τη Σπυριδούλα Αθανασοπούλου – Κυπρίου (θεολόγος, εκπαιδευτικός) και τον ηθοποιό Άρη Σερβετάλη.
- ☞ Την Κυριακή 11/3, ο Roni Bou Saba (θεολόγος, φιλόλογος ελληνικής και αραβικής γλώσσας) μας εισήγαγε στο ποιητικό σύμπαν του Παλαιστίνιου ποιητή Μαχμούντ Νταρούι (1941 – 2008), ο οποίος αναζητά την ελπίδα μέσα στο Σταυρό. Ποιήματα του Νταρούι απήγγειλαν ο Παναγιώτης Παναγιώτου (αραβικά) και η Χριστίνα Παπαθέου (ελληνικά), ενώ ο λόγος ντύθηκε μελωδικά με τη μουσική της άρπας της Αγάπης Φασούλα.
- ☞ Την Κυριακή 18/3, στην τελευταία συνάντηση αυτού του Κύκλου, γίναμε συνοδοιπόροι του μεγάλου ποιητή της εικόνας, Αντρέι Ταρκόφσκι (1932 – 1986), από τον Σταυρό του στην Ανάστασή του. Διάβασαν κείμενα από τα Ημερολόγιά του και το έργο του «Σμιλεύοντας τον χρόνο» ο Κωνσταντίνος Μπλάθρας (θεολόγος, δημοσιογράφος, σκηνοθέτης) και ο Ηλίας Κουνέλας (ηθοποιός) και μας έκαναν μετόχους μίας ακόμη ξεχωριστής συζήτησης. Τα μουσικά διαλείμματα με το λαούτο του Παναγιώτη Σιώτου και το κανονάκι της Ειρήνης Στυλιανάκη έντυσαν μελωδικά την τελευταία αυτή συνάντηση.

Με επιτυχία ολοκληρώθηκε επίσης ο Κύκλος των Θεομητορικών Ομιλιών, ο οποίος έλαβε χώρα στη δεύτερη, βραδινή Ακολουθία των Χαιρετισμών, που γινόταν κάθε Παρασκευή στις 21.30. Για το πρόσωπο της Παναγίας μας, μίλησαν οι: π. Ιωσήφ Κουτσούρης (θεολόγος, εφημέριος Ι. Ν. Αγίων Αναργύρων Ηλιούπολης), π. Αντώνιος Καλλιγέρης (θεολόγος, εκπαιδευτικός, Διευθυντής Γραφείου Ποιμαντικής Τάμου & Οικογένειας Ι. Αρχιεπισκοπής Αθηνών, εφημέριος Ι. Ν. Αγίας Φιλοθέης Φιλοθέης), π. Ευάγγελος Μαρκαντώνης (θεολόγος, χημικός, εκπαιδευτικός, εφημέριος Πανεπιστημιακού Ναού Καπνικαρέας), π. Σταμάτης Σταματοπούλος (θεολόγος, φιλόλογος, εφημέριος Ι. Ν. Τριών Ιεραρχών Καισαριανής) και ο Θανάσης Ν. Παπαθανασίου (θεολόγος, νομικός, αρχισυντάκτης περιοδικού Σύναξη, Καθηγητής Ανώτατης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Αθήνας).

Ηα συνεχιστεί μετά το Πάσχα και μέχρι τα τέλη Ιουνίου τ.ε. ο Κύκλος Λογοτεχνικών Αναγνώσεων για νέους, με τον πέμπτο τόμο (1945 – 1951) από τα Ημερολόγια του Γιώργου Σεφέρη «Μέρες» (εκδ. Ίκαρος). Οι συναντήσεις γίνονται κάθε Δευτέρα 20.00 – 22.00 και προηγείται Εσπερινός και Παρακλητικός Κανόνας στην Παναγία και τους Αγίους του Ναού (18.30 – 20.00).

Τα τελευταία δέκα χρόνια, στα πλαίσια της ποιμαντικής διακονίας των νέων, έχουμε διευρύνει τα ερεθίσματα για θεολογικό προβληματισμό, παίρνοντας συχνά ως αφορμή επιλεγμένες θεατρικές παραστάσεις τις οποίες παρακολουθούμε όλοι μαζί. Μετά το πέρας της παράστασης, ακολουθεί συζήτηση με τους συντελεστές της (σκηνοθέτη και ηθοποιούς). Στο διάλογο αυτό γίνεται μία ζύμωση στοχασμών του καλλιτεχνικού κόσμου με τους νέους με στόχο να αποκαλυφθεί μαιευτικώς και η εκκλησιαστική – θεολογική θέση.

Στα πλαίσια του φετινού Κύκλου των θεατρικών συναντήσεων, παρακολουθήσαμε τις εξής παραστάσεις:

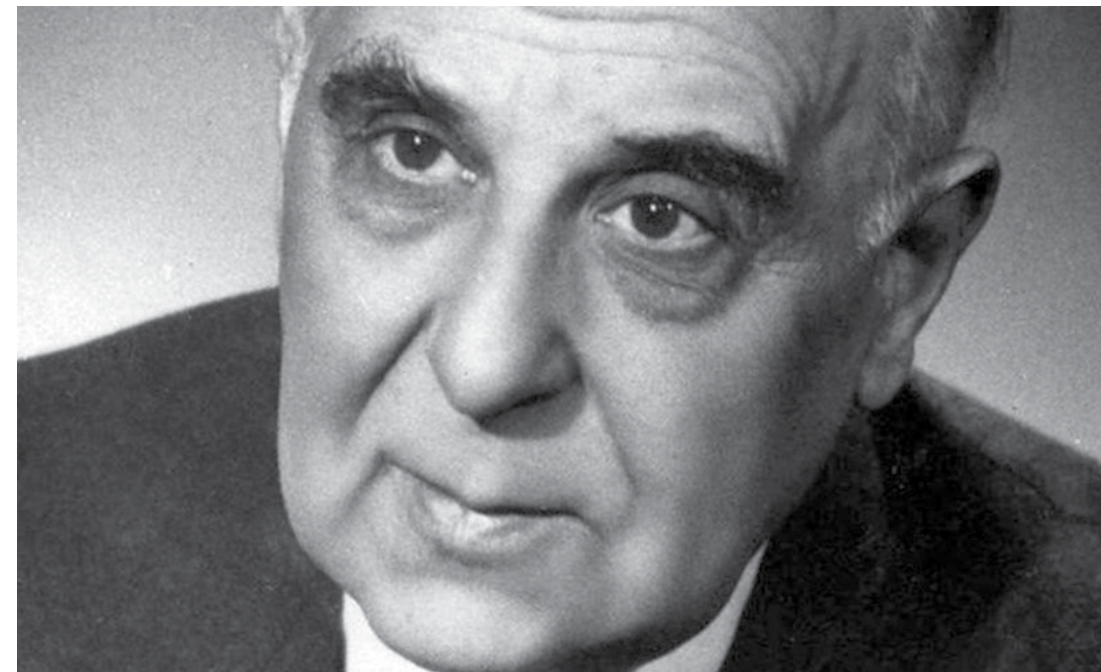
- ☞ Ο Γάμος του Καραχμέτη (βασισμένη στο ομώνυμο διήγημα του Αλ. Παπαδιαμάντη), σε σκηνοθεσία Όλιας Λαζαρίδου, στον χώρο του παλαιού Πανεπιστημίου στην Πλάκα.
- ☞ Μόλλυ Σουήνη, του Μπράϊαν Φριελ, σε σκηνοθεσία Ιώς Βουλγαράκη, στο Θέατρο του Νέου Κόσμου.
- ☞ Η καρφίτσα ή Απλά μαθήματα επιβίωσης, της Ελένης Ζιώγα, στο Κέντρο συνάντησης για τις τέχνες και τα μέσα του σήμερα BIOS.
- ☞ Είμαι θάλασσα χρονών, του Ηλία Κουνέλα, στη Β' Σκηνή του Θεάτρου οδ. Κεφαλληνίας.
- ☞ Τα μικρά του Παπαδιαμάντη («Ο ξεπεσμένος Δερβίσης» και «Ο αιπλόνητος»), του Άρη Ρέτσου, στον Πολυχώρο Αλεξάνδρεια.
- ☞ Ο Γάμος, του Νικολάϊ Γκόγκολ, από τη Θεατρική Ομάδα του Νικόλα Σπανού, στο Θέατρο Ειλισός.

Την Τρίτη 17 Οκτωβρίου παρευρεθήκαμε στο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων «Μελίνα» στα εγκαίνια της Έκθεσης Φωτογραφίας και Σχεδίων «Διαδρομές σε διάλογο» της Ματίνας Σαββανίδου, σε επιμέλεια του Γιώργου Γεωργίου, οι οποίοι είναι μέλη της Εκκλησιαστικής Κοινότητας του Αγίου Φιλίππου.

Η Ματίνα περπάτησε μέσα από τα μικρά και μεγαλύτερα δρομάκια από το Μοναστηράκι στην Πλάκα κι αφουγκράστηκε ανθρώπινα βήματα αιώνων, άνοιξε τα μάτια της ψυχής της σε εικόνες, χρώματα, βλέμματα, ήχους, ψίθυρους... από το κλάμα ενός μωρού σε ένα καρότσι, το απεγνωσμένο βλέμμα του πρόσφυγα, το φως του ήλιου πάνω από αρχαίους και βυζαντινούς ναούς, ως το σιγαλό αεράκι μέσα από τις ρωγμές των εγκαταλελειμένων κτιρίων...

Αλλεπάλληλες διαδρομές στον χώρο - ιστορικό κέντρο της πόλης των Αθηνών - και τον χρόνο - το μακρύ νήμα τόσων αιώνων που ξετυλίγεται νωχελικά. Οι δρόμοι είναι, άλλωστε, οι άνθρωποι που τους περπάτησαν και τους περπατούν αιώνες τώρα, κουβαλώντας τις χαρές και τις λύπες τους, τις όμορφες στιγμές και τις δυσκολίες τους, τις αγωνίες και τις αναζητήσεις τους, ίδιες όλους αυτούς τους αιώνες... αυτές που τους οδηγούσαν στα ιερά που έχτιζαν κάτω και γύρω από τον ιερό βράχο της Ακρόπολης, από τους ναούς της αρχαιότητας ως τα βυζαντινά εκκλησάκια και τους ναούς των μεταγενέστερων χρόνων μέχρι τώρα αλλά και μετά από μας...

γιατί οι άνθρωποι πάντα λάξευαν και πάντα θα λαξεύουν την ύλη για να στεγάσουν το πνεύμα... αναζητώντας τη μέθεξη και τη συνάντηση.

Το Σάββατο 27 Ιανουαρίου, στα πλαίσια του Κύκλου Λογοτεχνικών αναγνώσεων, κάναμε έναν ξεχωριστό «Λογοτεχνικό Περίπατο» στο Ίδρυμα Β. & Μ. Θεοχαράκη, όπου παρουσιαζόταν η έκθεση «Όταν το φως χορεύει, μιλά δίκαια: Ο Γιώργος Σεφέρης και η ποίησή του μέσα από τη ζωγραφική και τη φωτογραφία» με χειρόγραφα, προσωπικά αντικείμενα, έργα και αντικείμενα που ο ίδιος ζωγράφιζε, πρωτότυπα έργα κορυφαίων Ελλήνων καλλιτεχνών που εμπνεύστηκαν ή εμπνέονται από την ποίηση του σημαντικού αυτού Έλληνα ποιητή.

Η συνεργασία του Ναού μας με τα Εκπαιδευτήρια «Η Θεομήτωρ»

Εδώ και αρκετά χρόνια, ο Ναός του Αγίου Φιλίππου διατηρεί στενό σύνδεσμο με τα Εκπαιδευτήρια «Η Θεομήτωρ» (οδ. Ελευθερίου Βενιζέλου 130, Ηλιούπολη), όπου ο π. Δημήτριος Μαρούλης (εφημέριος του Ι. Ν. Αγ. Φιλίππου) έχει διοριστεί από την Ι. Αρχιεπισκοπή Αθηνών ως εξομολόγος των μαθητών του Σχολείου. Οι μαθητές που το επιθυμούν, μπορούν να συναντήσουν σε ειδικό χώρο του Σχολείου τον π. Δημήτριο είτε για να έχουν μία προσωπική επικοινωνία μαζί του για κάποιο ζήτημα, ή για να προσέλθουν στο Μυστήριο της Εξομολόγησης.

Παράλληλα, όμως, με τη δυνατότητα αυτή, οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν το πρόσωπο του Ιερέα μέσα από συζητήσεις και δραστηριότητες είτε στον ίδιο το σχολικό χώρο ή στο ναό του Αγίου Φιλίππου και αλλού, οι οποίες οργανώνονται από τον π. Δημήτριο σε συνεργασία με τη Διεύθυνση και τους Καθηγητές των Εκπαιδευτηρίων.

Αναλυτικότερα, τη φετινή σχολική χρονιά έγιναν οι εξής δραστηριότητες:

- Δεκέμβριος 2017: Εκπαιδευτική Θεία Λειτουργία και συζήτηση με τους μαθητές της Γ' Γυμνασίου στο Ναό του Αγίου Φιλίππου
- Φεβρουάριος 2018: Περιήγηση με τους μαθητές της Β' Γυμνασίου στο Μοναστηράκι και στον Ψυρρή, ιχνηλατώντας το πέρασμα των αιώνων μέσα από τους παρακάτω συγκεκριμένους σταθμούς:
 - Πλατεία Μοναστηρακίου (η κοίτη του ποταμού Ηριδανού, το παλιό Γυναικείο Μοναστήρι, το παζάρι κι η ιστορία της περιοχής),
 - ο Ναός της Παναγίας της Παντάνασσας (11ος αι.) με τις εικόνες του Φώτη Κόντογλου,
 - η Βιβλιοθήκη του Αδριανού (132 μ.Χ.) και τα σπαράγματα μεταβυζαντινής τοιχογραφίας από το εκκλησάκι του Αγίου Ασώματος (Αρχ. Μιχαήλ, 12ος αι.) που είχε χτιστεί στα σκαλιά της Βιβλιοθήκης,
 - το Οθωμανικό Τζαμί Τζισταράκη (1759),
 - ο χώρος που ετοιμάζεται το νέο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης με το εκκλησάκι του Αγίου Ελισσαίου (17ος αι.) - όπου λειτουργούσε ο άγιος Νικόλαος Πλανάς και έψελνε ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης - και τα παλιά Αθηναϊκά σπίτια και αρχοντικά,
 - το παλιό Χάνι της οδού Νορμανού (εξαιρετο δείγμα λαϊκής αρχιτεκτονικής του 19ου αι.), το οποίο σήμερα λειτουργεί ως Πολιτιστικός Χώρος (Τ.Α.Ε.),

- η πλατεία Αβησσυνίας με τα παλαιοπωλεία της, όπου είχε εγκατασταθεί το 1863 η εβραϊκή οικογένεια του Νώε Γιουσσορούμ,
 - η οδός Πιττάκη στον Ψυρρή, όπου το 2012 οι Αθηναίοι έφεραν 150 συνολικά φωτιστικά από τα σπίτια τους (πορτατίφ, καπέλα, φωτιστικά οροφής, απλικές, φαναράκια) και δημιούργησαν μία πολύ πρωτότυπη και ευφάνταστη φωτιστική εγκατάσταση αντικαθιστώντας τον σχεδόν ανύπαρκτο δημόσιο φωτισμό,
 - η εκκλησία των Αγίων Αναργύρων Ψυρρή (11ος αι.) με το κελάκι όπου έζησε ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης για δύο χρόνια,
 - η αυλή της οδ. Αριστοφάνους 18, που ήταν μία μάντρα με φτωχικά οικήματα γύρω από μία κεντρική αυλή όπου ζούσαν φτωχοί και απόκληροι εργένηδες, πολύτεκνες οικογένειες ή χήρες (και εδώ είχε μείνει για 12 χρόνια ο Αλ. Παπαδιαμάντης),
 - η Αρχαία Αγορά της Αθήνας και ο Βυζαντινός Ναός των Αγίων Αποστόλων (10ος αι.) που υπήρξε από τα πρώτα Βαπτιστήρια της πόλης και ήταν η ενορία του κηπουρού και νεομάρτυρα της Αθήνας, Αγίου Μιχαήλ Πακνανά,
 - και ο ναός του Αγίου Φιλίππου, που διατηρεί την επωνυμία της παλιάς συνοικίας της Βλασσαρούς (στο χώρο που βρίσκεται σήμερα η Αρχαία Αγορά) και ο οποίος συνδυάζει στο εσωτερικό του πολλά διαφορετικά ρεύματα και επιρροές της εικονογραφίας στο πέρασμα των διαφορετικών εποχών.
- Α' Εβδομάδα Νηστειών 2018: Προηγησμένη Θεία Λειτουργία στο Ναό του Αγίου Φιλίππου για τους μαθητές της Α' Λυκείου. Ακολούθησε συζήτηση για την πορεία προς το Πάσχα και τις προϋποθέσεις για να συναντήσουμε τον αναστημένο Χριστό, όπως αυτές

φαίνονται πολύ όμορφα μέσα από τις ευαγγελικές περικοπές από την Κυριακή του Ζακχαίου ως την Κυριακή της Τυροφάγου.

☞ Β' Εβδομάδα Νηστειών 2018: Πρωινή ακολουθία Χαιρετισμών στο ναό του Αγίου Φιλίππου για τους μαθητές της Α' Γυμνασίου. Ακολούθησε ένα διαδραστικό πρόγραμμα με τους μαθητές με θέμα «τι είναι Εκκλησία». Τα παιδιά, αξιοποιώντας τις αισθήσεις τους (αφή, όραση, ακοή, όσφρηση), περιηγήθηκαν ελεύθερα αλλά σιωπηλά στους διάφορους χώρους μέσα και γύρω από το ναό, ώστε να αφουγκραστούν με έναν βιωματικό τρόπο τα συναισθήματα που τους δημιουργεί (θαυμασμός, χαρά, περιέργεια, γαλήνη, αγάπη, φιλοξενία, περιπέτεια, απόλαυση, ενδιαφέρον, ξεκούραση, αναζήτηση, ζεστασιά, ξεκούραση, βόλτα, ομορφιά... ήταν τα βασικότερα που περιέγραψαν). Στη συνέχεια, συνεργάστηκαν ανά δύο συζητώντας τα συναισθήματά τους και στο τέλος δημιούργησαν ομάδες των τεσσάρων (τεχνική της χιονοστιβάδας), όπου με πολύ ωραίο, ομαδοσυνεργατικό τρόπο ανέδειξαν μόνα τους τι είναι Εκκλησία μέσα από τις προτάσεις που συνέθεσαν (αξιοποιώντας τα συναισθήματα που τους είχε προκαλέσει η διαδικασία):

1. Η περιέργεια της δύναμης του Χριστού και η αποκάλυψή Του.
2. Στην εκκλησία που επισκεφτήκαμε, ζήσαμε μία περιπέτεια μέσω της αναζήτησής μας στο ναό. Ιδιαίτερη εντύπωση μας έκαναν τα ανάγλυφα και οι εικόνες.
3. Η γαλήνη του ναού προσφέρει μια ζεστή φιλοξενία και μας προκαλεί ιδιαίτερο θαυμασμό.
4. Όταν μπαίνουμε στην εκκλησία νιώθουμε ηρεμία, γαλήνη, ξεκούραση και χαρά.

5. Η Εκκλησία μας δημιουργεί αισθήματα γαλήνης, αγάπης, ψυχικής ηρεμίας και θερμής φιλοξενίας.
6. Η Εκκλησία είναι το σπίτι του Θεού, είναι χώρος ηρεμίας και έχει θαυματουργές εικόνες.
7. Οι καναπέδες στον γυναικωνίτη προκαλούν ενδιαφέρον, χαλάρωση και περιέργεια για αυτή την εκκλησία.
8. Οι ψαλμωδίες από το αναλόγιο δημιουργούν εντύπωση και θαυμασμό.
9. Όποιος πηγαίνει στην εκκλησία, έχει σίγουρα την ευλογία.
10. Η εκκλησία μας προσφέρει ηρεμία, ενώ μετά την εκκλησία νιώθεις μία αφάνταστη αγάπη.
11. Ενθουσιάζομαι από τις εικόνες της Εκκλησίας και νιώθω γαλήνη, ενώ η περιέργεια για το καμπαναριό είναι μεγάλη γιατί δεν πρόλαβα να το θαυμάσω.
12. Μια βόλτα στην εκκλησία μας κάνει να νιώθουμε ζεστασιά, αγάπη και θαυμασμό για τον Θεό.
13. Στην εκκλησία ανάβει η φλόγα της ψυχής στην όμορφη ατμόσφαιρα που δημιουργούν οι ύμνοι.

☞ Γ' Εβδομάδα Νηστειών 2018: παρακολουθήσαμε με τους μαθητές της Α' και Β' Λυκείου τη θεατρική παράσταση «Ο Γάμος του Καραχμέτη» σε σκηνοθεσία της Όλιας Λαζαρίδου, βασισμένη στο ομώνυμο διήγημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη (Από Μηχανής Θέατρο, οδ. Ακαδήμου 13, Μεταξουργείο). Στη συζήτηση που ακολούθησε με την κ. Όλια Λαζαρίδου και τους ηθοποιούς της παράστασης, οι μαθητές μίλησαν για τα συναισθήματα που τους προκάλεσε το έργο και τις εικόνες από την παράσταση που τους είχαν εντυπωθεί περισσότερο. Η συζήτηση επεκτάθηκε στην επαναστατική για τις μέρες μας στάση της ηρωίδας του διηγήματος, η οποία μένει στο σπίτι της για να μεγαλώσει με αγάπη και φροντίδα τα παιδιά του Καραχμέτη με τη δεύτερη σύζυγό του, και την έννοια της συγχώρεσης, μίας συγχώρεσης που χωράει όλους και όλα μέσα της, η οποία είναι ο δρόμος προς την πραγματική Αγάπη, όπως πρώτος με το σταυρικό Του παράδειγμα μας δίδαξε ο Χριστός.

ο Τομέας Φιλανθρωπίας του Ναού μας

Τα τελευταία χρόνια, ο αριθμός των άνεργων και δυσκολεμένων με πολλούς τρόπους αδελφών μας όλο και μεγαλώνει και οι εκκλήσεις για βοήθεια γίνονται όλο και περισσότερες. Η εκκλησιαστική κοινότητα του Αγ. Φιλίππου, τα τελευταία δύο χρόνια, έχει οργανώσει τις παρακάτω ενέργειες στα πλαίσια του Ενοριακού Τομέα Φιλανθρωπίας:

Ενισχύει δώδεκα οικογένειες (συνολικά 40 άτομα) με μηδενικό ή πολύ χαμηλό εισόδημα, παρέχοντάς τους τρόφιμα μακράς διάρκειας τα οποία προσφέρουν φίλοι και ενορίτες σταθερά κάθε μήνα και στηρίζει περιστασιακά άστεγους στην ευρύτερη περιοχή γύρω από το ναό (φαγητό έτοιμο ή σε συνεννόηση με τα κάποια από τα μαγαζιά της ενορίας μας).

Σε συνεργασία με κοινωνική λειτουργό, ψυχολόγο, νομικό σύμβουλο και γιατρούς διαφόρων ειδικοτήτων παρέχουμε κάθε δυνατή βοήθεια στις οικογένειες που είναι στο πρόγραμμα διανομής τροφίμων αλλά και σε άλλους αδελφούς μας, όταν μας ζητηθεί.

Περιστασιακά γίνεται προσπάθεια ώστε να μπορέσουν οι άνθρωποι αυτοί να έχουν κάποια δυνατότητα ψυχαγωγίας (π.χ. παροχή δωρεάν εισιτηρίων για κάποιες θεατρικές παραστάσεις τα οποία προσφέρουν άνθρωποι του Θεάτρου οι οποίοι συνδέονται με την Κοινότητά μας, δείπνο

σε κάποιο εστιατόριο της ενορίας μας κ.α.). Τον περασμένο Φεβρουάριο, στην καθιερωμένη Αποκριάτικη βραδιά μας, περάσαμε πολύ όμορφα μαζί στο «Οινοπωλείον», μία από τις παλαιότερες ταβέρνες στον Ψυρρή.

Όλες οι προσπάθειες συντονίζονται και υλοποιούνται από τον εφημέριο του Ιερού Ναού, τα έξι μέλη του Συμβουλίου του Ενοριακού Φιλοπτώχου Ταμείου της Κοινότητάς μας και αρκετούς φίλους και συνεργάτες που διακονούν απολύτως εθελοντικά.

ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΜΕΡΕΣ, ΕΤΟΙΜΑΖΟΥΜΕ ΤΑ ΠΑΣΧΑΛΙΝΑ ΠΑΚΕΤΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ.

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΜΑΣ ΒΟΗΘΗΣΕΤΕ ΠΡΟΣΦΕΡΟΝΤΑΣ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ:

Κρέας μοσχάρι (πακέτα 1 κιλού) - Μοσχαρίσιος κιμάς (πακέτα μισού κιλού) - Κοτόπουλο (ολόκληρο ή κομένα μπουτία) - Χοιρινό (πακέτα 1 κιλού ή μπριζόλες) - Αρνί ή κατσίκι (πακέτα 1 κιλού) - Έτοιμα γιορτινά ρολά από κοτόπουλο ή χοιρινό γεμιστά

Κίτρινο τυρί (έμενταλ, γραβιέρα, κασέρι - πακέτα μισού κιλού) - Τριμμένο κίτρινο τυρί (κεφαλοτύρι, kerrygold κ.α. - πακέτα μισού κιλού) - Φέτα (πακέτα μισού κιλού, κατά προτίμηση σε αεροστεγή συσκευασία) - Τυρί για τοστ (πακέτα με 10 φέτες) - Γαλοπούλα ή ζαμπόν για τοστ (πακέτα με 10 φέτες)

ΠΡΟΣΟΧΗ: Τα τρόφιμα πρέπει να έρθουν στο ναό από Μεγάλη Δευτέρα μέχρι και την Μεγάλη Τετάρτη (ο Ναός θα είναι ανοιχτός όλη την Μεγάλη Εβδομάδα 08.00 – 23.00)

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Για τον καλύτερο συντονισμό της προσπάθειας είναι απαραίτητο και πολύ σημαντικό να ενημερώσετε στο Τηλέφωνο της Γραμματείας του Ναού (6909280233) τι ακριβώς θέλετε να προσφέρετε. Σας ευχαριστούμε θερμά.

Μπορείτε επίσης να προσφέρετε ΔΩΡΟΕΠΙΤΑΓΕΣ από διάφορα super market οι οποίες είναι πολύ χρήσιμες στις οικογένειες, για αγορά απορρυπαντικών και ειδών προσωπικής υγιεινής.

«...Ούτε θα ερωτηθώ για τους ασκητικούς μου αγώνες, τη νηστεία και τις μετάνοιές μου. Θα ερωτηθώ όμως αν έθρεψα τους πεινασμένους, αν επισκέφτηκα τους φυλακισμένους και τους αρρώστους, αν φιλοξένησα τον άγνωστο. Μ' άλλα λόγια, πώς σχετίζομαι με τους συνανθρώπους μου.

Μοιράστηκα όσα έχω;

Ήμουν απλώς ένα άτομο στραμμένο στον εαυτό του;

Ή ήμουν ένα αυθεντικό πρόσωπο, που έζησα σε κοινωνία με τους άλλους;»

Επίσκοπος Διοκλείας Κάλλιστος Ware

από το βιβλίο του «Η εντός ημών βασιλεία» (εκδόσεις Ακρίτας, Αθήνα 2000)

οι ακοιουθίες στο Ναό του Αγίου Φιλίππου

το πρόγραμμα της Μεγάλης Εβδομάδας

Παρασκευή 30/3, 21.00 – 00.30: Αγρυπνία Αγίου Λαζάρου

Σάββατο 31/3, 18.30 – 19.30: Εσπερινός Κυριακής Βαΐων

Κυριακή Βαΐων 1/4

07.30 – 11.00: Όρθρος & Θεία Λειτουργία Αγ. Ιωάννου Χρυσοστόμου

20.00 – 21.30: Ακολουθία Νυμφίου

Μεγάλη Δευτέρα 2/4, 20.30 – 22.00: Ακολουθία Νυμφίου

Μεγάλη Τρίτη 3/4, 20.30 – 22.30: Ακολουθία Νυμφίου

Μεγάλη Τετάρτη 4/4, 20.00 – 00.30: ΑΓΡΥΠΝΙΑ

Όρθρος Μεγάλης Πέμπτης (Ακολουθία Νιπτήρος),

Όρες, Εσπερινός & Θ. Λειτουργία Μ. Βασιλείου

Μεγάλη Πέμπτη 5/4, 19.30 – 11.00: Ακολουθία Παθών

Μεγάλη Παρασκευή 6/4

09.30 – 12.30: Μεγάλες Όρες & Εσπερινός Αποκαθήλωσης

19.00 – 23.00: Ακολουθία Επιταφίου

Μεγάλο Σάββατο 7/4

08.00 – 10.30: Θ' Όρα, Εσπερινός & Θ. Λειτουργία Μ. Βασιλείου

23.00 Μεσονυκτικό – 00.00 Τελετή Ανάστασης

00.15 – 02.30: Όρθρος & Θ. Λειτουργία Ανάστασης

Κυριακή Πάσχα 8/4, 19.00 – 20.00: Εσπερινός της Αγάπης

Πέμπτη Πάσχα 12/4, 21.00 - 00.30: Αναστάσιμη Αγρυπνία Ζωοδόχου Πηγής

Κάθε Σάββατο, 18.30 Ακολουθία του Εσπερινού & Μικρό Απόδειπνο

Κάθε Κυριακή, 07.30 – 11.00 Όρθρος & Θεία Λειτουργία

Κάθε Δευτέρα 18.30 – 20.00: Εσπερινός & Παράκληση

Από Δευτέρα 16/4, το ανάγνωσμα στις Παρακλήσεις θα είναι το βιβλίο του Θανάση Ν. Παπαθανασίου «Με την ψυχή στο στόμα: Από το μνήμα το κενό στους δρόμους του κόσμου»

(εκδ. Εν πλω, Αθήνα 2007)

εστία και ανεστιότητα ένα εργαστήριο προβληματισμού

Στα τέλη Απριλίου θα ξεκινήσει ο νέος Κύκλος του Εργαστηρίου προβληματισμού για νέους με θέμα «Εστία και Ανεστιότητα»: ένας κύκλος συναντήσεων, στις οποίες θα διαπραγματευτούμε διαφορετικές πτυχές της έννοιας «εστία» και της σχέσης του ανθρώπου με αυτήν ως κατοικία, πατρίδα, κοινότητα, όπως επίσης και το τραύμα της απώλειας και της μετοίκησης αλλά και τη διασπορική συνθήκη του ανέστιου πρόσφυγα... όταν σπίτι μπορεί να γίνει όλος ο κόσμος...

Η διερεύνηση του θέματος του Εργαστηρίου θα έχει σαφώς θεολογικό προσανατολισμό, μέσα από βιβλικά και πατερικά κείμενα, όπως και κείμενα σύγχρονων θεολόγων, αλλά παράλληλα θα εξετάσουμε και άλλες σημαντικές πτυχές (κοινωνικές, ψυχολογικές, ιστορικές).

Οι συναντήσεις θα γίνονται Κυριακή 12.00 - 13.30 στο Ναό του Αγίου Φιλίππου και το αναλυτικό πρόγραμμα θα ανακοινωθεί μετά το Πάσχα. Εάν θέλετε να σας αποστείλουμε το πρόγραμμα και αναλυτικότερες πληροφορίες, στείλτε ένα e-mail στην ηλεκτρονική μας διεύθυνση.

Η ΓΟΗΤΕΙΑ ΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

Ένα εργαστήριο με μία διαφορετική προσέγγιση της καθημερινότητας,
και στο πώς μπορούμε να την μεταμορφώσουμε μέσα από την τέχνη της φωτογραφίας.

ΕΝΑΡΞΗ
ΤΕΤΑΡΤΗ 18 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ:
6909280233

12η ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΑΙΜΟΔΟΣΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗ 17 ΙΟΥΝΙΟΥ 11.00 – 13.00

«παιδιά μου, ας μην αγαπάμε με λόγια και ωραίες φράσεις,
αλλά με έργα και αγάπη αληθινή» (Α΄ Ιω. 3:18)

ας μη θείψει κανένας μας!

Η αιμοδοτική προσπάθεια της Εκκλησιαστικής μας Κοινότητας ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2012 με το Δρακοπούλειο Κέντρο Αιμοδοσία και συνεχίζεται, μετά τη συγχώνευση, τα τελευταία χρόνια με το Νοσοκομείο «Ελπίς». Γίνονται δύο αιμοδοσίες κάθε χρόνο στο ναό μας, από τις οποίες συλλέγονται κάθε φορά γύρω στις 25 – 30 μονάδες αίματος. Κατά τη διάρκεια αυτών των 5 ετών έχουμε εξυπηρετήσει 120 περιπτώσεις ασθενών. Βοηθήστε μας να ενισχύσουμε την Τράπεζα Αίματος ώστε να μπορούμε να στηρίζουμε ακόμη περισσότερους ασθενείς αδελφούς μας!

Η αιμοδοσία είναι τελείως ακίνδυνη και διαρκεί 10 λεπτά της ώρας. Από τα 450ml αίματος που προσφέρει κάθε φορά ο αιμοδότης συλλέγονται πολλά πολύτιμα προϊόντα (παράγωγα) όπως: το πλάσμα, τα ερυθρά αιμοσφαίρια, τα αιμοπετάλια, οι παράγοντες πήξης, η γ-σφαιρίνη, η αλβουμίνη και άλλα. Αυτά προσφέρονται ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε ασθενούς.

**Με 1 μόνο αιμοδοσία θα μπορούσατε να σώσετε 3 ζωές,
χωρίς να σας κοστίσει τίποτα!
Δεν είναι σπουδαίο;**

η ιστοσελίδα μας

<https://stavrodromi.wordpress.com/>

σύντομα κοντά σας ανανεωμένη!

προς το παρόν, μπορείτε να μας βρίσκετε στο Facebook:

<https://www.facebook.com/to.stavrodromi>

εάν επιθυμείτε να ενημερώνεστε

για τα προγράμματα των ακολουθιών και των δραστηριοτήτων στο Ναό μας,

μπορείτε να μας στείλετε ένα e-mail στην ηλεκτρονική μας διεύθυνση

stavrodromi@gmail.com

τηλέφωνο Γραμματείας Ναού:

6909280233

οι άνθρωποι της
Κοινοτήτάς μας
γράφουν...

εκείνη, με το διαφορετικό βλέμμα...

Κώστας Ράπτης

Ο πόνος έχει τον τρόπο του να σε αλλάζει. Σε κάνει να βλέπεις αλλιώς τη ζωή και να κοιτάς κατάματα τους γύρω σου. Κάπως έτσι, λοιπόν, εκείνοι που συνάντησαν στη ζωή τους πολλές απώλειες, πολύ θάνατο, συνεπώς και μοναξιά, χωρίς να το θέλουν, έγιναν πιο ανθεκτικοί από εμάς, διαφορετικοί.

Ξέρουν πως η στιγμή μετράει, αυτή γεννάει την αμέτρητη ευτυχία, αυτή και τις ανηφοριές. Κάθε ώρα είναι τώρα, κάθε συναίσθημα απόλυτο και οφείλεις να το καταθέτεις πριν χαθεί μαζί σου.

Σκέφτονται καθημερινά πόσο εύθραυστη είναι η ζωή και είναι σχεδόν μονίμως αφηρημένοι. Σέβονται καθετί ζωντανό. Ζητούν συγγνώμη, λένε ευχαριστώ και πάντα, μα πάντα, το εννοούν. Ίσως αργούν στις αντιδράσεις τους, αλλά μην τους παρεξηγήσεις. Είναι που κουβαλούν πολλά χαμόγελα και όνειρα στις τρύπιες τσέπες τους.

Εκείνοι είναι ταπεινοί. Διόλου εγωιστές, δε θέλουν να προσβάλλουν κανένα, ούτε και να ενοχλούν. Δεν μιλούν πολύ, προτιμούν να παρατηρούν τον κόσμο γύρω τους. Ντρέπονται και γελούν σα μικρά παιδιά. Τους αγαπούν όλους, αλλά εμπιστεύονται ελάχιστους και δεν κάνουν κακό σε κανένα.

Σήκωσαν πολλή πραγματικότητα στους ώμους τους και πλησιάζουν τον κόσμο με μια σκληρή ευαισθησία εξαιτίας αυτού του βάρους και μια ανεπιτήδευτη αυθεντικότητα. Παίρνουν πολύ προσωπικά τη βροχή, σαν τους ποιητές, για αυτό και δε θα δεις ποτέ κανέναν τους να κρατά ομπρέλα... Δεν κουβαλούν θυμό μέσα τους, ούτε κακία. Μια θλίψη μόνο, μια βαθιά θλίψη που προτιμούν να την αφήνουν να κοιμάται και αχνοφαίνεται μόνο στα μάτια τους, όταν χαμογελούν ακαταλαβίστικα και ανεξήγητα για σένα και για μένα, που δε φορέσαμε ποτέ τα παπούτσια τους...

Δε θα παραδεχτούν ποτέ πως πονάνε, γιατί γνωρίζουν πως ο ανθρώπινος πόνος δεν μοιράζεται, ούτε και μετριέται. Ούτε και θα παλέψουν να τους αποδεχτείς, αφού η ίδια η ζωή τους επέλεξε για να ξεχωρίζουν. Ίσως να είναι απότομοι και νευρικοί, απαιτητικοί ακόμη, αν σ' αγαπούν. Μα όλες τους οι αντιδράσεις είναι γνήσιες, γιατί στέκονται δίπλα σου στα ίσα, χωρίς καβάρτζες.

Αν συναντήσεις έναν τέτοιο άνθρωπο ποτέ, μην ψαχουλέψεις την ψυχή του, αποδέξου τον και αγάπησέ τον αν μπορείς. Αλλιώς, άφησέ τον να συνεχίσει το δρόμο του...

ΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ

ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ ΒΑΣΙΛΗΣ, θεολόγος, επιμελητής εκδόσεων

ΓΑΛΑΝΑΚΗ ΙΩΑΝΝΑ, αρχαιολόγος, συγγραφέας, ποιήτρια

ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ, ψυχολόγος – ψυχοθεραπεύτρια οικογενειών & ομάδων

ΓΩΓΟΥ ΒΑΣΩ, θεολόγος, φιλόλογος, ζωγράφος

ΔΑΒΑΡΑΚΗΣ ΑΡΗΣ, συγγραφέας, στιχουργός, δημοσιογράφος

ΖΑΡΚΑΔΗΣ ΤΑΣΟΣ, φιλόλογος, blogger

ΚΑΣΟΥΤΑΣ ΜΙΧΑΗΛ, εκπαιδευτικός, Δρ. Επιστημών Αγωγής, Μέλος του Βρετανικού Συλλόγου Ψυχολόγων

ΜΑΡΟΥΛΗΣ π. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, εφημέριος Ι. Ν. Αγίου Φιλίππου Βλασσαρούς, βιολόγος

ΞΕΝΟΣ ΧΡΙΣΤΟΣ, υπ. Δρ. τού Παντείου Πανεπιστημίου, συγγραφέας, ποιητής

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΜΑΡΙΑΝΝΑ, βυζαντινή αρχαιολόγος, εκπαιδευτικός

ΠΕΡΑΚΑΚΗ ΟΛΓΑ, θεολόγος, εκπαιδευτικός

ΠΟΘΗΤΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ, μουσικός, αγιογράφος, ποιητής

ΡΑΠΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, οδοντίατρος

τα έργα του Sieger Köder στο τεύχος μας

Εξώφυλλο & σελ. 5: Η Παναγία συναντά τον Χριστό στο δρόμο του Σταυρού

Σελ. 4: Ο Χριστός και ο Σταυρός (λεπτομέρεια)

Σελ. 9: Χριστός και Κυρηναίος

Σελ. 15: Ο σταυρωμένος Χριστός στην αγκαλιά της μητέρας του

Σελ. 20: Ο Χριστός σταυρώνεται

Σελ. 22: Τα έργα του ελέους

Σελ. 70: Κοινωνία

Το έργο στη σελίδα 59 είναι του Fernando Botero (1932 -).

Τα έργα στις σελίδες 51, 64 και 79 είναι της Βάσως Γώγου.

Η φωτογραφία στη σελίδα 42 είναι του André Kertész (1894 - 1985).

Η φωτογραφία στη σελίδα 62 είναι του Παύλου Παυλίδη.

Οι φιγούρες του Θεάτρου Σκιών είναι του Ευγένιου Σπαθάρη, 1924 - 2009 (Σπαθάρειο Μουσείο)

Ιδρυτής – Υπεύθυνος Έλης: π. Δημήτριος Ι. Μαρούλης

Σύμβουλος Έκδοσης: Άρης Δαβαράκης

Σχεδιασμός: Παύλος Παυλίδης | pavlidis.pavlos@gmail.com

Συντακτική Επιτροπή: Βάσω Γώγου, Κατερίνα Δούμα, Τάσος Ζαρκάδης, Χρίστος Ξένος, Αργυρώ Παϊσίου, Χριστίνα Παπαθέου – Δουληγέρη, Roni Bou Saba

Εκπρόσωπος Εκκλησιαστικού Συμβουλίου: Δημήτρης Κουτσονίκας

Σύμβουλος για θεολογικά θέματα: Ζωή Πλιάκου – Νίκα

Εκτύπωση: ΛΥΧΝΙΑ Α.Ε. | info@lyhnia.com

Ο Ναός του Αγίου Φιλίππου Βλασσαρούς

Ο Κοπρίτης

Ο Καραγκιόζης γιατρός

Πέμπτη 13 Φεβρουαρίου 1947

[...]

Διώξαμε τη χάρη από τη ζωή μας· αυτό μας λείπει. Αυτό που είδα την άλλη φορά στον καραγκιοζοπαίχτη Σπαθάρη. Ήρθε στο σπίτι πεινασμένος, σε απόγνωση. Κι όμως πώς μιλούσε. «Το ταβάνι τρέχει, Κύριε. Δεν έχουμε ηλεκτρικό. Τώρα που παντρεύονται οι άνθρωποι μέσα στ' αεροπλάνα, δεν έχουμε ηλεκτρικό. Πότε στάζει το γυαλί της λάμπας, πότε το πετρέλαιο είναι νοθεμένο. Και το σπίτι μου, βλέπεις, είναι εργοστάσιο. Άμα βραδιάσει, με πιάνουν οι μαύρες σκέψεις. Αρπάζω τότε τα χαρτιά και τα κοπίδια, και φτιάνω τον Κοπρίτη, τον Μπιτσικόκο, τον Καραγκιόζη.»

Αυτό που δεν μπορώ να κάνω εγώ. Ντρέπομαι που κάνω τόσο λίγο, όταν ακούω τέτοιους ανθρώπους.

[...]

Από τα Ημερολόγια του Γιώργου Σεφέρη «Μέρες», Τόμος Δ' 1945 – 1951
(εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 2016)

Σημείωση: Το βιβλίο αυτό διαβάζεται κάθε Δευτέρα 20.00 – 22.00 στο Ναό του Αγίου Φιλίππου στον Κύκλο Λογοτεχνικών Αναγνώσεων για νέους. Διαβάζει και συντονίζει ο Άρης Δαβαράκης.

Βρίσκεται στην περιοχή της παλιάς Αθηναϊκής συνοικίας της Βλασσαρούς, ανάμεσα στο Μοναστηράκι και το Θησείο, απέναντι από την είσοδο της Αρχαίας Αγοράς. Σύμφωνα με τους αρχαιολόγους, ο πρώτος ναός του αγίου Φιλίππου πρέπει να ήταν τρίκλιτη Βασιλική (με υπερυψωμένο το μεσαίο κλίτος) του 9ου μ.Χ. αιώνα, η οποία είχε κτιστεί στη συμβολή της αρχαίας οδού «των Στοών» με το δυτικό άκρο της οδού Αδριανού. Η σημερινή οδός αγίου Φιλίππου, προέκταση της οδού Καραϊσκάκη, ακολουθεί τη χάραξη του αρχαίου δρόμου των Στοών που οδηγούσε από την Αγορά στις «Αχαρνικές Πύλες» και που αποτελούσε την κύρια αρτηρία τροφοδοσίας της αγοράς με τα αγροτικά προϊόντα.

Κατά την πολιορκία των Αθηνών από τα στρατεύματα του Κιουταχί Πασά (1826 – 1827), ο ναός υπέστη ανεπανόρθωτες ζημιές, με αποτέλεσμα τη σταδιακή εγκατάλειψή του. Μετά την επανάσταση ο ημικαταστραμμένος ναός επισκευάστηκε σύντομα και το 1858 συγκαταλεγόταν ανάμεσα στις είκοσι ενορίες των Αθηνών. Το 1866 ανακαινίστηκε εκ βάθρων και αλλοιώθηκε οριστικά η παλαιότερη μορφή του. Το 1912 η ενορία του ναού συγχωνεύτηκε με την αντίστοιχη του παρακείμενου ναού της Παναγίας Βλασσαρούς, ο οποίος καταδαφίστηκε το 1932 – 1937 ώστε να μπορέσουν να γίνουν οι αρχαιολογικές ανασκαφές στην αρχαία Αγορά. Πολλά από τα κειμήλια και τις φορητές εικόνες του ναού της Παναγίας μεταφέρθηκαν στο ναό του αγίου Φιλίππου, ο οποίος ήδη από το 1912 έφερε τη ονομασία «Άγιος Φίλιππος Βλασσαρούς».

Στα μεταπολεμικά χρόνια ο ναός παρουσίασε πάλι σοβαρές και επικίνδυνες φθορές. Έτσι, το 1961 επισκευάστηκε ριζικά και, μετά από αφαίρεση των διαφόρων νεώτερων παρεμβάσεων, επανήλθε στην αρχική του μορφή ως τρίκλιτη, θολωτή βασιλική με απλό υπερώο στο δυτικό τμήμα και κωδωνοστάσιο στο νοτιοδυτικό άκρο.

Εσωτερικά το κτίριο δε δίνει την εντύπωση της παλαιότητας, εξαιτίας των σύγχρονων τοιχογραφιών, που καλύπτουν όλες τις επιφάνειες. Το απλό όμως ξύλινο και εκλεκτικιστικό τέμπλο, καθαρισμένο πρόσφατα από το επίχρισμα λευκής λαδομπογιάς, με τα λίγα νεοκλασικά και βυζαντινά στοιχεία και ορισμένα από τα προσκυνητάρια παραπέμπουν στη γνώριμη αίσθηση των ναών του 19ου αι. Στο επιστύλιο είναι τοποθετημένες δεκαεννέα παραστάσεις που ανήκουν στο βασικό χριστολογικό κύκλο, έργα διαφόρων παραδοσιακών ζωγράφων με αποτέλεσμα στην τεχνοτροπία τους να εντοπίζονται

ποικίλα δυτικά και λαϊκά στοιχεία σύμφωνα με το πνεύμα της εποχής. Πολλές από τις παλαιές εικόνες είναι έργα της οικογένειας των Ζωγραφαίων. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει η ύπαρξη αρκετών εικόνων συντεχνιών, όπως της δεσποτικής εικόνας του αγίου Ιωάννη του Προδρόμου ιστορημένη το 1848 από τον Σ. Καρτέσιο, αφιέρωμα τών ένταυθα εϋ-/σεβών πεταλωτών κ.α.

Η αιογράφηση των τοξοειδών τοίχων του Ναού και της οροφής ανήκουν στον Δημήτριο Κεντάκα, ο οποίος ήταν μεγάλος ζωγράφος, μαθητής του Κωνσταντίνου Παρθένη, εργάστηκε επί σειρά ετών στο Εθνικό Θέατρο ως σκηνογράφος και στη συνέχεια ασχολήθηκε με τη βυζαντινή ζωγραφική.

Ο ναός του Αποστόλου Φιλίππου εορτάζει στις 14/11 αλλά παράλληλα τιμά και τον άγιο νεομάρτυρα Μιχαήλ Πακνανά (9/7), ο οποίος κατοικούσε στη συνοικία της Βλασσαρούς (σημερινή Αρχαία Αγορά), ήταν κηπουρός και μαρτύρησε στους Στύλους του Ολυμπίου Διός το 1771. Άλλες εορτές του ναού είναι: στις 21/11 τα Εισόδια της Θεοτόκου (Παναγία Βλασσαρούς), στις 2/2 η Υπαπαντή του Κυρίου, και στις 11/5 η εορτή του αγίου Λουκά αρχιεπισκόπου Κριμαίας του ιατρού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αττάρτ, π. Αθανασίου «Ο Άγιος Φίλιππος Αθηνών και οι περί αυτόν καταδαφισθέντες ναοί», Αθήνα 2003

Γραίκου Νικολάου «Ακαδημαϊκές τάσεις της εκκλησιαστικής ζωγραφικής στην Ελλάδα κατά τον 19ο αιώνα – πολιτισμικά και εικονογραφικά ζητήματα» (διδακτορική διατριβή η οποία υποβλήθηκε στον Τομέα Ιστορίας της Τέχνης του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης), Θεσσαλονίκη 2011

Μοσχονά Νικολάου «Η τοπογραφία της Αθήνας στη βυζαντινή και μεταβυζαντινή εποχή», ηλεκτρονική έκδοση «Αρχαιολογία της πόλης των Αθηνών», Ινστιτούτο Βυζαντινών Ερευνών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα

Οικονόμου Μαρίας «Οι εικόνες του επιστυλίου στο τέμπλο του Ι. Ναού Αγίου Φιλίππου», εισαγωγικό σχόλιο στο Ημερολόγιο Τοίχου 2013 του Ι. Ν. Αγ. Φιλίππου, Αθήνα 2013

Τασούλα Μανουήλ «Αθηναίων σεβασμάτα: Ναοί της Αρχαίας Αγοράς και ξεχασμένα εκκλησιάκια της παλιάς Αθήνας», εκδ. Ατραπός, Αθήνα 2003

Όταν βρέχει κι είναι Κυριακή κι είσαι μονάχος,
τότε θέλεις ν' ανοιχτείς στον κόσμο
μα ούτε κλέφτης έρχεται, ούτε μεθυσμένος,
ούτε κι εχθρός χτυπάει την πόρτα σου.

Όταν βρέχει κι είναι Κυριακή κι είσαι απ' όλους ξεχασμένος,
δεν το χωράει ο νους σου πώς είναι να ζεις δίχως κορμί
ή πώς είναι να 'χεις κορμί και να μη ζεις.

Όταν βρέχει κι είναι Κυριακή, εκεί στη μοναξιά σου,
δε χρειάζεται να κουβεντιάσεις με τον εαυτό σου.
Υπάρχει ένας άγγελος που ξέρει τι γίνεται στον ουρανό,
υπάρχει ένας δαίμονας που ξέρει τι γίνεται κάτω από τη γη.

Ένα βιβλίο υπάρχει όταν το φυλλομετράς,
ένα ποίημα υπάρχει όταν απελευθερώνεται...

*ποίημα του Vladimír Holan (1905 - 1980)
σε ελεύθερη απόδοση του Θεοδωρή Βοριά*

Ιερός Ναός Αγίου Φιλίππου Βλασσαρούς
Αδριανού 19 & Αγ. Φιλίππου, 10555 Μοναστηράκι
Τηλ.- Fax: 210 3212580
Ηλεκτρονική Διεύθυνση: stavrodromi@gmail.com
Ιστοσελίδα: <http://stavrodromi.com>
Facebook: <https://www.facebook.com/to.stavrodromi>

Εάν θέλετε να ενημερώνεστε για τις ακολουθίες και τις δραστηριότητες της ενορίας μας, στείλτε μας ένα μήνυμα στην ως άνω ηλεκτρονική διεύθυνση.